

2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020

Arbejds miljø og helbred i Danmark

Resumé og resultater

DET NATIONALE
FORSKNINGS-CENTER FOR ARBEJDS-MILJØ

ARBEJDS-MILJØ
OG HELBRED
I DANMARK
2012-2020

Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012

Resumé og resultater

Projektledelse: Per Jakobsen og Elsa Bach

Analysegruppe: Jesper Møller Pedersen, Birgitte Schütt Christensen, Birthe Lykke Thomsen og Sannie Vester Thorsen

Forskere: Lars L. Andersen, Vilhelm Borg, Birgitte Schütt Christensen, Thomas Clausen, Johnny Dyreborg, Mari-Ann Flyvholm, Anne Helene Garde, Åse Marie Hansen, Andreas Holtermann, Stine Jacobsen, Marie Birk Jørgensen, Pete Kines, Jesper, Kristiansen, Karina Nielsen, Jesper Møller Pedersen, Søren Peter Lund, Roger Persson, Reiner Rugulies, og Sannie Vester Thorsen og Hanne Würtzen

Redaktion: Hanna Sigga Madslund og Kirsten Rydahl

Teknisk datafremstilling på nettet: Mogens Henrik Sørensen og Pentia A/S

Databehandling: Ebbe Villadsen

© Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA)

Redaktion afsluttet: Juni 2013

Udgivet: Juni 2013

Layout: Rumfang A/S

ISBN: 978-87-7904-253-7

Data på NFA's hjemmeside:
www.arbejds miljoforskning.dk

Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012

Resumé og resultater

Forord

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' blev offentliggjort den 10. december 2012 på NFA's hjemmeside www.arbejdsmiljoforskning.dk

Fra 2012 og frem til 2020 vil NFA hvert andet år stille de samme spørgsmål til beskæftigede personer i Danmark. 2012-målingen skal derfor betragtes som en basismåling, som fremtidige resultater kan vurderes på grundlag af. Resultaterne af undersøgelsen skal bruges til at forbedre arbejdsmiljøet på de danske arbejdspladser.

Det elektroniske format gør det let at navigere i det omfattende tekst- og især tabelmateriale, og interesserede kan eksportere data til videre bearbejdning. Omkring den 1. marts 2013 vil der desuden findes et selvbetjeningsværktøj på NFA's hjemmeside, hvor den enkelte selv kan gå ind og analysere data i undersøgelsen.

For at imødekomme de læsere, der foretrækker en samlet tekst, som let kan udskrives, har vi valgt at udgive nærværende rapport. Hvis man læser rapporten online, kan man anvende de indlagte links til tabeller og grafer.

Rapporten omfatter et resumé og 36 faktaark med svarene fra de 16.300 beskæftigede, som besvarede på NFA's spørgeskema 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' i foråret 2012. Der findes desuden en læsevejledning og en metodebeskrivelse bagerst i rapporten samt en kort tekst om tidsudviklingen på enkelte spørgsmål fra 2010-2012.

Jeg håber, at medarbejdere og ledere, arbejdsmarkedets parter, forskere, myndigheder, arbejdsmiljørådgivere m.fl. vil bruge resultaterne fra 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'.

Rigtig god fornøjelse!

Inger Schaumburg

Direktør

Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø

Indhold

FORORD	4
INDHOLD	5
ARBEJDSMILJØ OG HELBRED 2012	6
RESUMÉ AF UNDERSØGELSEN 'ARBEJDSMILJØ OG HELBRED I DANMARK 2012'	7
ARBEJDSMILJØET I ORD	19
ARBEJDSMILJØINDSATS	20
Egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø	21
Prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø	23
ARBEJDSSTID OG ANCIENNITET	26
Anciennitet	27
Arbejdstid	30
ARBEJDSULYKKER OG SIKKERHEDSKULTUR	33
Arbejdsulykker og sikkerhedsklima	34
FYSISK ARBEJDSMILJØ	38
Fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet	39
Hudproblemer og hudpåvirkninger på hænderne	47
Smerter i kroppen	52
Vibrationer, der rammer hele kroppen	56
HELBRED OG ARBEJDSEVNE	59
Depressive symptomer	60
Generelt psykisk velbefindende og energi	63
Generelt selv vurderet helbred	67
Selv vurderet arbejdsevne	70
Sundhedsfremme på arbejdspladsen	74
Symptomer på angst	79
Tilbage trækning fra arbejdsmarkedet	81
Træthed efter arbejde og søvnkvalitet	84
Selv vurderet arbejdsrelateret sygdom	88
PSYKISK ARBEJDSMILJØ	91
Engagement i arbejdet	92
Føle sig stresset	96
Følelsesmæssige krav i arbejdet	100
Fysisk vold og trusler om vold	104
Indflydelse	104
Jobusikkerhed	110
Kollegial anerkendelse	114
Konflikter mellem arbejde og privatliv	116
Kvantitative krav i arbejdet	119
Ledelseskvalitet	122
Overblik og kontrol	125
Retfærdighed	128
Rolleklarhed	131
Rummelighed	135
Samarbejde og kollegial støtte	137
Skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen	140

>

> STØJ	147
Forstyrrende støj	147
Meget høj støj	150
ARBEJDSMILJØET I TAL	153
METODEN BAG UNDERSØGELSEN 'ARBEJDSMILJØ OG HELBRED I DANMARK 2012'	154
LÆSEVEJLEDNING TIL FAKTAARK	158
UDVIKLINGEN I ARBEJDSMILJØ OG HELBRED I DANMARK 2010-12	159

Arbejdsmiljø og helbred 2012

16.300 beskæftigede personer har svaret på en lang række spørgsmål om deres psykiske og fysiske arbejdsmiljø og helbred. Resultaterne er fordelt på jobgrupper, alder og køn. Fra 2012 og frem til 2020 vil NFA hvert andet år stille de samme spørgsmål til beskæftigede personer i Danmark. Resultaterne skal bruges til at forbedre arbejdsmiljøet på de danske arbejdspladser.

Resultater om arbejdsmiljø og helbred fra 16.300 beskæftigede

Resultaterne for 2012 er baseret på en stikprøve af befolkningen. Stikprøven består af 35.000 beskæftigede i Danmark mellem 18 og 64 år. Disse personer fik i april 2012 tilsendt en invitation til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Spørgeskemaet indeholdt mere end halvtreds hovedspørgsmål om psykisk og fysisk arbejdsmiljø og helbred. I alt 51 procent valgte at svare på spørgeskemaet. NFA har sammenfattet svarene fra de 16.300 deltagere.

Resultaterne præsenteres i 36 faktaark med tekst og tal om arbejdsmiljø og helbred.

Find de 36 faktaark under '[Arbejdsmiljøet i ord](#)'.

Resumé af undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'

Hvordan vurderer forskellige jobgrupper deres arbejdsmiljø? Svarene gives i denne sammenfatning og på 36 fakta-ark, som er resultatet af undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Undersøgelsen markerer begyndelsen for målinger hvert andet år frem til 2020.

Indhold

1. Målinger af arbejdsmiljø og helbred fra 2012 til 2020
2. Resultater fra 16.300 personer
3. Psykisk arbejdsmiljø
4. Arbejdsulykker og sikkerhed
5. Fysiske krav
6. Støj, hudkontakt med kemikalier og vådt arbejde
7. Arbejdstid, anciennitet og sundhedsfremme
8. Arbejdsevne, helbred og stress

1. Målinger af arbejdsmiljø og helbred fra 2012 til 2020

Undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' markerer en ny begyndelse for målinger af arbejdsmiljø og helbred i Danmark. Frem til 2020 vil NFA hvert andet år stille de samme spørgsmål til en stor gruppe tilfældigt udvalgte beskæftigede. Resultaterne skal på sigt bruges til at forbedre arbejdsmiljøet på de danske arbejdspladser.

2. Resultater fra 16.300 personer

Undersøgelsen for 2012 er baseret på en stikprøve af befolkningen på 35.000 beskæftigede i Danmark mellem 18 og 64 år. Disse personer fik i april tilsendt en invitation til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Spørgeskemaet omfattede 51 hovedspørgsmål om psykisk og fysisk arbejdsmiljø og helbred. NFA har analyseret på 16.300 besvarelser.

Jobgrupperne er inddelt med udgangspunkt i oplysninger fra Danmarks Statistik (DISCO-08). Der er tale om jobgrupper, der rummer jobs med samme eller en beslægtet arbejdsfunktion i en arbejdsmiljøsammenhæng. Små jobgrupper (under 30 personer), der ikke på en rimelig fornuftig vis kunne fusioneres med andre, er ikke vist i resultaterne.

De resultater, der er fremhævet nedenfor er jobgrupper, der ligger særligt højt eller særligt lavt, også når man tager hensyn til den statistiske usikkerhed på jobgruppens værdi.

> **3. Psykisk arbejdsmiljø**

89 % af alle deltagere svarer, at de ofte eller altid har indflydelse på hvordan de løser deres arbejdsopgaver.

Ufaglærte og ansatte indenfor akutberedskab oplever relativt sjældent, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de udfører deres arbejde.

Ledere og flere højtuddannede grupper oplever oftest, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de vil udføre deres arbejde.

- Deltagerne i følgende jobgrupper oplever relativt sjældent, at de har indflydelse på, hvordan de løser deres arbejdsopgaver: Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, postbude, bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, præcisionshåndværkere, lastbilchauffører, montører samt læger.
- Deltagerne i følgende jobgrupper oplever relativt ofte, at de har indflydelse på, hvordan de løser deres arbejdsopgaver: Ledere, farmaceuter, tandlæger og dyrlæger, specialundervisere, ingeniører og arkitekter, frisører samt undervisere og forskere ved universiteter.

Frisører samt pædagogmedhjælpere oplever særligt ofte kollegial anerkendelse i arbejdet.

- Deltagernes svar om kollegial anerkendelse varierer generelt kun lidt mellem de forskellige jobgrupper, men postbude samt nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere oplever særligt sjældent kollegial anerkendelse i arbejdet.

Især deltagere i jobgrupper indenfor transport og ufaglært arbejde oplever sjældent god ledelseskvalitet.

- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., maskinførere, lastbilchauffører samt nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere oplever relativt sjældnere, at deres leder udøver ledelse af god kvalitet. Det gælder for alle de aspekter af ledelseskvalitet, som er medtaget i denne undersøgelse.

Frisører oplever en høj grad af rolleklarhed (klare arbejdsopgaver, information, instruktion og ingen modsatrettede krav), mens postbude oplever en lav grad af rolleklarhed.

- Der er ikke noget klart mønster, der viser, at bestemte typer af jobgrupper i særlig grad oplever rolleklarhed eller mangel på rolleklarhed.

Lastbilchauffører, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, jurister samt postbude oplever ikke så ofte, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter på arbejdspladsen.

- Modsat oplever ledere, gartnere og landmænd, ejendoms- og rengøringsinspektører, fysio- og ergoterapeuter, pædagogmedhjælpere samt pædagoger lidt oftere end øvrige jobgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter.

84 % af alle deltagere svarer, at de altid eller ofte samarbejder med deres kolleger, når der opstår problemer, der kræver løsninger.

>

> **Frisører, pædagogmedhjælpere og mekanikere oplever oftere end andre jobgrupper, at de selv og deres kolleger samarbejder og får kollegial støtte.**

- Postbude, lastbilchauffører, gymnasielærere samt forskere og undervisere ved universiteter oplever sjældnere end andre jobgrupper, at de selv og deres kolleger samarbejder og får kollegial støtte.

Især politi- og fængselsbetjente, nærings- og nydelsesmiddel-industri-medarbejdere samt postbude oplever mangel på retfærdighed.

- Især ledere, frisører og pædagogmedhjælpere oplever en højere grad af retfærdighed.

Deltagere i jobgrupper, der arbejder med mennesker bliver særlig ofte følelsesmæssigt berørt af arbejdet.

- Specialpædagoger, fysio- og ergoterapeuter samt socialrådgivere er de tre jobgrupper, som oftest tager stilling til andre menneskers problemer i arbejdet.

Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, skolelærere og psykologer er de tre jobgrupper, som oftest bliver følelsesmæssigt berørt af arbejdet.

Deltagere fra jobgrupper med arbejdsfunktioner, der kræver lange uddannelser som læger, ledere, naturvidenskabelige akademikere, ingeniører og arkitekter, jurister samt revisorer, rådgivere og analytikere, oplever de højeste kvantitative krav i arbejdet.

Højtuddannede eller sundheds- og omsorgsarbejdere samt frisører og kosmetologer er i højere grad engagerede i deres arbejde, føler sig veloplagte på arbejdet og føler, at arbejdet er vigtigt for dem.

- Deltagere i jobgrupper med arbejdsfunktioner, der er præget af personer uden eller med en kort uddannelse er i lavere grad engagerede i arbejdet, føler sig veloplagte på arbejdet eller føler, at arbejdet er vigtigt for dem.

Ledere, frisører, politi- og fængselsbetjente samt gartnere og landmænd er blandt de jobgrupper, hvor deltagernes svar viser, at de oftere end andre jobgrupper føler at have overblik og kontrol.

- Postbude, samt nærings- og nydelsesmiddelsindustri-medarbejdere er blandt de jobgrupper, hvor deltagernes svar viser, at de sjældnere end andre jobgrupper føler at have overblik og kontrol.

22 % af alle oplever 'Altid' eller 'Ofte', at arbejdet tager så megen energi, at det går ud over privatlivet.

- Deltagere i jobgrupper som psykologer, læger, gymnasielærere, samt nærings- og nydelsesmiddelindustri-medarbejdere oplever relativt oftere, at arbejdet tager så meget af deres energi, at det går ud over privatlivet.

>

> **15 % af alle oplever 'Altid' eller 'Ofte', at arbejdet tager så megen tid, at det går ud over privatlivet.**

- Deltagere i jobgrupper som fx gymnasielærere, læger, ledere og akademikere inden for samfunds- og naturvidenskab samt lastbilchauffører oplever relativt oftere, at arbejdet tager så meget af deres tid, at det går ud over privatlivet.

Flere jobgrupper indenfor sundhed og pleje rapporterer, at de relativt ofte gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet.

- De jobgrupper, der angiver, at de relativt ofte gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet er frisører, malere, ledere samt farmaceuter, tandlæger og dyrlæger.
- Journalister, IT-konsulenter, postbude, regnskabsmedarbejdere og jurister angiver, at de relativt sjældent gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet.

Passagerservicemedarbejdere, tømrere og snedkere, undervisere og forskere ved universiteter, journalister og butikssælgere er blandt de jobgrupper, der oplever, at deres arbejdsplads prioriterer arbejdsmiljøet i relativt lav grad.

- Ledere, frisører samt farmaceuter, tandlæger og dyrlæger er blandt de jobgrupper, der oplever, at deres arbejdsplads prioriterer arbejdsmiljøet i relativt høj grad.

13 % af deltagerne er 'I meget høj grad' eller 'I høj grad' bekymret for at blive arbejdsløs.

- De tre jobgrupper med den højeste bekymring for at blive arbejdsløs er montører, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere samt dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede. I hovedreglen bekymrer deltagerne fra jobgrupper af ufaglærte sig i højere grad over jobbet og ansættelsen.

12 % af alle deltagerne svarer, at de har været udsat for mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

- Blandt specialpædagoger, nærings- og nydelses-middelindustrimedarbejdere og produktionsmedarbejdere svarer en særligt stor andel, at de har været udsat for mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

29 % af alle deltagerne svarer, at de har været vidne til mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Blandt specialpædagoger, psykologer, socialrådgivere, postbude, SOSU'er, portører, brandmænd og reddere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, maskinførere og produktionsmedarbejdere svarer en særligt stor andel, at de har været vidne til mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

>

> **16 % af alle deltagerne svarer, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet en gang om måneden eller oftere inden for de sidste 12 måneder.**

- Blandt specialpædagoger, kokke og tjenere, butikssælgere, politi og fængselsbetjente samt slagtere og bagere svarer en særligt stor andel, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet en gang om måneden eller oftere inden for de sidste 12 måneder.

3 % af alle deltagerne svarer, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

- I jobgrupper med overvejende andel af kvinder – særligt indenfor sundhed og pleje – har en relativt større andel oplevet seksuel chikane. Dette gælder eksempelvis sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, specialpædagoger, passagerservicemedarbejdere og SOSU'er.

6 % rapporterer, at de har været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder.

- Blandt sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, pædagoger, specialpædagoger, pædagogmedhjælpere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, SOSU'er, portører, politi- og fængselsbetjente samt skolelærere rapporterer en særligt stor andel, at de har været udsat for fysisk vold på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

9 % af alle rapporterer, at de har været udsat for trusler om vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder.

- Blandt sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, pædagoger, specialpædagoger, læger, socialrådgivere, SOSU'er, portører, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt politi- og fængselsbetjente rapporterer en særligt stor andel, at de har været udsat for trusler om vold på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

4. Arbejdsulykker og sikkerhed

6 % rapporterer, at de har været udsat for en eller flere arbejdsulykker, der har medført mere end en dags sygefravær, indenfor det sidste år.

Maskinførere, mekanikere samt jord- og betonarbejdere har den højeste risiko for arbejdsulykker.

- Tømrere og snedkere, mekanikere, produktionsmedarbejdere, lastbilchauffører og rengøringsassistenter har både en høj risiko for arbejdsulykker og vurderer deres sikkerhedsklima ringere end andre jobgrupper.
- Ingeniører og arkitekter, revisorer, rådgivere og analytikere samt ledere har derimod en lav risiko for arbejdsulykker og vurderer deres sikkerhedsklima bedre end andre jobgrupper.

>

> **5. Fysiske krav**

En særligt stor andel deltagere fra jobgrupper, præget af håndværksmæssigt arbejde rapporterer stående arbejde.

- En særligt stor andel slagtere og bagere, jord- og betonarbejdere, mekanikere, tømrere og snedkere, murere, VVS'ere m.fl., elektrikere, pædagoger, gymnasielærere, smede og skolelærere rapporterer, at de går eller står $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

Jobgrupper, præget af manuelt arbejde og særligt håndværkspræget arbejde, rapporterer i større udstrækning, at de arbejder med ryggen foroverbøjet eller vrider uden at støtte med hænder og arme.

- En særligt stor andel murere, VVS'ere m.fl., frisører, malere, jord- og betonarbejdere, tømrere og snedkere, mekanikere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, slagtere og bagere, gartnere og landmænd samt bygge- og anlægsarbejdere arbejder med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme i $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

Håndværkere og frisører er blandt de jobgrupper, hvor en særligt stor andel vurderer, at de arbejder med armene løftet i eller over skulderhøjde.

- Blandt malere, tømrere og snedkere, mekanikere, murere, VVS'ere m.fl., elektrikere, rengøringsassistenter, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, bygge- og anlægsarbejdere samt slagtere og bagere arbejder en særligt stor andel med armene løftet i eller over skulderhøjde $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

Især i jobgrupper, præget af manuelt arbejde rapporterer deltagerne skub eller træk.

- I jobgrupperne jord- og betonarbejdere, passagerservicemedarbejdere, SOSU'er, gartnere og landmænd, slagtere og bagere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, tømrere og snedkere lastbilchauffører, rengøringsassistenter samt dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede rapporterer en relativt stor andel, at de skubber eller trækker $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

I jobgrupper i bl.a. fremstillingsindustrien og blandt kasseassistenter oplever en særligt stor andel at gentage de samme armbevægelser mange gange i minuttet.

- Blandt malere, frisører, postbude, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, produktionsmedarbejdere, slagtere og bagere, kasseassistenter, montører, gartnere og landmænd samt kokke og tjenere udfører en særligt stor andel de samme armbevægelser mange gange i minuttet i $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

Blandt håndværkere, pædagoger og pædagogmedhjælpere sidder en særligt stor andel relativ meget på hug eller ligger på knæ.

- Blandt malere, murere, VVS'ere m.fl., tømrere og snedkere, jord- og betonarbejdere, elektrikere, mekanikere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, bygge- og anlægsarbejdere, pædagogmedhjælpere oplever >

- > en særligt stor andel, at de sidder på hug eller ligger på knæ ¼ eller mere af arbejdstiden.

En særligt stor andel deltagere fra jobgrupper, præget af kontorarbejde rapporterer, at de overvejende sidder ned.

- En særligt stor andel jurister, IT-konsulenter, ansatte i told og skat, tekniske tegnere, revisorer, rådgivere og analytikere, bogholdere, ingeniører og arkitekter, regnskabsmedarbejdere, samfundsvidenskabelige akademikere samt direktions-, læge- og advokatsekretærer sidder ned ¾ eller mere af arbejdstiden.

Blandt personer med manuelt arbejde løfter eller bærer en særligt stor andel i mindst ¼ af tiden.

- Det gælder særligt tømrere og snedkere, murere, VVS'ere m.fl., kokke og tjenere, slagtere og bagere, jord- og betonarbejdere, postbude, malere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, dagplejere og børneomsorgsmedarbejdere.

Blandt personer med manuelt arbejde, er andelen af deltagere, der angiver typiske løft på mindst 16 kg, særligt stor.

- En særligt stor andel af tømrere og snedkere, murere, VVS'ere m.fl., lastbilchauffører, jord- og betonarbejdere, slagtere og bagere, maskinførere, bygge- og anlægsarbejdere, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, produktionsmedarbejdere og mekanikere angiver, at de typisk løfter mindst 16 kg.

Blandt personer med arbejde indenfor sundhed, pleje og redning er andelen af deltagere, der angiver typiske løft på mindst 30 kg, særligt stor. En del af disse løft er antageligt løft af personer.

- En særligt stor andel af SOSU'er, sygeplejersker, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, portører m.fl., læger, lastbilchauffører, mekanikere, gartnere og landmænd, tømrere og snedkere samt smede angiver, at de typisk løfter mindst 30 kg.

Deltagere i jobgrupper med manuelt arbejde opfatter deres arbejde som særligt fysisk hårdt.

- Svarene viser, at deltagere, der er tømrere og snedkere, murere, VVS'ere m.fl., slagtere og bagere, malere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, jord- og betonarbejdere, kokke og tjenere, postbude, maskinførere eller rengøringsassistenter, opfatter deres arbejde fysisk hårdere end øvrige jobgrupper.

7 % af alle deltagerne svarer, at de er udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen i mere end ¼ af arbejdstiden.

- Blandt maskinførere, jord- og betonarbejdere, gartnere og landmænd, ansatte i transportsektoren samt bygge- og anlægsarbejdere er en særligt stor andel udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen.

>

> **6. Støj, hudkontakt med kemikalier og vådt arbejde**
42 % af alle deltagere i undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' svarer, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

- Blandt passagerservicemedarbejdere, pædagoger, pædagogmedhjælpere, skolelærere samt brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter er en særligt stor andel udsatte for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

17 % af alle deltagere i undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' svarer, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

- Deltagere, som er ansat i fremstillingsindustrien, jord- og betonarbejdere, håndværkere, pædagoger, pædagogmedhjælpere og ansatte i transportindustrien, svarer oftere end andre, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

21 % af alle rapporterer, at de har våde eller fugtige hænder i mindst ¼ af tiden.

- I følgende jobgrupper har en relativt stor andel haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder: Frisører, rengøringsassistenter, jobgrupper der håndterer fødevarer samt jobgrupper i sundhedssektoren.
- I følgende jobgrupper er en relativt stor andel udsat for våde eller fugtige hænder på arbejdet, en relativt stor andel har hudkontakt med kemikalier og en relativt stor andel har haft hudproblemer på hænderne: Frisører, køkkenmedhjælpere, SOSU'er og rengøringsassistenter.

7. Arbejdstid, anciennitet og sundhedsfremme

Militærpersonale og laboranter er blandt de jobgrupper, hvor en relativt stor andel får tilbud om sundhedsfremme på arbejdspladsen.

Håndværkere (særligt tømrere og snedkere), frisører samt kasseassistenter er blandt de jobgrupper, hvor en relativt lavere andel får tilbud om sundhedsfremme på arbejdspladsen.

- 'Motionsfaciliteter eller ugentlige motionstilbud' og 'Behandlingsordning' er de mest hyppige tilbud om sundhedsfremme på danske arbejdspladser blandt de undersøgte tilbud.

Læger, kokke og tjenere, murere og VVS'ere m.fl. og kasseassistenter har den største andel nyansatte (anciennitet på mindre end 1 år).

- Politi- og fængselsbetjente, postbude, farmakonometer og bioanalytikere, laboranter samt direktions-, læge-, og advokatsekretærer har lavest andel af nyansatte.

>

> **Lastbilchauffører, ledere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, læger og jurister er blandt de jobgrupper, som i gennemsnit arbejder særligt længe.**

- Deltagerne i undersøgelsen rapporterer i gennemsnit en arbejdstid på 37 timer.
- I jobgrupper som passagerservicemedarbejdere, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, bus- og taxachauffører (samt lokoførere), politi- og fængselsbetjente, specialpædagoger, læger, sygeplejersker, SOSU'er, kokke og tjenere samt nydelses- og næringsmiddelsindustriarbejdere svarer mere end 40 % af deltagerne, at de ikke har fast dagarbejde.
- I følgende jobgrupper rapporterer mere end 20 % af deltagerne, at de har natarbejde: Militærpersonale, portører, præcisionshåndværkere, servicefag i øvrigt, nydelses- og næringsfremstillings-industriarbejdere, sygeplejersker, bus- og taxachauffører samt lokoførere, politi- og fængselsbetjente, læger, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt passagerservicemedarbejdere.

8. Arbejdsevne, helbred og stress

Deltagere med jobfunktioner, som kræver længere uddannelse, indebærer få fysiske krav og giver højere social anseelse, vurderer deres arbejdsevne bedst.

Deltagere med jobfunktioner, som kun kræver kortere uddannelse, indebærer højere fysiske krav og giver mindre social anseelse, vurderer deres arbejdsevne ringest.

- Jurister, læger, IT-konsulenter, told- og skattemedarbejdere, ingeniører og arkitekter, ledere samt direktions-, læge- og advokatsekretærer vurderer deres generelle arbejdsevne bedst.
- Ejendoms- og rengøringsinspektører, murere, VVS'ere m.fl., maskinførere, rengøringsassistenter, bygge- og anlægsarbejdere, jord- og betonarbejdere og produktionsmedarbejdere vurderer deres generelle arbejdsevne ringest.

Sammenlignet med andre jobgrupper vurderer deltagere med høj socioøkonomisk status generelt deres helbred som relativt godt.

Sammenlignet med andre jobgrupper vurderer deltagere med hårdt fysisk arbejde og/eller lav socioøkonomisk status generelt deres helbred knap så godt.

- Deltagerne fra følgende jobgrupper har det dårligste selvvaluerede helbred: Lastbilchauffører, ejendoms- og rengøringsinspektører, rengøringsassistenter samt bygge- og anlægsarbejdere.

Deltagernes planlagte tilbagetrækningsalder afhænger bl.a. af, hvor fysisk hårdt arbejdet er. Jo hårdere fysisk arbejde desto tidligere planlægger deltagerne i alderen 50-59 år at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

>

> **20 % af alle deltagere svarer, at de er "Meget trætte" eller "Helt udmattede" efter en typisk arbejdsdag.**

- Deltagernes svar viser, at følgende jobgrupper er relativt mere trætte efter arbejde: Murere, VVS'ere m.fl., portører, kasseassistenter, nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere, rengøringsassistenter, gymnasielærere, SOSU'er, lastbilchauffører, pædagoger, kokke og tjenere samt passagerservicemedarbejdere.
- Deltagernes svar viser, at følgende jobgrupper er relativt mindre trætte efter arbejde: Tekniske tegnere, ansatte inden for IT og kommunikation, salgs- og indkøbsagenter, militærpersonale, regnskabsmedarbejdere, direktions-, læge- og advokatsekretærer, ingeniører og arkitekter, revisorer, rådgivere og analytikere, ledere, kontormedarbejdere og sekretærer, bogholdere samt told- og skattemedarbejdere.

4 % har været begrænset i deres arbejde på grund af smerter inden for de sidste 3 måneder.

- En større andel af deltagere fra jobgrupper med fysisk krævende arbejde har haft smerter flere gange ugentligt og/eller været begrænset i deres arbejde på grund af smerter sammenlignet med deltagere, der har et mindre fysisk krævende arbejde. Det gælder fx murere, VVS'ere m.fl., maskinførere, produktionsmedarbejdere, køkkenmedhjælpere, bygge- og anlægsarbejdere, rengøringsassistenter, kokke og tjenere samt lastbilchauffører.

15 % af alle deltagere rapporterer, at de har følt sig stresset 'Hele tiden' eller 'Ofte' inden for de sidste 2 uger.

- Læger, undervisere og forskere ved universiteter, gymnasielærere samt psykologer er blandt de jobgrupper, hvor deltagerne særligt ofte føler sig stresset.
- Flere jobgrupper med håndværkspræget arbejde, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt militærpersonale er blandt de jobgrupper, hvor deltagerne relativt sjældnere føler sig stresset.
- Psykologer, jurister samt flere jobgrupper indenfor undervisningsområdet er blandt de jobgrupper, hvor en særligt stor andel oplever, at arbejdet er en kilde til stress.
- Militærpersonale, maskinoperatører m.fl., lager- og transportarbejdere samt bus- og taxachauffører, lokoførere m.v. er blandt de jobgrupper, hvor en særligt lille andel oplever, at arbejdet er en kilde til stress.

Postbude og rengøringsassistenter har en relativt lav grad af generelt psykisk velbefindende og en relativt lav grad af energi.

- Gymnasielærere, rengøringsassistenter, tekniske tegnere, kasseassistenter og postbude har en relativt lav grad af generelt psykisk velbefindende.
- Postbude, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, produktionsmedarbejdere, rengøringsassistenter og SOSU'er har en relativt lav grad af energi.

>

> **Deltagernes svar viser generelt, at de har få symptomer på angst og at der kun er små forskelle mellem jobgrupperne på antallet af symptomer på angst.**

- Resultaterne viser, at deltagere fra følgende jobgrupper i gennemsnit har flest symptomer på angst: Tekniske tegnere, specialundervisere, gymnasielærere, rengøringsassistenter og specialpædagoger.

Kasseassistenter, køkkenmedhjælpere og psykologer har den højeste grad af depressive symptomer.

- Ledere, sundheds- og omsorgspersonale, visse håndværk og visse jobgrupper med højtuddannede har en lav grad af depressive symptomer.

Læs resumeet af resultaterne fra undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'.

Arbejdsmiljøet i ord

Hvordan vurderer beskæftigede personer i Danmark deres fysiske og psykiske arbejdsmiljø samt ulykkesrisiko? Det kan man læse mere om i de i alt 36 faktaark, som hver især belyser svarene på udvalgte spørgsmål fra NFA's undersøgelse om arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012. Resultaterne er fordelt på jobgrupper, alder og køn og er den første måling i en ny serie af målinger, som vil blive gentaget hvert andet år frem til 2020.

Faktaark om 35 forskellige emner om arbejdsmiljø og helbred

I alt 16.300 beskæftigede valgte at deltage i NFA's spørgeskemaundersøgelse om arbejdsmiljø og helbred i Danmark i 2012. Faktaarkene er udarbejdet af forskere på Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, og de gennemgår deltagerens svar indenfor hvert emne.

De 36 fakta er fordelt på følgende emner:

- Arbejdsmiljøindsats
- Arbejdstid og anciennitet
- Arbejdsulykker og sikkerhedskultur
- Fysisk arbejdsmiljø
- Helbred og arbejdsevne
- Psykisk arbejdsmiljø
- Støj

Faktaarkene indeholder:

- Kort baggrundstekst om, hvorfor spørgsmålene og svarene er interessante i en arbejdsmiljøsammenhæng.
- En oversigt over de spørgsmål i spørgeskemaet, der danner baggrund for resultaterne.
- Oversigt over deltagerens svar på spørgsmål om arbejdsmiljø og helbred, fordelt på jobgrupper, alder og køn.
- Eventuelt yderligere oplysninger om emnet.

Hvad faktaarkene viser – og hvad de ikke viser

Faktaarkene siger noget om, hvordan arbejdsmiljøet opleves af de adspurgte personer selv fordelt på jobgrupper samt i forhold til alder og køn. De siger ikke noget om årsagerne til, at arbejdsmiljøet af personernes opleves på en bestemt måde.

Find [kort læsevejledning for de deskriptive analyser](#).

Arbejdsmiljøindsats

Resultater for oplevelsen af arbejdsmiljøindsatsen blandt beskæftigede i Danmark.

I undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om arbejdsmiljøindsatsen på deres arbejdsplads. Resultaterne fremgår af følgende to faktaark:

- Egen og kollegers indsats for arbejdsmiljøet
- Prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering

Egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om egen og kollegers indsats for at forbedre arbejdsmiljøet.

Af analytiker Jesper Møller Pedersen

Egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø omfatter her, hvor ofte deltageren og kollegerne gør en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Svarene viser, at følgende jobgrupper oftere gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet end gennemsnittet: Frisører, malere, ledere, farmaceuter samt tandlæger og dyrlæger.
- Flere jobgrupper indenfor sundhed og pleje gør relativt meget for arbejdsmiljøet.
- Følgende jobgrupper gør sjældnere noget for at forbedre arbejdsmiljøet end gennemsnittet: Journalister, IT-konsulenter, postbude, regnskabsmedarbejdere, jurister.

Alder og køn

- Kvinder rapporterer, at de oftere gør en indsats sammen med deres kolleger for at forbedre arbejdsmiljøet sammenlignet med mænd.

Kort om egen og kollegers indsats for arbejdsmiljøet

Denne gennemgang fokuserer på, hvad deltagerne rapporterer om deres egen og deres kollegers indsats for at forbedre arbejdsmiljøet. Der er tale om en generel vurdering af, om der bliver gjort en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet på deres arbejdspladser. Det er relevant at drage paralleller til deltagernes svar på spørgsmål om sikkerhedskultur i denne undersøgelse [krydshenvisning]. Set i dette perspektiv afspejler egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø den enkelte deltagers og hans/hendes kollegers forebyggelseskultur – dvs. den fælles opfattelse af, at vi gør en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet. Gennemgangen fokuserer på dem, der rapporterer hhv. en højere eller lavere grad af indsats for arbejdsmiljøet end gennemsnittet. Resultaterne er vist for forskellige jobgrupper, samt alder og køn.

Spørgsmål om egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' (AH 2012) indgik et spørgsmål, der kan måle deltagernes relative vurdering af egen og kollegers indsats for arbejdsmiljøet. Det lød:

- Hvor ofte gør du og dine kolleger en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet?

>

Svarmulighederne til spørgsmålene var (den tilsvarende score er vist i parentes) 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) og 'Aldrig' (5). En høj værdi i tabellerne svarer således til en mindre indsats. Resultaterne hviler på den gennemsnitlige score.

Resultater om egen og kollegers indsats for arbejdsmiljø

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper er blandt dem, som oftere end gennemsnittet gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet:

- Frisører
- Malere
- Ledere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- SOSU'er
- Pædagogmedhjælpere

Følgende jobgrupper er blandt dem, som sjældnere end gennemsnittet gør noget for at forbedre arbejdsmiljøet:

- Journalister
- IT-konsulenter
- Postbude
- Regnskabsmedarbejdere
- Jurister
- Naturvidenskabelige akademikere

Se deltagernes svar om at gøre noget for at forbedre arbejdsmiljøet fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Ifølge deltagernes selvrapportering, gør kvinder og deres kolleger oftere en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet end mænd.
- Mænd og kvinder på 55-64 år, samt kvinder på 18-24 år, gør oftere end gennemsnittet en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet.
- Kvinder på 25-34 år og mænd på 25-44 år rapporterer sjældnere end gennemsnittet, at de og deres kolleger gør en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet.

Se deltagernes svar om at gøre noget for at forbedre arbejdsmiljøet fordelt på alder og køn

Læs mere

- CAVI – Center for forskning i arbejdsmiljøindsatser og virkemidler

Prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø.

Af analytiker Jesper Møller Pedersen

Arbejdspladsens prioritering af arbejdsmiljø bliver undersøgt ved at spørge til, om holdningen er, at arbejdsmiljøet skal være bedre end reglerne kræver og om forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer prioriteres højt.

Involveringen af medarbejderne bliver undersøgt ved graden af medarbejderinvolvering i beslutninger, som påvirker arbejdsmiljøet.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Ledere, frisører og kosmetologer, farmaceuter, tandlæger og dyrlæger samt laboranter er blandt de jobgrupper, der oftest oplever, at deres arbejdsplads prioriterer arbejdsmiljøet.
- Passagerservicemedarbejdere, tømrere og snedkere, undervisere og forskere ved universiteter, journalister og jurister er blandt de jobgrupper, der sjældnest oplever, at deres arbejdsplads prioriterer arbejdsmiljøet.
- Ansatte i jobgrupper indenfor sundhed og pædagogik som fx, laboranter, farmaceuter, tandlæger og dyrlæger samt pædagoger oplever oftere end gennemsnittet at blive involveret i arbejdsmiljøbeslutninger.
- Jobgrupper indenfor transport og ufaglært arbejde som fx lastbilchauffører, chauffører indenfor persontransport, maskinførere, samt nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere oplever sjældnere end gennemsnittet at blive involveret i arbejdsmiljøbeslutninger.

Alder og køn

- Deltagere på 18-34 år oplever sjældnere end ældre aldersgrupper, at arbejdspladsen prioriterer arbejdsmiljøet, eller at de bliver involveret i beslutninger, som påvirker deres arbejdsmiljø.
- Der er generelt ikke større forskel på mænd og kvinders vurdering af arbejdspladsens prioritering af arbejdsmiljøet eller medarbejderinvolvering i arbejdsmiljøbeslutninger.

Kort om prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø

Emnet sætter fokus på arbejdstagernes vurdering af hhv. arbejdspladsens prioritering af arbejdsmiljø og graden af medarbejderinvolvering i arbejdsmiljøet. Deltagernes svar antages at afspejle prioriteringen af arbejdsmiljøarbejdet på arbejdspladserne. Spørgsmål til arbejdsmiljø og arbejdsmiljøarbejdet er typisk stillet til virksomhederne, men i denne undersøgelse anvendes spørgsmålene som en temperaturmåling af, hvordan arbejdstagerne oplever dette. >

> **Spørgsmål om prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø**

Undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred 2012' (AH 2012) rummede tre spørgsmål, der adresserer arbejdstagernes relative vurdering af hhv. prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderindflydelse på arbejdsmiljøarbejdet. Spørgsmålene fungerer som mål for at undersøge egen og kollegers holdning til arbejdsmiljøet helt generelt.

To spørgsmål målte deltagernes vurdering af arbejdspladsens prioritering af arbejdsmiljø:

- I hvilken grad er holdningen på din arbejdsplads, at arbejdsmiljøet skal være bedre end reglerne kræver?
- I hvilken grad prioriterer din arbejdsplads forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer højt?

Svarmulighederne var: 'I høj grad' (1), 'I nogen grad' (2), 'I ringe grad' (3) eller 'Slet ikke' (4).

Resultaterne hviler på beregninger af en samlet gennemsnitlig score. En høj score afspejler en negativ vurdering af arbejdspladsens arbejdsmiljøprioritering, mens en lav score afspejler en positiv vurdering. I denne gennemgang er de jobgrupper, der skiller sig ud på begge spørgsmål fremhævet.

Et spørgsmål målte deltagernes vurdering af medarbejderinvolvering:

- I hvilken grad bliver medarbejderne på din arbejdsplads involveret i beslutninger, som påvirker deres arbejdsmiljø?

Svarmulighederne var: 'I høj grad' (1), 'I nogen grad' (2), 'I ringe grad' (3) eller 'Slet ikke' (4).

Resultaterne hviler på beregninger af en samlet gennemsnitlig score. En høj score afspejler, at man i mindre grad vurderer, at medarbejderne involveres.

Resultater om prioritering af arbejdsmiljø og medarbejderinvolvering i arbejdsmiljø

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper vurderer i lavere grad end gennemsnittet, at arbejdspladsen skal være bedre end reglerne kræver og at arbejdspladsen prioriterer arbejdsmiljøet højt:

- Tømrere og snedkere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Journalister
- Jurister
- Undervisere ved erhvervsskoler
- Læger.

Modsat adskiller følgende jobgrupper sig ved i højere grad end gennemsnittet at svare, at arbejdspladsen skal være bedre end reglerne kræver, samt at arbejdspladsen prioriterer arbejdsmiljøet højt:

- Ledere
- Farmaceuter, dyrlæger, tandlæger
- Laboranter

>

- >
  - Frisører og kosmetologer
  - Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede.

Se deltagernes svar om prioritering af forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer fordelt på jobgrupper

Se deltagernes svar om arbejdsmiljøet er bedre end reglerne kræver fordelt på jobgrupper

Følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet at blive involveret i arbejdsmiljøbeslutninger:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Lastbilchauffører
- Maskinførere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Slagtere og bagere.

Der er tale om jobgrupper, der relaterer sig til transportarbejde og ufaglært arbejde. Omvendt oplever følgende jobgrupper den største grad af medarbejderinvolvering:

- Ledere
- Laboranter
- Farmaceuter, dyrlæger, tandlæger
- Fysio- og ergoterapeuter
- Klinikassistenter
- Pædagoger.

Der er hovedsageligt tale om jobgrupper indenfor pædagogisk arbejde samt jobs indenfor sundhedssektoren.

Se deltagernes svar om medarbejderinvolvering fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Deltagerne i de yngre aldersgrupper (18-34 år) vurderer i lavere grad end ældre aldersgrupper, at arbejdspladsen prioriterer arbejdsmiljøet, eller at de bliver involveret i beslutninger, som påvirker deres arbejdsmiljø.
- Kvinder vurderer i lavere grad end mænd, at holdningen på arbejdspladsen er, at arbejdsmiljøet skal være bedre end reglerne kræver.
- Derimod er der ingen forskel på kønnes svar vedrørende arbejdspladsens prioritering af forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer.
- Der er ingen forskel på mænd og kvinders vurdering af medarbejderinvolveringen i arbejdsmiljøbeslutninger.

Se deltagernes svar om prioritering af forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om arbejdsmiljøet er bedre end reglerne kræver fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om medarbejderinvolvering fordelt på alder og køn

Læs mere

- www.vai2012.dk

Arbejdstid og anciennitet

Resultater om arbejdstid og anciennitet i Danmark 2012

I undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om deres arbejdstid og anciennitet. Resultaterne fremgår af to faktaark:

- Anciennitet
- Arbejdstid

Anciennitet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om anciennitet.

Af analytiker Jesper Møller Pedersen

Deltagerne har oplyst, hvor længe de har været ansat på nuværende arbejdsplads. Her ser vi på andelen af nyansatte, dvs. personer, der har svaret, at deres anciennitet er under et år.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Håndværkere samt jobgrupper med mange ufaglærte er blandt de jobgrupper, der har flest nyansatte og dermed lav gennemsnitlig anciennitet.
- Jobgrupper med specialiserede arbejdsfunktioner har derimod en lav andel nyansatte.

Alder og køn

- Der er flest nyansatte og dermed lav anciennitet blandt deltagere på 18-34 år, mens der er færrest nyansatte og dermed højere anciennitet blandt deltagere på 45-64 år.
- Der er ingen tydelig forskel på andelen af nyansatte eller anciennitet mellem mænd og kvinder.

Kort om anciennitet

Emnet omhandler andelen af nyansatte blandt de beskæftigede, og her spiller alder naturligvis en afgørende rolle. Derfor henvises der i undersøgelsen til supplerende analyser, der justerer for alder og køn. Arbejdsmarkedet i Danmark er præget af en lav gennemsnitlig anciennitet i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med. Det skyldes, at vi har et mere fleksibelt arbejdsmarked. Anciennitet hænger i en arbejdsmiljøoptik sammen med en højere risiko for ulykker blandt nyansatte. Forskning peger på, at overhyppigheden af arbejdsulykker hos nyansatte skyldes, at de oftere har risikofyldte og fysisk belastende job, arbejder flere timer og mangler uddannelse. Nyansatte er implicerede i en væsentlig del af det samlede antal arbejdsulykker, og antallet af anmeldte arbejdsulykker er større i starten af ansættelsen end senere i ansættelsen. Bl.a. derfor er unge og nyansatte et prioriteret område i det tolvte initiativ i regeringens strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020. Faktaarket her retter fokus mod, hvilke jobgrupper der har hhv. mange eller få nyansatte.

Spørgsmål om anciennitet

Den nationale undersøgelse 'Arbejds miljø og helbred 2012 (AH 2012) rummer et spørgsmål der kan måle arbejdstagernes anciennitet. Spørgsmålet er følgende:

- Hvor længe har du været ansat på den arbejdsplads, hvor du arbejder?

>

> Deltagerne blev bedt om at angive dette ud fra følgende svarkategorier, der er inspireret af OECD's opgørelser af anciennitet i deres komparative analyser.

- Under 3 måneder
- 3 måneder – mindre end 1 år
- 1 år – mindre end 3 år
- 3 år – mindre end 5 år
- 5 år – mindre end 10 år
- 10 år eller mere.

I analysen er der set på procentandel nyansatte, dvs. personer, der har svaret at deres anciennitet er under 1 år.

Resultater for anciennitet

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper har flest nyansatte med en anciennitet på under 1 år:

- Manuelt arbejde uden nærmere angivelse*
- Læger
- Kokke og tjenere*
- Kasseassistenter*
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Tømrere og snedkere*

Lægerne adskiller sig formentlig fra de øvrige jobgrupper, fordi især yngre læger ofte har flere på hinanden følgende uddannelsesrelaterede ansættelser. Dermed er der blandt læger en høj andel af nyansatte.

Følgende jobgrupper har færrest nyansatte med en anciennitet på under 1 år:

- Politi- og fængselsbetjente
- Postbude
- Farmakonomer og bioanalytikere
- Laboranter
- Direktions-, læge-, og advokatsekretærer.

Vi har sat en * efter de jobgrupper, hvor den høje eller lave andel af nyansatte til dels skyldes forskelle i alder- og/eller køn.

Se deltagernes svar om anciennitet fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Blandt de 18-34 årige er der flest nyansatte, mens der blandt de 45-64 årige er færrest nyansatte.
- Mænd og kvinder adskiller sig overordnet set ikke fra hinanden, når det kommer til andel nyansatte.

Se deltagernes svar om anciennitet fordelt på alder og køn

>

>

Læs mere

- F. Curtis Breslin, Emile Tompa, Ryan Zhao, Jason D. Pole, Benjamin C. Amick III, Peter M. Smith, Sheilah Hogg-Johnson, The relationship between job tenure and work disability absence among adults: A prospective study, *Accident Analysis & Prevention*, Volume 40, Issue 1, January 2008, Pages 368-375, ISSN 0001-4575, 10.1016/j.aap.2007.07.007.
- Fokus på unge og nyansatte i Arbejdsmiljøstrategi 2020.
- OECD (2010), "Labour Market Statistics: Employment by job tenure intervals: average tenure", OECD Employment and Labour Market Statistics (database),(Accessed on 02 October 2012).

Arbejdstid

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om arbejdstid.

Af seniorforsker Anne Helene Garde.

Arbejdstid omfatter her gennemsnitlig ugentlig arbejdstid inklusiv eventuelle ekstratimer samt arbejdstidens placering på døgnet.

Hovedkonklusioner

Deltagerne i undersøgelsen rapporterer i gennemsnit en ugentlig arbejdstid på 37 timer.

Jobgrupper

- Følgende jobgrupper har i gennemsnit en ugentlig arbejdstid på mere end 40 timer: Mekanikere, gartnere og landmænd, salgs- og indkøbsagenter, naturvidenskabelige akademikere, speditører og ekspeditører, maskinførere, slagtere og bagere, jurister, læger, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, ledere og lastbilchauffører.
- Følgende jobgrupper har i gennemsnit en ugentlig arbejdstid på mindre end 34 timer: Kasseassistenter, pædagogmedhjælpere, køkkenmedhjælpere, SOSU'er, rengøringsassistenter, lager- og transportarbejdere, butikssælgere samt fysio- og ergoterapeuter.
- I følgende jobgrupper rapporterer mere end 40 % af deltagerne, at de ikke har fast dagarbejde: Passagerservicemedarbejdere, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., politi- og fængselsbetjente, specialpædagoger, læger, sygeplejersker, SOSU'er, kokke og tjenere samt nærings- og nydelsesmiddelsindustriarbejdere.
- I følgende jobgrupper rapporterer mere end 20 % af deltagerne, at de har natarbejde: Militærpersonale, portører, præcisionshåndværkere, nærings- og nydelsesmiddelindustriarbejdere, sygeplejersker, bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., politi og fængselsbetjente, læger, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt passagerservicemedarbejdere.

Alder og køn

- De 18-24 årige har en kortere ugentlig arbejdstid end gennemsnittet.
- De 18-24 årige har sjældnere fast dagarbejde end gennemsnittet.
- Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid er 39,5 timer for mænd og 35,2 timer for kvinder.
- Flere kvinder har natarbejde end mænd.

Kort om arbejdstid

Denne gennemgang bygger på deltagerne oplysninger om deres samlede ugentlige arbejdstid. Desuden opgøres, hvor mange der har fast dagarbejde og hvor mange der har natarbejde (arbejdstidens placering). Arbejdstidens længde og

>

- > placering kan have betydning for, om man kan nå at restituere sig, og for om der opstår konflikter mellem arbejde og privatliv. Natarbejde påvirker desuden deltageres søvn og døgnrytmer, hvilket kan have betydning for risikoen for sygdom.

Spørgsmål om arbejdstid

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' (AH2012) indgik følgende spørgsmål.

Spørgsmål om arbejdstidens længde:

- Hvor mange timer om ugen arbejder du i din hovedbeskæftigelse inklusiv eventuelle ekstratimer?

Deltagerne blev bedt om at angive et helt antal timer. I tabellerne er vist det gennemsnitlige antal timer.

Spørgsmål om arbejdstidens placering:

- På hvilket tidspunkt af døgnet arbejder du sædvanligvis i din hovedbeskæftigelse?

Deltagerne kunne svare:

- Fast dagarbejde (overvejende mellem kl. 06 og 18)
- Fast aftenarbejde (overvejende mellem kl. 15 og 24)
- Fast natarbejde (overvejende mellem kl. 24 og 05)
- Skiftende arbejdstider med natarbejde
- Skiftende arbejdstider uden natarbejde.

Vi har her på hjemmesiden opgjort besvarelserne på 2 måder: A) Procentdel, som har andet end fast dagarbejde. B) Procentdel, der enten har svaret fast natarbejde eller skiftende arbejdstider med natarbejde.

Resultater om arbejdstid

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper er blandt dem, som angiver, at de i gennemsnit har en ugentlig arbejdstid på mere end 40 timer:

- Lastbilchauffører
- Ledere
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Læger
- Jurister.

Følgende jobgrupper er blandt dem, som i gennemsnit har en ugentlig arbejdstid på mindre end 34 timer:

- Kasseassistenter
- Pædagogmedhjælpere
- Køkkenmedhjælpere
- SOSU'er
- Rengøringsassistenter.

>

> Se deltagernes svar om ugentlig arbejdstid fordelt på jobgrupper

Følgende jobgrupper er blandt dem, hvor flest (>50 %) har andet end fast dagarbejde:

- Passagerservicemedarbejdere
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Politi- og fængselsbetjente
- Specialpædagoger.

Se deltagernes svar om andre arbejdstider end fast dagarbejde fordelt på jobgrupper

Følgende jobgrupper er blandt dem, hvor flest deltagere (>20 %) har natarbejde:

- Passagerservicemedarbejdere
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Læger
- Politi og fængselsbetjente
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.

Se deltagernes svar om natarbejde fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- De 18-24 årige på arbejdsmarkedet har kortere arbejdstid og de har sjældnere fast dagarbejde end gennemsnittet.
- Mænd arbejder i gennemsnit 39,5 timer om ugen og kvinder 35,2 timer om ugen. Dvs. at mænd i gennemsnit arbejder ca. 4 timer mere om ugen end kvinder.
- Flere kvinder end mænd har natarbejde.

Se deltagernes svar om ugentlig arbejdstid fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om andre arbejdstider end fast dagarbejde fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om natarbejde fordelt på alder og køn

Læs mere

- Rapporten 'Working time arrangements and social consequences – What do we know?' Af Albertsen, Kauppinen, Grimsmo, Sørensen, Rafnsdóttir og Tómasson. Udgivet af Nordisk Ministerråd. TemaNord 2007: 607.

Arbejdsulykker og sikkerhedskultur

Resultater for oplevelsen af arbejdsulykker og sikkerhedskultur på arbejdet

I undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om arbejdsulykker og sikkerhedskultur. Resultaterne fremgår af følgende faktaark:

- Arbejdsulykker og sikkerhedskultur

Arbejdsulykker og sikkerhedsklima

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om arbejdsulykker og sikkerhedsklima.

Af seniorforsker Pete Kines og seniorforsker Johnny Dyreborg

Arbejdsulykker: Deltageren har angivet, om de inden for de sidste 12 måneder har været udsat for en arbejdsulykke, som medførte mere end én dags fravær.
Arbejdspladsens sikkerhedsklima: Er belyst ved følgende emner: Vejledning og instruktion i sikker udførelse af arbejdet, om ledelsen opmuntrer til sikkert arbejde, om ledelsen inddrager medarbejderne i beslutninger om sikkerhed samt om medarbejderne hjælper hinanden med at arbejde sikkert eller om de mener, at mindre ulykker er en normal del af det daglige arbejde.

Hovedkonklusioner

6 % rapporterer, at de har været udsat for en eller flere arbejdsulykker med mere end én dags fravær inden for det sidste år.

Jobgrupper

- Maskinførere, mekanikere samt jord- og betonarbejdere har den højeste risiko for arbejdsulykker.
- Tømrere og snedkere, mekanikere, produktionsmedarbejdere, lastbilchauffører og rengøringsassistenter har både en høj risiko for arbejdsulykker, og vurderer deres sikkerhedsklima ringere end andre jobgrupper.
- Ingeniører og arkitekter, revisorer, rådgivere og analytikere samt ledere har derimod en lav risiko for arbejdsulykker, og vurderer deres sikkerhedsklima bedre end andre jobgrupper.

Alder

- Mænd og kvinder på 18-24 år har henholdsvis 1,4 og 1,8 gange større risiko for arbejdsulykker sammenlignet med gennemsnittet for henholdsvis mænd og kvinder (18-64 år), og de vurderer deres sikkerhedsklima som ringere end gennemsnittet.

Køn

- Mænd har 1,5 gange større risiko for arbejdsulykker sammenlignet med kvinder. Mænd og kvinder adskiller sig ikke i deres vurdering af deres sikkerhedsklima.

Kort om arbejdsulykker og sikkerhedsklima

Forskning viser, at et godt sikkerhedsklima blandt virksomhedens ledere og medarbejdere er en afgørende faktor for at forebygge arbejdsulykker. Begrebet 'sikkerhedsklima' henviser til medarbejdernes opfattelse af ledernes og kollegernes praktiske håndtering og prioritering af sikkerheden i dagligdagen. Det er en opfattelse, der nemt påvirkes af bl.a. økonomi, tidspres, ledelsesstil samt det fysiske og psykiske arbejdsmiljø. Der er derfor tale om et øjebliksbillede af en virksomheds sikkerhedskultur.

>

- > Vil en virksomhed forebygge arbejdsulykker, kræver det et godt sikkerhedsklima. Det indebærer, at ledere og medarbejdere har en positiv og proaktiv holdning til sikkerhed i dagligdagen. Det er en holdning, som medfører, at der bliver gjort en aktiv indsats rettet mod tekniske løsninger, arbejdets organisering samt konkret samtale om og handling i forhold til sikkerhed. I dagligdagen kan virksomheders produktionsmål opleves som vigtigere end deres mål om et højt sikkerhedsniveau. Både ledere og medarbejdere kan derfor have svært ved at prioritere sikkerheden højt i en travl dagligdag med høje produktionskrav og stramme arbejdsplaner. Forskning viser, at ledelsen skal gå forrest og skabe et godt sikkerhedsklima ved i tale og handling at vise medarbejderne, hvordan virksomheden prioriterer sikkerhed i dagligdagen og ved at inddrage medarbejdere i beslutninger om sikkerhed. Virksomheden skal sikre, at medarbejdere, især de unge og nyansatte, får en relevant introduktion og løbende vejledning i sikker udførelse af arbejdet. Derudover er hyppig kommunikation om sikkerhed mellem ledelse og medarbejdere afgørende for at opretholde et godt sikkerhedsklima, som forebygger ulykker.

Spørgsmål om arbejdsulykker og sikkerhedsklima

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' (AH-2012) indgik to spørgsmål om arbejdsulykker og sikkerhedsklima på arbejdspladsen. De lød:

- Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for en eller flere arbejdsulykker, som medførte mere end én dags fravær?

Svarmulighederne var 'Ingen ulykker', '1 ulykke', '2 ulykker', '3 ulykker' og '4 eller flere ulykker'.

Deltagerne er delt op efter, om de har været udsat for mindst 1 ulykke. I resultaterne præsenteret procent udsat for mindst en arbejdsulykke.

Spørgsmålet er formuleret på en måde, så fraværet svarer til Arbejdstilsynets definition for en anmeldepligtig ulykke. Resultaterne af NFA's undersøgelse og Arbejdstilsynets opgørelser over antallet af anmeldte arbejdsulykker kan dog ikke nødvendigvis sammenlignes. Det skyldes, at der er tale om to helt forskellige måder at indsamle viden om arbejdsulykker på. I begge tilfælde kan indsamlingsmetoderne medføre enten en over- eller underrapportering i forhold til det faktiske antal ulykker.

Svarene fordelte sig på følgende måde:

Arbejdsulykker	Antal	Procent af deltagerne
Ingen ulykker	15.245	94,33
1 ulykke	756	4,68
2 ulykker	121	0,75
3 ulykker	21	0,13
4 eller flere ulykker	18	0,11

>

- >
- Er du enig eller uenig i følgende udsagn om sikkerheden på din arbejdsplads?
  - Jeg får den nødvendige vejledning og instruktion i sikker udførelse af arbejdet.
  - Ledelsen opmuntrer medarbejderne til at arbejde sikkert, selv når arbejdsplanen er stram.
  - Ledelsen inddrager medarbejderne i beslutninger vedrørende sikkerhed.
  - Vi hjælper hinanden med at arbejde sikkert, selv når arbejdsplanen er stram.
  - Vi mener, at mindre ulykker er en normal del af det daglige arbejde.

For de første fire delspørgsmål her var svarmulighederne 'Meget enig' (1), 'Enig' (2), 'Uenig' (3), 'Meget uenig' (4) og 'Ikke relevant' (5). For det sidste delspørgsmål var svarmulighederne 'Meget uenig' (1), 'Uenig' (2), 'Enig' (3), 'Meget enig' (4) og 'Ikke relevant' (5).

I resultaterne præsenteres den gennemsnitlige score. Personer, der har svaret 'Ikke relevant', er ikke taget med i beregningerne.

Spørgsmålene er tilpassede fra det Nordiske Spørgeskema om Arbejdsrelateret Sikkerhedsklima udviklet af Pete Kines, Kim Lyngby Mikkelsen og Johnny Dyreborg ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø i samarbejde med forskere fra Norge, Sverige, Finland og Island. Dette spørgeskema omfatter i alt 50 spørgsmål (NOSACQ-50).

Resultater om arbejdsulykker og sikkerhedsklima

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper har den højeste risiko for arbejdsulykker sammenlignet med alle jobgrupper:

- Maskinførere
- Mekanikere
- Jord- og betonarbejdere
- Nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere
- Tømrere og snedkere.

Følgende jobgrupper har en høj risiko for arbejdsulykker og et lavt sikkerhedsklima sammenlignet med gennemsnittet:

- Tømrere og snedkere
- Lastbilchauffører
- Mekanikere
- Produktionsmedarbejdere
- Rengøringsassistenter.

Følgende jobgrupper har en lav risiko for arbejdsulykker og et højt sikkerhedsklima sammenlignet med alle jobgrupper:

- Ingeniører og arkitekter
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Ledere.

>

- > Se deltagernes svar om udsættelse for ulykker fordelt på jobgrupper
- Se deltagernes svar om vejledning og instruktion i sikker udførelse fordelt på jobgrupper
- Se deltagernes svar om opmuntring til sikkert arbejde fordelt på jobgrupper
- Se deltagernes svar om at hjælpe hinanden fordelt på jobgrupper
- Se deltagernes svar om mindre ulykker som en del af hverdagen fordelt på jobgrupper

Alder

Alder og arbejdsulykker

- Kvinder på 18-24 år har over 80 % højere risiko for arbejdsulykker sammenlignet med gennemsnittet (alle kvinder, 18-64 år).
- Mænd på 18-24 år har over 40 % højere risiko for arbejdsulykker sammenlignet med gennemsnittet (alle mænd, 18-64 år).

Alder og sikkerhedsklima:

- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever i højere grad end gennemsnittet, at mindre ulykker er en normal del af deres daglige arbejde.
- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever i lavere grad end gennemsnittet, at de opmuntres af deres ledere til at arbejde sikkert, selv når arbejdsplanen er stram, samt at de i lavere grad inddrages i beslutninger vedrørende sikkerhed.
- Kvinder på 18-24 år oplever i lavere grad end gennemsnittet, at de får den nødvendige vejledning og instruktion i sikker udførelse af arbejdet.

Køn

Køn og arbejdsulykker:

- 7 % af mændene og 4,5 % af kvinderne oplyser, at de har været udsat for en anmeldeligtig arbejdsulykke inden for de sidste 12 måneder (dvs., hvor arbejdsulykken har medført mere end én dags fravær).
- Mænd har derfor ca. 1,5 gange større risiko for arbejdsulykker sammenlignet med kvinder.

Køn og sikkerhedsklima:

- Mænd og kvinder adskiller sig ikke i deres vurdering af deres sikkerhedsklima.

Se deltagernes svar om udsættelse for ulykker fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om vejledning og instruktion i sikker udførelse fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om opmuntring til sikkert arbejde fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at blive inddraget i beslutninger om sikkerhed fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at hjælpe hinanden fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om mindre ulykker som en del af hverdagen fordelt på alder og køn

Læs mere

Læs mere om sikkerhedsklima og det Nordisk Spørgeskema om Arbejdsrelateret Sikkerhedsklima (NOSACQ-50).

Fysisk arbejdsmiljø

Resultater om oplevelsen af det fysiske arbejdsmiljø blandt beskæftigede i Danmark

I undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om forskellige dimensioner af deres fysiske arbejdsmiljø. Resultaterne fremgår af følgende fire faktaark:

- Fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet
- Hudproblemer og hudpåvirkninger på hænderne
- Smerter i kroppen
- Vibrationer, der rammer hele kroppen

Fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet.

Af seniorforsker Andreas Holtermann

Fysiske krav: Deltagerne har vurderet, hvor fysisk hårdt de normalt opfatter deres arbejde.

Fysisk anstrengelse: Deltagerne har også vurderet, hvor stor en del af deres arbejdstid, de sidder, går eller står, arbejder med ryggen vredet eller foroverbøjet, har arme løftet i eller over skulderhøjde, gør de samme armbevægelser mange gange i minuttet, sidder på hug eller ligger på knæ, skubber eller trækker samt bærer eller løfter. Spørgsmål om bærer eller løfter er efterfulgt af en uddybning af vægten af det, der bæres eller løftes.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- De fysiske krav og den fysiske anstrengelse varierer meget fra jobgruppe til jobgruppe. Der er en tydelig todeling af jobtyperne: Jobgrupper præget af manuelt arbejde har høje fysiske krav, mens det modsatte er tilfældet for jobgrupper præget af stillesiddende arbejde.

Alder og køn

- Mænd har generelt høje fysiske krav og mere fysisk anstrengelse i deres arbejde sammenlignet med kvinder.
- Mænd og kvinder på 18-24 år har særligt høje fysiske krav i arbejdet og høj fysisk anstrengelse.

Kort om fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet

De fysiske krav i arbejdet drejer sig om alle de bevægelser, aktiviteter og kropspositioner, som medarbejderen udfører i arbejdstiden og som i de fleste tilfælde er nødvendige for, at medarbejderen kan udføre sit arbejde. Den fysiske anstrengelse er, hvor fysisk 'hårdt' den enkelte medarbejder mener, det er at udføre sit arbejde. Den selvvaluerede anstrengelse kan derfor variere meget fra medarbejder til medarbejder, selvom de udfører præcis det samme fysiske arbejde. Det kan fx afhænge af deres alder, køn, helbred og fysisk kapacitet. Det er dokumenteret, at de fysiske krav i arbejdet og den fysiske anstrengelse i arbejdet varierer mellem køn, aldersgrupper og jobgrupper. Visse former for fysiske krav i arbejdet og fysisk anstrengelse på arbejdet medvirker til at øge risikoen for blandt andet muskelskeletbesvær, sygefravær og førtidig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

> **Spørgsmål om fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik tre spørgsmål med tilhørende underspørgsmål om fysiske krav i arbejdet og fysisk anstrengelse i arbejdet.

Første spørgsmål lød:

- Hvor fysisk hårdt opfatter du normalt dit nuværende arbejde?

Deltagerne markerede deres svar på første spørgsmål på en skala fra 0 til 10, hvor 0 var 'Ikke hårdt' og 10 var 'Maksimalt hårdt' arbejde. Resultaterne fra dette spørgsmål hviler på beregninger af den gennemsnitlige værdi for jobgrupperne.

Andet spørgsmål lød:

- Hvor stor en del af din arbejdstid...
  - a. sidder du?
  - b. går eller står du?
  - c. arbejder du med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme?
  - d. har du armene løftet i eller over skulderhøjde?
  - e. gør du de samme armbevægelser mange gange i minuttet (fx pakkearbejde, montering, maskinføddning, udskæring)?
  - f. sidder du på hug eller ligger på knæ, når du arbejder?
  - g. skubber eller trækker du?
  - h. bærer eller løfter du?

Svarmulighederne til andet spørgsmål var 'Aldrig', 'Sjældent', 'Ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden', 'Næsten hele tiden'. Her vises den procentvise andel af deltagere inden for hver enkelt jobgruppe, der har svaret:

- Ca. 3/4 af tiden' eller mere (på underspørgsmål a)
- Ca. 1/4 af tiden' eller mere (på underspørgsmål b-h)

Deltagere, der svarede 'Aldrig' på spørgsmål h, er kategoriseret som deltagere med løft på højst 15 kg i det næste spørgsmål om vægten på typiske løft.

Tredje spørgsmål lød dermed:

- Hvad vejer det, du bærer eller løfter, typisk?

Svarmulighederne til det tredje spørgsmål var 'Under 5 kg', '5-15 kg', '16-29 kg', '30 kg eller derover'. Her vises den procentvise andel af deltagere med tunge løft på mindst 16 kg samt den procentvise andel af deltagere med tunge løft på mindst 30 kg.

Resultater om fysiske krav og fysisk anstrengelse i arbejdet

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Generelt har mænd højere fysiske krav i arbejdet og de anstrenger sig mere fysisk sammenlignet med kvinder. Deltagere på 18-24 år har højere fysiske krav og højere fysisk anstrengelse i arbejdet end deltagere på 25-64 år. Det gælder både for mænd og kvinder.

>

> **Fysisk anstrengelse i arbejdet**

Jobgrupper

Svarene viser, at deltagere fra følgende jobgrupper opfatter deres arbejde fysisk hårdere sammenlignet med gennemsnittet:

- Tømrere og snedkere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Slagtere og bagere
- Malere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Jord- og betonarbejdere
- Kokke og tjenere
- Postbude
- Maskinførere
- Rengøringsassistenter.

Se deltagernes svar om fysisk anstrengelse i arbejdet fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd oplever oftere end kvinder, at de anstrenger sig meget fysisk i arbejdet.
- De 18-24 årige oplever oftere end de 25-64 årige, at de anstrenger sig meget fysisk i arbejdet. Dette gælder både mænd og kvinder.

Se deltagernes svar om fysisk anstrengelse i arbejdet fordelt på alder og køn.

Fysiske krav i arbejdet

Siddende arbejde

Jobgrupper

En stor andel fra følgende jobgrupper sidder ned $\frac{3}{4}$ eller mere af arbejdstiden:

- Jurister
- IT-konsulenter
- Ansatte i told og skat
- Tekniske tegnere
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Bogholdere
- Ingeniører og arkitekter
- Regnskabsmedarbejdere
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- Direktions-, læge- og advokatsekretærer.

Se deltagernes svar om siddende arbejde fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd og kvinder svarer stort set det samme på spørgsmålet om, hvor meget de sidder ned på arbejdet.
- En relativ stor andel af de 25-44 årige sidder ned $\frac{3}{4}$ eller mere af arbejdstiden.
- En relativ lille andel af deltagere på 18-24 år svarer, at de sidder ned $\frac{3}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

>

- > Se deltagernes svar om siddende arbejde fordelt på alder og køn.

Gående eller stående arbejde

Jobgrupper

En stor andel af deltagere fra følgende jobgrupper går eller står ¼ eller mere af arbejdstiden:

- Slagtere og bagere
- Jord- og betonarbejdere
- Mekanikere
- Tømrere og snedkere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Elektrikere
- Pædagoger
- Gymnasielærere
- Smede
- Skolelærere.

Se deltagernes svar om gående eller stående arbejde fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd og kvinder svarer stort set det samme på spørgsmålet om, hvor meget de går eller står på arbejdet.
- Mænd og kvinder på 18-24 år går eller står oftere i arbejdstiden end andre aldersgrupper.

Se deltagernes svar om gående eller stående arbejde fordelt på alder og køn.

Arbejde med vredet eller foroverbøjet ryg

Jobgrupper

En stor andel af deltagere fra følgende jobgrupper arbejder med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme ¼ eller mere af arbejdstiden:

- Murere, VVS'ere m.fl.
- Frisører og kosmetologer
- Malere
- Jord- og betonarbejdere
- Tømrere og snedkere
- Mekanikere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Slagtere og bagere
- Gartnere og landmænd
- Bygge- og anlægsarbejdere.

Se deltagernes svar om vredet eller foroverbøjet ryg fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd er oftere end kvinder udsat for at arbejde med vredet eller foroverbøjet ryg ¼ eller mere af arbejdstiden.
- De 18-24 årige er oftere end de 25-64 årige udsat for at arbejde med vredet eller foroverbøjet ryg ¼ eller mere af arbejdstiden. Dette gælder for både mænd og kvinder.

Se deltagernes svar om vredet eller foroverbøjet ryg fordelt på alder og køn.

>

> **Arbejde med armene løftet i eller over skulderhøjde**

Jobgrupper

Blandt deltagere fra følgende jobgrupper vurderer en særligt stor andel, at de arbejder med armene løftet i eller over skulderhøjde $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden:

- Frisører og kosmetologer
- Malere
- Tømrere og snedkere
- Mekanikere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Elektrikere
- Rengøringsassistenter
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Slagtere og bagere.

Se deltagernes svar om løftede arme fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd er oftere end kvinder udsat for arbejde med armene løftet i eller over skulderhøjde $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.
- De 18-24-årige er oftere end gennemsnittet udsat for at arbejde med armene løftet i eller over skulderhøjde $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden. Dette gælder både mænd og kvinder.

Se deltagernes svar om løfede arme fordelt på alder og køn.

Udfører de samme armbevægelser mange gange i minuttet

Jobgrupper

Blandt deltagere fra følgende jobgrupper oplever en særligt stor andel, at de udfører de samme armbevægelser mange gange i minuttet i $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden:

- Malere
- Frisører og kosmetologer
- Postbude
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Produktionsmedarbejdere
- Slagtere og bagere
- Kasseassistenter
- Montører
- Gartnere og landmænd
- Kokke og tjenere.

Se deltagernes svar om at udføre de samme armbevægelser mange gange fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Flere mænd end kvinder oplever, at de udfører de samme armbevægelser mange gange i minuttet i $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.
- De 18-24 årige er oftere end gennemsnittet udsat for arbejde med de samme armbevægelser mange gange i minuttet i $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

>

- > Se deltagernes svar om at udføre de samme armbevægelser mange gange fordelt på alder og køn.

Sidder på hug eller ligger på knæ

Jobgrupper

Blandt deltagere fra følgende jobgrupper oplever en særligt stor andel, at de sidder på hug eller ligger på knæ $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden:

- Malere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Tømrere og snedkere
- Jord- og betonarbejdere
- Elektrikere
- Mekanikere
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Pædagogmedhjælpere
- Smede.

Se deltagernes svar om at sidde på hug eller ligge på knæ fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Flere mænd end kvinder oplever, at de sidder på hug eller ligger på knæ $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.
- De 18-24-årige mænd er oftere udsat for arbejde, hvor de sidder på hug eller ligger på knæ $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

Se deltagernes svar om at sidde på hug eller ligge på knæ fordelt på alder og køn.

Skub og træk under arbejde

Jobgrupper

Deltagere fra følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet af alle jobgrupper, at de skubber eller trækker $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden:

- Jord- og betonarbejdere
- Passagerservicemedarbejdere
- SOSU'er
- Gartnere og landmænd
- Slagtere og bagere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Tømrere og snedkere
- Lastbilchauffører
- Rengøringsassistenter
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede.

Se deltagernes svar om skub eller træk fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd er oftere end kvinder udsat for arbejde, der indebærer skub eller træk mere end $\frac{1}{4}$ af arbejdstiden.
- 18-24-årige er oftere end de 25-64 årige udsat arbejde, der indebærer skub eller træk $\frac{1}{4}$ eller mere af arbejdstiden.

>

- > Se deltagernes svar om skub eller træk fordelt på alder og køn.

Løfter eller bærer

Jobgrupper

En særligt stor andel af deltagere fra følgende jobgrupper løfter eller bærer ¼ eller mere af arbejdstiden

- Tømrere og snedkere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Kokke og tjenere
- Slagtere og bagere
- Jord- og betonarbejdere
- Postbude
- Malere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Produktionsmedarbejdere.

Se deltagernes svar om at løfte eller bære fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd er oftere end kvinder udsat for at løfte eller bære ¼ eller mere i arbejdstiden.
- De 18-24 år er oftere end gennemsnittet udsat for at løfte eller bære ¼ eller mere af arbejdstiden.

Se deltagernes svar om at løfte eller bære fordelt på alder og køn.

Tunge løft

Jobgrupper

I følgende jobgrupper er andelen af deltagere, der typisk løfter mindst 16 kg, særligt stor:

- Tømrere og snedkere
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Lastbilchauffører
- Jord- og betonarbejdere
- Slagtere og bagere
- Maskinførere
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Produktionsmedarbejdere
- Mekanikere.

Se deltagernes svar om tunge løft på mindst 16 kg fordelt på jobgrupper.

I følgende jobgrupper er andelen af deltagere, der typisk løfter mindst 30 kg, særligt stor:

- SOSU'er
- Sygeplejersker
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Portører m.fl.

>

- >
- Læger
  - Lastbilchauffører
  - Mekanikere
  - Gartnere og landmænd
  - Tømrere og snedkere
  - Smede.

Se deltagernes svar om tunge løft på mindst 30 kg fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Flere mænd end kvinder løfter eller bærer byrder på 16 kg eller tungere i deres arbejde.
- Andelen af mænd og kvinder, der bærer over 30 kg, er omtrent lige stor.

Se deltagernes svar om tunge løft på mindst 16 kg fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om tunge løft på mindst 30 kg fordelt på alder og køn.

Læs mere

'Hvidbog om sygefravær og tilbagevenden til arbejde ved muskel- og skeletbesvær. Årsager og handlemuligheder'. Af Ole Steen Mortensen m.fl. Udgivet af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2008. 122 sider.

Hudproblemer og hudpåvirkninger på hænderne

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om hudproblemer og hudpåvirkninger.

Af seniorforsker Mari-Ann Flyvholm

Deltagerne har angivet, om de har haft hudproblemer på hænderne, om de er udsat for at have våde eller fugtige hænder og/eller om de har hudkontakt med kemikalier (fx rengøringsmidler og desinfektionsmidler).

Hovedkonklusioner

21 % af alle deltagerne svarer, at de har haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder.

Jobgrupper

- Følgende jobgrupper har oftere end gennemsnittet hudproblemer på hænderne: Frisører og kosmetologer, rengøringsassistenter, jobgrupper der håndterer fødevarer samt jobgrupper i sundhedssektoren.
- Følgende jobgrupper er oftere end gennemsnittet udsat for våde eller fugtige hænder på arbejdet, de har oftere hudkontakt med kemikalier, og de har oftere hudproblemer på hænderne: Frisører og kosmetologer, køkkenmedhjælpere, SOSU'er og rengøringsassistenter.

Alder

- De 18-24 årige er oftere end gennemsnittet udsat for våde eller fugtige hænder, hudkontakt med kemikalier og har oftere end gennemsnittet hudproblemer på hænderne. Ca. hver tredje har haft hudproblemer på hænderne.
- Blandt de 25-34 årige kvinder har ca. hver tredje haft hudproblemer på hænderne.

Køn

- 23 % af kvinderne og 19 % af mændene i undersøgelsen svarer, at de har haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder.
- Kvinder har oftere end mænd våde eller fugtige hænder samt hudkontakt med kemikalier. Det drejer sig om hhv. 24 % med våde/fugtige hænder og 16 % udsat for kemikalier af kvinderne og hhv. 18 % med våde/fugtige hænder og 11 % udsat for kemikalier af mændene.

Kort om hudproblemer og hudpåvirkninger

Arbejdsbetingede hudlidelser er nogle af de mest almindelige arbejdsbetingede lidelser. Eksem på hænderne er den oftest forekommende arbejdsbetingede hudlidelse, og det rammer især unge mennesker. Våde eller fugtige hænder og hudkontakt med kemikalier (fx rengøringsmidler og desinfektionsmidler) er blandt de mest almindelige påvirkninger, der kan føre til arbejdsbetingede hudlidelser. En af

>

- > forklaringerne på, at især unge mennesker får arbejdsbetingede hudlidelser, er, at de er mest udsat for hudpåvirkninger i deres arbejde.

Spørgsmål om hudproblemer og hudpåvirkninger

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' (AH-2012) indgik tre spørgsmål om hudproblemer og hudpåvirkninger. Det første spørgsmål lød:

- Har du inden for de sidste 12 måneder haft hudproblemer på hænderne? (kløe, røde knopper, røde plamager, tør og revnet hud og/eller små vandblærer)

Svarmulighederne var 'Nej', 'Ja, nogle dage' eller 'Ja, en uge eller mere'.

Svarene fordelte sig på følgende måde:

Hudproblemer	Antal	Procent af deltagerne
Ja, en uge eller mere	1.359	8,43
Ja, nogle dage	2.030	12,60
Nej	12.723	78,97

Procenttallene, som er angivet for dette spørgsmål reflekterer alle 'Ja'-svar uanset tidsangivelsen. Dvs. deltagere der svarer 'Ja, en uge eller mere' eller 'Ja, nogle dage'.

De næste 2 spørgsmål lød:

- Hvor stor en del af din arbejdstid er du udsat for at have våde eller fugtige hænder?
- Hvor stor en del af din arbejdstid er du udsat for hudkontakt med kemikalier (fx rengøringsmidler og desinfektionsmidler)?

Svarmulighederne var 'Aldrig', 'Sjældent', 'Ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden' eller 'Næsten hele tiden'.

Svarene fordelte sig på følgende måde:

>

Våde eller fugtige hænder	Antal	Procent af deltagere
Næsten hele tiden	509	3,16
Ca. 3/4 af tiden	487	3,02
Ca. 1/2 af tiden	746	4,62
Ca. 1/4 af tiden	1.628	10,09
Sjældent	4.024	24,94
Aldrig	8.739	54,17

Hudkontakt med kemikalier	Antal	Procent af deltagerne
Næsten hele tiden	379	2,35
Ca. 3/4 af tiden	242	1,50
Ca. 1/2 af tiden	428	2,65
Ca. 1/4 af tiden	1.200	7,44
Sjældent	4.213	26,10
Aldrig	9.677	59,96

På baggrund af internationale definitioner betragtes personer, der svarede 'Ca. 1/4 af tiden' eller mere, som udsatte for disse hudpåvirkninger. Procenttallene bygger således på dem, som har svaret 'ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden' eller 'Næsten hele tiden'.

Resultater om hudproblemer og hudpåvirkninger

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

- 21 % af deltagerne svarer, at de har haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder.
- 22 % af deltagerne svarer, at de har våde eller fugtige hænder 1/4 eller mere af arbejdstiden.
- 14 % af deltagerne svarer, at de har hudkontakt med kemikalier (fx rengøringsmidler og desinfektionsmidler) 1/4 eller mere af arbejdstiden.

Jobgrupper

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper svarer hyppigere end gennemsnittet, at de har haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder:

- Frisører og kosmetologer
- Køkkenmedhjælpere

>

- >
- SOSU'er
  - Rengøringsassistenter
  - Produktionsmedarbejdere
  - Tømrere og snedkere.

Se deltagernes svar om hudproblemer på hænderne fordelt på jobgrupper

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper svarer hyppigere end gennemsnittet, at de er udsat for at have våde eller fugtige hænder i arbejdet:

- Frisører og kosmetologer
- Slagtere og bagere
- Køkkenmedhjælpere
- Kokke og tjenere
- SOSU'er
- Rengøringsassistenter
- Murere, VVS'ere mfl.
- Jord-, og betonarbejdere
- Nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere.

Se deltagernes svar om våde eller fugtige hænder fordelt på jobgrupper

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper svarer hyppigere end gennemsnittet, at de har hudkontakt med kemikalier (fx rengøringsmidler og desinfektionsmidler):

- Frisører og kosmetologer
- Køkkenmedhjælpere
- Mekanikere
- Rengøringsassistenter
- Kokke og tjenere
- Klinikassistenter
- Læger
- Malere.

Frisører og kosmetologer, køkkenmedhjælpere, SOSU'er og rengøringsassistenter svarer hyppigere end gennemsnittet, at de både har haft hudproblemer og hudpåvirkninger i form af våde eller fugtige hænder og har haft hudkontakt med kemikalier.

Se deltagernes svar om hudkontakt med kemikalier fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Kvinder svarer lidt hyppigere end mænd (hhv. 23 % og 19 %), at de har haft hudproblemer på hænderne inden for de sidste 12 måneder.
- Både blandt mænd og kvinder svarer de yngre aldersgrupper hyppigere, at de har haft hudproblemer sammenlignet med de ældre aldersgrupper. Det gælder ca. hver tredje mand og kvinde på 18-24 år (hhv. 33 % og 39 %) og hver tredje kvinde på 25-34 år (32 %).
- Både blandt kvinder og mænd svarer de yngre aldersgrupper hyppigere end de ældre aldersgrupper, at de har våde eller fugtige hænder og hudkontakt med kemikalier. Det gælder ca. hver tredje mand og kvinde i alderen 18-24 år, samt kvinder i alderen 25-34 år.
- Mænd over 35 år svarer sjældnere end gennemsnittet, at de har våde eller fugtige hænder og hudkontakt med kemikalier.

>

- > Se deltagernes svar om hudproblemer på hænderne fordelt på alder og køn
- Se deltagernes svar om våde eller fugtige hænder fordelt på alder og køn
- Se deltagernes svar om hudkontakt med kemikalier fordelt på alder og køn

Læs mere

- Arbejdsbetingede hudlidelser: www.arbejdsmiljoforskning.dk/HUD
- Se det nordiske spørgeskema for arbejdsbetingede hudlidelser og eksponering på www.arbejdsmiljoforskning.dk/NOSQ

Smerter i kroppen

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om smerter i kroppen.

Af seniorforsker Lars L. Andersen

Deltagerne er blevet spurgt om eventuelle smerter, og om smerterne har begrænset dem i arbejdet inden for de sidste 3 måneder.

Hovedkonklusioner

33 % har haft smerter flere gange ugentligt inden for de sidste 3 måneder.

4 % har været "en del" eller "meget" begrænset i deres arbejde på grund af smerter inden for de sidste 3 måneder (præcisering indføjjet 3.7.2013).

Jobgrupper

- En større andel af deltagere fra jobgrupper med fysisk krævende arbejde har haft smerter flere gange ugentligt og/eller været begrænset i deres arbejde på grund af smerter sammenlignet med deltagere, der har et mindre fysisk krævende arbejde. Det gælder fx murere, VVS'ere m.fl., maskinførere, produktionsmedarbejdere, køkkenmedhjælpere, bygge- og anlægsarbejdere, rengøringsassistenter, kokke og tjenere samt lastbilchauffører.

Alder

- Andelen af deltagere, der har haft smerter flere gange ugentligt inden for de seneste tre måneder, stiger med alderen. Dette gælder både for kvinder og mænd.

Køn

- I forhold til mændene er der en større andel af kvinderne, der har smerter flere gange om ugen eller dagligt. Det gælder for alle aldersgrupper undtagen aldersgruppen på 35-44 år.

Kort om smerter i kroppen

Smerter i muskler og led er individuelle oplevelser, men når man indsamler svar fra flere tusinde personer, er det muligt at se på forskelle i forekomsten af smerter mellem jobgrupper.

International Association for the Study of Pain definerer smerte som en ubehagelig sensorisk og emotionel oplevelse forbundet med aktuel eller truende vævsbeskadigelse. Smerte er derfor nødvendig, da den signalerer, at vi skal være opmærksomme på, hvad vi udsætter vores krop for. Det er helt naturligt og ufarligt at opleve forbigående smerte i kroppen, men man skal reagere, når disse symptomer ikke forsvinder af sig selv. Der kan også være forskellige konsekvenser af smerte. Fx kan smerter sætte begrænsninger for ens arbejde afhængig af, hvilken jobgruppe man tilhører.

>

> **Spørgsmål om smerter i kroppen**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik en række spørgsmål om smerter i kroppen og konsekvenser heraf. Vi spurgte ikke til kroniske smertetilstande, men til forekomsten af en række velkendte symptomer. Spørgsmålene lød:

- Hvor ofte har du haft smerter inden for de sidste 3 måneder?

Svarmulighederne var 'Dagligt', 'Flere gange om ugen', 'Et par gange om måneden', 'Enkelte gange' og 'Slet ikke'. Resultaterne i denne gennemgang viser, hvor stor en andel af deltagerne der svarer 'Dagligt' eller 'Flere gange om ugen'.

Svarene fordeler sig som følger:

Smerter	Antal	Procent af deltagerne
Dagligt	2.678	16,57
Flere gange om ugen	2.595	16,06
Et par gange om måneden	2.270	14,05
Enkelte gange	5.014	31,03
Slet ikke	3.602	22,29

- Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste 3 måneder?

Svarmulighederne var 'Nej', 'Ja, lidt', 'Ja, en del' og 'Ja, meget'. Resultaterne i denne gennemgang viser, hvor stor en andel af deltagerne, der svarer 'Ja, en del' eller 'Ja, meget'.

Svarene fordeler sig som følger:

Begrænset af smerter	Antal	Procent af deltagerne
Nej	12.165	75,34
Ja, lidt	3.261	20,20
Ja, en del	502	3,11
Ja, meget	219	1,36

Resultater om smerter i kroppen

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed. Smerter flere gange ugentligt

>

>

Læs mere

Læs mere om hvad du kan gøre for at mindske smerter i muskler og led

Jobgrupper

I følgende jobgrupper er der en særligt høj andel af personer, der har haft smerter flere gange ugentligt inden for de sidste 3 måneder:

- Murere, VVS'ere m.fl.
- Maskinførere
- Produktionsmedarbejdere
- Køkkenmedhjælpere
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Jord- og betonarbejdere
- Montører
- SOSU'er
- Lastbilchauffører.

Generelt er der flere, der har haft smerter, i jobgrupper med fysisk krævende arbejde end der er i andre jobgrupper.

Se deltagernes svar om smerter flere gange ugentligt fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- I forhold til mændene er der en større andel af kvinderne, der har smerter flere gange om ugen. Det gælder for alle aldersgrupper undtagen aldersgruppen på 35-44 år.
- For mændene stiger andelen af deltagere, der har smerter flere gange ugentligt, jævnt med voksende alder.
- For kvinderne stiger andelen af deltagere, der har smerter flere gange ugentligt, omkring 45 års alderen.

Se deltagernes svar om smerter flere gange ugentligt fordelt på alder og køn

Begrænsning i arbejdet pga. smerte

Jobgrupper

I følgende jobgrupper er der en højere andel af personer, der har været en del eller meget begrænset i deres arbejde på grund af smerter inden for de sidste tre måneder:

- Rengøringsassistenter
- Maskinførere #
- Kokke og tjenere
- Lastbilchauffører
- Passagerservicemedarbejdere #
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Slagtere og bagere #
- Maskinoperatører m.fl.
- Specialpædagoger.

Jobgrupperne markeret med # er så små, at gennemsnittet af alle jobgrupper ligger inden for den statistiske usikkerhed for jobgruppen.

>

- > Se deltagernes svar om begrænsning i arbejdet pga. smerter fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Der er ingen klar sammenhæng mellem alder og køn og begrænsninger i arbejdet på grund af smerter.

Se deltagernes svar om begrænsning i arbejdet pga. smerter fordelt på alder og køn

Vibrationer, der rammer hele kroppen

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om vibrationer, der rammer hele kroppen.

Af seniorforsker Søren Peter Lund

Deltagerne er blevet spurgt, om de er udsat for kraftige vibrationer, fx fra traktor, truck eller lignende køretøj.

Hovedkonklusioner

7 % af alle deltagerne svarer, at de er udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen i mindst ¼ af arbejdstiden.

Jobgrupper

- I følgende jobgrupper er flest udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen i ¼ eller mere af arbejdstiden: Maskinførere, jord- og betonarbejdere, gartnere og landmænd, ansatte i transportsektoren samt bygge- og anlægsarbejdere.

Alder

- Der synes ikke at være nogen aldersbetingede forskelle på udsættelse for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen.

Køn

- Flere mænd end kvinder svarer, at de er udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen.

Kort om vibrationer, der rammer hele kroppen

Udsættelse for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen, øger risikoen for rygproblemer. Hvis sædet ikke har en ordentlig støddæmpning, kan vibrationerne spredes fra sædet op gennem kroppen som rystelser og belaste ryggen når man fx kører med entreprenørmaskiner, traktorer, trucks og lastbiler. Det kan på længere sigt føre til rygproblemer, især lænderygsmerter, men også diskusprolaps og tidlig nedslidning. Når mennesker udsættes for vibrationer samtidig med fastlåste arbejdsstillinger og hyppige vrid af ryggen, stiger risikoen for udvikling af besvær.

Spørgsmål om vibrationer, der rammer hele kroppen

I 'Arbejdsmiljø og helbred i 2012' indgik et spørgsmål om kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen. Det lød:

- Hvor stor en del af din arbejdstid er du udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen (fx fra traktor, truck el. lign.)?

Svarmulighederne omhandlede i hvor stor en del af den daglige arbejdsdag, deltageren var udsat for vibrationer. Det kunne være 'Aldrig', 'Sjældent', 'Ca. ¼ af tiden', 'Ca. ½ af tiden', 'Ca. ¾ af tiden' eller 'Næsten hele tiden'.

>

> Svarene fordeler sig som følger:

Vibrationer	Antal	Procent af deltagerne
Næsten hele tiden	150	0,93
Ca. 3/4 af tiden	154	0,95
Ca. 1/2 af tiden	253	1,57
Ca. 1/4 af tiden	538	3,34
Sjældent	3.053	18,93
Aldrig	11.982	74,28

I tabeller og figurer er opgjort hvor stor en andel, som er udsat for kraftige vibrationer i mindst ¼ af arbejdstiden.

Resultater om vibrationer, der rammer hele kroppen

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

I følgende jobgrupper er flere end gennemsnittet udsat for kraftige vibrationer, som rammer hele kroppen i ¼ arbejdstiden eller mere:

- Maskinførere
- Jord- og betonarbejdere
- Passagerservicemedarbejdere
- Gartnere og landmænd
- Bus- og taxachauffører, lokoførere mfl.
- Lager- og transportarbejdere
- Lastbilchauffører
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Produktionsmedarbejdere.

Der er tilsyneladende en klar overensstemmelse mellem besvarelsen af spørgsmålet og jobgrupper. Deltagere fra jobgrupper, der anvender køretøjer som entreprenørmaskiner, traktorer, lastbiler, trucks el.lign., svarer hyppigere end de øvrige deltagere, at de er udsat for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen i ¼ arbejdstiden eller mere.

Se svarene om udsættelse for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen, fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Omkring 5 gange så mange mænd som kvinder er udsat for kraftige vibrationer på arbejdet, som rammer hele kroppen (total: mænd 12 %; kvinder 2 %).
- Blandt mændene er lidt flere udsatte for kraftige vibrationer i aldersgruppen 18-24 år (18 %) og lidt færre i aldersgruppen 55-64 år (9 %) end i de øvrige aldersgrupper mellem 25 og 54 år (12-15 %).

>

- > Udsættelse for kraftige vibrationer, der rammer hele kroppen, finder tydeligvis sted inden for de mandsdominerede jobgrupper, hvor man anvender tunge maskiner, traktorer og lastbiler. Udsættelsen svarer således godt til den udsættelse, man normalt omtaler som helkropsvibrationer. Mænd i aldersgruppen 55-64 år i de mest udsatte jobgrupper bliver i mindre grad udsat for kraftige vibrationer end de øvrige aldersgrupper. Det kan forklares med, at der er færre ansatte i denne aldersgruppe, fordi flere har forladt disse erhverv, inden de er fyldt 64 år på grund af jobskifte eller tidlig pensionering.

Se svarene om udsættelse for vibrationer, der rammer hele kroppen, fordelt på alder og køn

Læs mere

- Læs Arbejdstilsynets 'Bekendtgørelse om beskyttelse mod udsættelse for vibrationer i forbindelse med arbejdet'.
- Læs Arbejdstilsynets vejledning D.6.7 om 'Helkropsvibrationer'.

Helbred og arbejdsevne

Resultater om oplevelsen af eget helbred og arbejdsevne blandt beskæftigede i Danmark

I undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om deres helbred og arbejdsevne. Resultaterne fremgår af følgende otte faktaark:

- Depressive symptomer
- Generelt psykisk velbefindende og energi
- Generelt selv vurderet helbred
- Selv vurderet arbejdsevne
- Sundhedsfremme på arbejdspladsen
- Symptomer på angst
- Tilbagetrækning på arbejdsmarkedet
- Træthed efter arbejde og søvn

Depressive symptomer

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltageres besvarelser om depressive symptomer.

Af professor Reiner Rugulies

Depressive symptomer er målt ved i alt tolv forskellige symptomer, som at føle sig trist til mode, manglende interesse for daglige gøremål, manglede energi og kræfter, mindre selvtillid, dårlig samvittighed, følelse af at livet ikke var værd at leve, besvær med at koncentrere dig, rastløshed, fåmælted, besvær med at sove, nedsat eller øget appetit.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Kasseassistenter, køkkenmedhjælper og psykologer har den højeste grad af depressive symptomer.
- Ledere, sundheds- og omsorgspersonale, visse håndværk samt visse højtuddannede har en lav grad af depressive symptomer.

Alder og køn

- Kvinder har en højere grad af depressive symptomer end mænd.
- Graden af depressive symptomer falder generelt med stigende alder for både mænd og kvinder.

Kort om depressive symptomer

Depressive symptomer har stor betydning for sygefraværet og for muligheden for at fastholde medarbejderne på arbejdspladen. Det er ikke kun mennesker med diagnosen 'klinisk depression', som har en forhøjet risiko for sygefravær og førtidig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Også mennesker, som har depressive symptomer i forhøjet grad, men ikke en egentlig diagnose, har en høj risiko for langtidssygefravær.

Spørgsmål om depressive symptomer

Spørgsmålene om depressive symptomer i undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' kommer fra 'Major Depression Inventory (MDI)', som er udviklet af den danske psykiater Per Bech. MDI er et spørgeskema, som ofte benyttes til at måle graden af depression, og det er tidligere afprøvet i forskellige danske og svenske undersøgelser med gode resultater. Undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' omfattede 12 spørgsmål om depressive symptomer:

- Hvor stor en del af tiden i de sidste 2 uger...
- har du følt dig trist til mode, ked af det?
- har du manglet interesse for dine daglige gøremål?
- har du følt, at du manglede energi og kræfter?
- har du haft mindre selvtillid?

>

- >
- har du haft dårlig samvittighed eller skyldfølelse?
  - har du følt, at livet ikke var værd at leve?
  - har du haft besvær med at koncentrere dig, fx om at læse avis eller følge med i fjernsyn?
  - har du følt dig rastløs?
  - har du følt dig stille eller fåmælt?
  - har du haft besvær med at sove om natten?
  - har du haft nedsat appetit?
  - har du haft øget appetit?

Svarmulighederne var: 'På intet tidspunkt' (0), 'Lidt af tiden' (10), 'Noget af tiden' (20), 'En hel del af tiden' (30), 'Det meste af tiden' (40), 'Hele tiden' (50).

For alle spørgsmål gælder, at svaret tildeles et antal point. Svaret 'På intet tidspunkt' får værdien 0, mens svaret 'Hele tiden' får værdien 50. Svarene ind i mellem får værdierne 10 til 40. Værdierne for de enkelte svar bliver lagt sammen og opsummeret som det samlede gennemsnit på en skala fra 0 til 50. En høj værdi svarer til, at deltageren har flere depressive symptomer, mens en lav værdi svarer til, at deltageren har færre depressive symptomer. En MDI-score på 20 og derover anses som indikation på, at det måske er muligt at stille diagnosen 'klinisk depression'.

I to tilfælde anvendes alene den højeste score blandt to spørgsmål: Det gælder spørgsmålene om at have følt sig rastløs versus stille/fåmælt" samt for spørgsmålene om appetitændringer (nedsat/øget appetit).

Resultater om depressive symptomer

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Deltagerne i følgende jobgrupper har i højere grad depressive symptomer end gennemsnittet:

- Kasseassistenter
- Køkkenmedhjælpere
- Psykologer
- Postbude
- Gymnasielærere.

Deltagerne i følgende jobgrupper har i lavere grad depressive symptomer end gennemsnittet:

- Ledere
- Smede
- Mekanikere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger.

Se deltagernes svar om depressive symptomer fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Kvinder har i højere grad depressive symptomer end mænd.
- Med stigende alder sker der generelt et fald i graden af depressive symptomer for både mænd og kvinder.

>

- > Se deltagernes svar om depressive symptomer fordelt på alder og køn.

Læs mere om depressive symptomer

Forskningsresumé på dansk:

- Hjarsbech PU, & Rugulies R. Milde depressive symptomer øger risiko for langt sygefravær. Forskningsresumé på NFA's hjemmeside, 17. december 2010.

Videnskabelige artikler om nedsat psykisk velbefindende og risiko for langtidssygefravær, arbejdsophør og førtidspension:

- Bültmann U, Christensen KB, Burr H, Lund T & Rugulies R. Severe depressive symptoms as predictor of disability pension: A 10-year follow-up study in Denmark. *European Journal of Public Health* 2008;18(3):232-234.
- Bültmann U, Rugulies R, Lund T, Christensen KB, Labriola M & Burr H. Depressive symptoms and the risk of long-term sickness absence: A prospective study among 4747 employees in Denmark. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 2006;41(11):875-880.
- Giver H, Faber A, Hannerz H, Stroyer J & Rugulies R. Psychological well-being as a predictor of dropout among recently qualified Danish eldercare workers. *Scandinavian Journal of Public Health* 2010;38(3):239-245.
- Hjarsbech PU, Andersen RV, Christensen KB, Aust B, Borg V & Rugulies R. Clinical and non-clinical depressive symptoms and risk of long-term sickness absence among female employees in the Danish eldercare sector. *Journal of Affective Disorders* 2011;129(1-3):87-93.
- Rugulies R, Hjarsbech PU, Aust B, Christensen KB, Andersen RV, & Borg V. To what extent do single symptoms from a depression rating scale predict risk of long-term sickness absence among employees who are free of clinical depression? *International Archives of Occupational and Environmental Health Online First*, 23 August 2012. doi:10.1007/s00420-012-0797-x.

Måling af depressionssymptomer:

- Bech P, Rasmussen NA, Olsen LR, Noerholm V & Abildgaard W. The sensitivity and specificity of the Major Depression Inventory, using the Present State Examination as the index of diagnostic validity. *Journal of Affective Disorders* 2001;66(2-3):159-164.

Generelt psykisk velbefindende og energi

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om generelt psykisk velbefindende og energi.

Af professor Reiner Rugulies

Deltagerne har angivet hvor stor en del af tiden i de sidste 4 uger de har været meget nervøse, været så langt nede at intet kunne opmuntre eller har følt sig trist til mode.

Hovedkonklusioner

Generelt psykisk velbefindende

Jobgrupper

- Gymnasielærere, rengøringsassistenter, tekniske tegnere, kasseassistenter og postbude har en markant lavere grad af generelt psykisk velbefindende end gennemsnittet.

Alder og køn

- Kvinder har et lavere generelt psykisk velbefindende end mænd. Det generelle psykiske velbefindende stiger overordnet set med alderen for både mænd og kvinder.

Energi

Jobgrupper

- Postbude, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, produktionsmedarbejdere, rengøringsassistenter og SOSU'er har en markant lavere grad af energi end gennemsnittet.

Alder og køn

- Kvinder har generelt en lavere grad af energi end mænd. Blandt kvinder er der en tendens til, at energiniveauet øges med stigende alder. Blandt mænd ses en A-formet sammenhæng mellem energiniveau og alder, så yngre og ældre mænd angiver at være de mindst trætte aldersgrupper blandt mændene.

Kort om generelt psykisk velbefindende og energi

Højt psykisk velbefindende og høj energi er forbundet med en lavere risiko for langtidssygefravær, arbejdsophør og førtidspension. Lavt psykisk velbefindende og lav energi kan skyldes fysiske eller psykiske lidelser, men kan også være en følge af et dårligt psykisk arbejdsmiljø.

> **Spørgsmål om generelt psykisk velbefindende og energi**

Spørgsmålene i 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' om generelt psykisk velbefindende og energi kommer fra en dansk oversættelse af det amerikanske spørgeskema SF-36. Det amerikanske spørgeskema er et af de mest brugte spørgeskemaer til at måle selvvurderet helbred i verden.

I 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' indgik fire spørgsmål om generelt psykisk velbefindende. De lød:

- Hvor stor en del af tiden i de sidste 4 uger...
- har du været meget nervøs?
- har du været så langt nede, at intet kunne opmuntre dig?
- har du følt dig trist til mode?

Svarmulighederne var: 'På intet tidspunkt' (0), 'Lidt af tiden' (20), 'Noget af tiden' (40), 'En hel del af tiden' (60), 'Det meste af tiden' (80) og 'Hele tiden' (100).

- Hvor stor en del af tiden i de sidste 4 uger...
- har du følt dig rolig og afslappet?

Svarmulighederne var: 'Hele tiden' (0), 'Det meste af tiden' (20), 'En hel del af tiden' (40), 'Noget af tiden' (60), 'Lidt af tiden' (80) og 'På intet tidspunkt' (100).

De 4 spørgsmål er samlet i en score for mental sundhed, beregnet som gennemsnittet af scorene for de fire spørgsmål.

I 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' indgik tre spørgsmål om energi. De lød:

- Hvor stor en del af tiden i de sidste 4 uger...
- har du følt dig veloplagt og fuld af liv?
- har du været fuld af energi?

Svarmulighederne var: 'På intet tidspunkt' (0), 'Lidt af tiden' (20), 'Noget af tiden' (40), 'En hel del af tiden' (60), 'Det meste af tiden' (80) og 'Hele tiden' (100).

- Hvor stor en del af tiden i de sidste 4 uger...
- har du følt dig udslidt?

Svarmulighederne var: 'Hele tiden' (0), 'Det meste af tiden' (20), 'En hel del af tiden' (40), 'Noget af tiden' (60), 'Lidt af tiden' (80) og 'På intet tidspunkt' (100).

De 3 spørgsmål er samlet i en score for energi, beregnet som gennemsnittet af scorene for de tre spørgsmål.

> **Resultater om generelt psykisk velbefindende og energi**

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Generelt psykisk velbefindende

Jobgrupper

Følgende jobgrupper har den højeste grad af psykisk velbefindende i forhold til gennemsnittet:

- Farmaceuter, dyrlæger og tandlæger.
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Politi og fængselsbetjente.

Følgende jobgrupper har den laveste grad af psykisk velbefindende i forhold til gennemsnittet:

- Tekniske tegnere
- Kasseassistenter
- Gymnasielærere
- Rengøringsassistenter
- Postbude.

Resultaterne for hhv. brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter, tekniske tegnere og postbude var ikke klart afvigende fra gennemsnittet, når vi tog højde for statistisk usikkerhed, men da dette kan skyldes et relativt lavt deltagerantal i jobgrupperne, er de stadig medtaget på listen.

[Se deltagernes svar om psykisk velbefindende fordelt på jobgrupper](#)

Alder og køn

- Generelt har mænd en højere grad af psykisk velbefindende end kvinder.
- Det psykiske velbefindende øges med stigende alder for både mænd og kvinder. Mænd på 55-64 år ligger særligt højt i forhold til gennemsnittet vedrørende psykisk velbefindende, mens kvinder på 18-24 år ligger særligt lavt i forhold til gennemsnittet.

[Se deltagernes svar om psykisk velbefindende fordelt på alder og køn](#)

Energi

Jobgrupper

Følgende jobgrupper har den højeste grad af energi i forhold til gennemsnittet:

- Ledere
- Klinikassistenter
- Politi og fængselsbetjente
- Militærpersonale
- Revisorer, rådgivere og analytikere.

Følgende jobgrupper har den laveste grad af energi i forhold til gennemsnittet:

- Postbude
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere

>

- >
  - Produktionsmedarbejdere
  - Rengøringsassistenter
  - SOSU'er.

Se deltagernes svar om energi fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd har en højere energi end kvinder.
- For kvinder øges energiniveauet med stigende alder.
- For mænd er der ikke en klar sammenhæng mellem energiniveau og alder – mændene angiver at have mest energi som ung og ældre og mindre energi i de mellemliggende år.

Se deltagernes svar om energi fordelt på alder og køn

Læs mere om generelt psykisk velbefindende og energi

- Bjorner JB, Thunedborg K, Kristensen TS, Modvig J & Bech P. The Danish SF-36 Health Survey: translation and preliminary validity studies. *Journal of Clinical Epidemiology* 1998;51(11):991-999.
- Bültmann U, Nielsen MBD, Madsen IEH, Burr H, Rugulies R. Sleep disturbances and fatigue: independent predictors of sickness absence? A prospective study among 6538 employees. *European Journal of Public Health* 2012, Online First (doi: 10.1093/eurpub/ckr207)

Generelt selvvurderet helbred

16.300 erhvervsaktive personer har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om generelt selvvurderet helbred.

Af analytiker Sannie Vester Thorsen

Deltagerne er blevet bedt om at vurdere deres eget helbred alt i alt.

Hovedkonklusioner

10 % svarer at de har et dårligt eller mindre godt selvvurderet helbred.

Jobgrupper

- Deltagere med høj socioøkonomisk status har generelt et bedre selvvurderet helbred end gennemsnittet.
- Deltagere med hårdt fysisk arbejde og/eller lav socioøkonomisk status har generelt et dårligere selvvurderet helbred end gennemsnittet.

Køn

- Kvinders selvvurderede helbred er i gennemsnit ringere end mænds. Forskellen er især tydelig i de yngre aldersgrupper.

Alder

- Det generelle selvvurderede helbred forringes med stigende alder.

Kort om generelt selvvurderet helbred

Generelt selvvurderet helbred er nyttigt som et overordnet helbredsmål i befolkningsundersøgelser og som et supplement til andre helbredsmål. Det har vist sig, at deltagerne først og fremmest svarer på spørgsmålet, 'Hvordan synes du, at dit helbred er alt i alt' ud fra deres fysiske helbred og i mindre grad deres psykiske helbred. Generelt selvvurderet helbred har sammenhæng med en persons sygelighed målt ved fx medicinske diagnoser. I epidemiologisk forskning er generelt selvvurderet helbred et stærkt mål til at forudsige senere sygefravær, hospitalbehandling og dødelighed – selv når der tages hensyn til diagnoser eller andre medicinske helbredsmål.

Spørgsmål om generelt selvvurderet helbred

Undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' (AH2012) omfatter et spørgsmål om selvvurderet helbred:

- Hvordan synes du, at dit helbred er alt i alt?

Svarmulighederne var 'Fremragende' (1), 'Vældig godt' (2), 'Godt' (3), 'Mindre godt' (4) eller 'Dårligt' (5).

>

> Svarene fordelte sig på følgende måde:

Selvvurderet helbred	Antal	Procent af deltagerne
Fremragende	2.015	12,48
Vældig godt	6.648	41,17
Godt	5.916	36,64
Mindre godt	1.434	8,88
Dårligt	134	0,83

Øvrige steder hviler resultaterne på opgørelser over den gennemsnitlige score.

Resultater om selvvurderet helbred

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Deltagere fra jobgrupper med høj socioøkonomisk status har generelt et bedre selvvurderet helbred end gennemsnittet, hvorimod deltagere fra jobgrupper med hårdt fysisk arbejde og/eller lav socioøkonomisk status har et ringere selvvurderet helbred end gennemsnittet.

Deltagerne fra følgende jobgrupper har et væsentligt bedre selvvurderet helbred end gennemsnittet:

- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Læger
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Naturvidenskabelige akademikere
- Ledere.

Deltagerne fra følgende jobgrupper har et væsentligt dårligere selvvurderet helbred end gennemsnittet:

- Lastbilchauffører
- Ejendoms- og rengøringsinspektører
- Rengøringsassistenter
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Maskinførere.

Se deltagernes svar om deres selvvurderede helbred fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Kvinder har generelt et ringere selvvurderet helbred end mænd.
- Forskellen mellem mænd og kvinders selvvurderede helbred er især stor for de yngre deltagere, hvorefter forskellen udjævnes med stigende alder.
- Det selvvurderede helbred falder med stigende alder.

>

> Se deltagernes svar om deres selvvaluerede helbred fordelt på alder og køn

Læs mere

- [Selvvalueret helbred i den danske befolkning](#). Statens Institut for Folkesundhed. Syddansk Universitet
- Kristensen TS, Bjørner JB, Smith-Hansen L, Borg W & Skov T. Selvvalueret helbred og arbejdsmiljø. København: Arbejdsmiljøinstituttet, 1998.
- Ginneken and Groenewold. A single- vs. Multi-Item Self-Rated Health Status Measure: A 21-Country Study. The Open Public Health Journal 2012.

Selvurderet arbejdsevne

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om selvvurderet arbejdsevne.

Af forsker Hanne Würtzen og analytiker Sannie Vester Thorsen

Deltagerne har vurderet deres nuværende arbejdsevne i forhold til, når den er bedst. Desuden har de vurderet deres nuværende arbejdsevne i forhold til både de fysiske og de psykiske krav i deres arbejde.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Deltagere med jobfunktioner, som kræver længere uddannelse, indebærer få fysiske krav og giver højere social anseelse, vurderer deres arbejdsevne højere end gennemsnittet. Deltagere med jobfunktioner, som kræver kortere uddannelse, indebærer højere fysiske krav og giver mindre social anseelse, vurderer deres arbejdsevne lavere end gennemsnittet.

Alder og køn

- Mænd og kvinder vurderer deres generelle arbejdsevne omtrentlig lige højt, men bliver der spurgt til den fysiske og psykiske arbejdsevne hver for sig, vurderer kvinder deres arbejdsevne lavere end mænd.

Kort om selvvurderet arbejdsevne

Selvvurderet arbejdsevne er den enkeltes vurdering af egen evne til at leve op til de fysiske og psykiske krav, som arbejdet stiller til dem. Arbejdsevne afspejler den enkeltes vurdering af balancen mellem helbred og andre personlige ressourcer overfor de krav, som arbejdet stiller. En ringe selvvurderet arbejdsevne hænger sammen med risikoen for fremtidigt langtidssygefravær og tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Spørgsmål om selvvurderet arbejdsevne

I 'Arbejde og helbred i Danmark 2012' indgik tre spørgsmål om selvvurderet arbejdsevne. Der blev spurgt til den generelle, den fysiske og den psykiske arbejdsevne.

Spørgsmålet til generel arbejdsevne lød:

- Forestil dig, at din arbejdsevne er 10 point værd, når den er bedst. Hvor mange point vil du give din nuværende arbejdsevne?

Deltagerne markerede deres svar på en skala fra 0 til 10, hvor 0 var 'Ude af stand til at arbejde' og 10 var 'Bedste arbejdsevne'.

>

- > I tabeller er givet en scoring, der er højest for nedsat arbejdsevne.

Spørgsmålene til fysisk og psykisk arbejdsevne lød:

- Hvordan vurderer du din nuværende arbejdsevne i forhold til de fysiske krav i dit arbejde?
- Hvordan vurderer du din nuværende arbejdsevne i forhold til de psykiske krav i dit arbejde?

Svar kategorierne var (scoring er vist i parentes) 'Fremragende' (1), 'Særdels god' (2), 'God' (3), 'Nogenlunde' (4) eller 'Dårlig' (5).

I tabeller er givet en scoring, der er højest for nedsat arbejdsevne. Resultaterne beror på den gennemsnitlige score blandt deltagerne i jobgrupperne.

Spørgsmålene stammer oprindeligt fra det finske spørgeskema om arbejdsevne 'The Work Ability Index'. De tre spørgsmål, som indgår i NFA's undersøgelse, er nogle af de mest brugte spørgsmål om arbejdsevne på verdensplan.

Resultater om selvvurderet arbejdsevne

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Deltagere med jobfunktioner, som kræver længere uddannelse, indebærer få fysiske krav og giver høj social anseelse, vurderer typisk både deres generelle, fysiske og psykiske arbejdsevne højere end gennemsnittet. Deltagere med jobfunktioner, som kræver kortere uddannelse, indebærer høje fysiske krav, og som måske giver mindre social anseelse, vurderer typisk deres generelle, fysiske og psykiske arbejdsevne lavere end gennemsnittet.

Selvvurderet generel arbejdsevne

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer deres generelle arbejdsevne højere end gennemsnittet:

- Jurister
- Læger
- IT-konsulenter
- Told- og skattemedarbejdere
- Ingeniører og arkitekter
- Ledere.

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer deres generelle arbejdsevne lavere end gennemsnittet:

- Murere, VVS'ere m.fl.
- Maskinførere
- Rengøringsassistenter
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Jord- og betonarbejdere
- Produktionsmedarbejdere.

Se deltagernes svar om selvvurderet generel arbejdsevne fordelt på jobgrupper.

>

> **Selvvurderet arbejdsevne i forhold til fysiske krav i arbejdet**

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer deres evne til at leve op til de fysiske krav i arbejdet højere end gennemsnittet:

- Jurister
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Ingeniører og arkitekter
- IT-konsulenter
- Ledere
- Journalister
- Socialrådgivere.

Deltagere fra følgende jobgrupper vurderer deres evne til at leve op til de fysiske krav i arbejdet lavere end gennemsnittet:

- SOSU'er
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Rengøringsassistenter
- Bygge- og anlægsarbejdere
- Jord- og betonarbejdere
- Maskinførere
- Murere VVS'ere m.fl.

Se deltagernes svar om selvvurderet arbejdsevne i forhold til fysiske krav i arbejdet fordelt på jobgrupper.

Arbejdsevne i forhold til psykiske krav i arbejdet

Deltagerne fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer deres psykiske arbejdsevne højere end gennemsnittet:

- Ingeniører og arkitekter
- IT-konsulenter
- Ledere.

Deltagerne fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer deres psykiske arbejdsevne lavere end gennemsnittet:

- Pædagoger
- Ejendoms- og rengøringsinspektører
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Rengøringsassistenter
- Bygge- og anlægsarbejdere.

Se deltagernes svar om selvvurderet arbejdsevne i forhold til psykiske krav i arbejdet fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd og kvinder vurderer ikke deres arbejdsevne væsentligt forskelligt, når de bliver spurgt om deres generelle arbejdsevne. Mænd vurderer deres arbejdsevne højere end kvinder, når de bliver bedt om specifikt at vurdere deres fysiske og psykiske arbejdsevne hver for sig.
- Mænd og kvinders vurdering af deres fysiske og psykiske arbejdsevne adskiller sig mest i aldersgruppen 25-34 år og mindst blandt de ældste deltagere på 55-64 år.

>

- > • Kvinder vurderer deres generelle arbejdsevne højest i aldersgruppen 35-44 år. Kvinder vurderer deres fysiske arbejdsevne højest i aldersgruppen 25-35 år, mens de vurderer deres psykiske arbejdsevne højest i aldersgruppen 18-24 år.
- Mænd på 25-34 år vurderer deres generelle arbejdsevne højere end både yngre og ældre mænd. Mænd på 25-34 år vurderer både deres psykiske og fysiske arbejdsevne væsentligt højere end mænd i de øvrige aldersgrupper.

Se deltagernes svar om selvvurderet generelle arbejdsevne fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om selvvurderet arbejdsevne i forhold til fysiske krav fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om selvvurderet arbejdsevne i forhold til psykiske krav i arbejdet fordelt på alder og køn.

Læs mere om arbejdsevne

- Høje fysiske krav og konflikter på arbejdet øger risikoen for nedsat arbejdsevne – faktaark nr. 57 fra NFA (Indsæt PDF).
- Andersen LL, Clausen T, Persson R & Holtermann A. Dose-response relation between perceived physical exertion during healthcare work and risk of long-term sickness absence. Scand J Work Environ Health. doi:10.5271/sjweh.3310. [E-pub ahead of print].

Sundhedsfremme på arbejdspladsen

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om sundhedsfremme på arbejdsmarkedet.

Af forsker Marie Birk Jørgensen

Tilbud om sundhedsfremme via arbejdspladsen bliver her belyst gennem spørgsmål om seks forskellige tilbud: rygestop, sund kost/kostvejledning, motionsfaciliteter eller ugentlige motionstilbud, små motionsaktiviteter i dagligdagen, behandlingsordning samt sundhedstjek.

Hovedkonklusioner

- 'Motionsfaciliteter eller ugentlige motionstilbud' og 'Behandlingsordning' er de mest hyppige tilbud om sundhedsfremme på danske arbejdspladser blandt de undersøgte tilbud.
- Omvendt er 'Sund kost/kostvejledning' på arbejdspladsen og 'Små motionsaktiviteter i dagligdagen' de mindst hyppige tilbud om sundhedsfremme på de danske arbejdspladser.

Jobgrupper

- Militærpersonale og laboranter er blandt de jobgrupper, hvor en relativt stor andel får tilbud om sundhedsfremme på arbejdspladsen.
- Håndværkere (særligt tømrere og snedkere), frisører og kosmetologer samt kasseassistenter er blandt de jobgrupper, hvor en relativt lavere andel får tilbud om sundhedsfremme på arbejdspladsen.

Alder og køn

- Kvinder og mænd på 18-24 år får mere sjældent tilbud om sundhedsfremme via arbejdspladsen sammenlignet med kvinder og mænd på 25-64 år.
- Kvinder får hyppigere end mænd mulighed for at benytte motionsfaciliteter og tilbud om motionsaktiviteter via arbejdspladsen.
- Mænd får hyppigere end kvinder tilbud om sundhedstjek eller behandlingsordninger via arbejdspladsen.

Kort om sundhedsfremme på arbejdspladsen

Sundhedsfremme som fx motionstilbud, sund kost, rygestop og sundhedstjek, vinder i stigende grad indpas på danske arbejdspladser og kan potentielt have indflydelse på sundhedstilstanden hos den arbejdende del af befolkningen. Sundhedsfremme er med til at øge vores kontrol med vores egen sundhed, og arbejdspladsen er en oplagt arena til at gøre sundhedsfremme tilgængelig for en stor gruppe af befolkningen. I 2007 svarede hovedparten af danske virksomheder, at de havde en eller anden form for sundhedsfremmepolitik. Det fremgår af Sundhedsstyrelsens rapport 'Sundhedsfremme på arbejdspladsen 2007'. Men i hvor høj grad når sundhedsfremme ud til medarbejderne? Er tilbud om sundhedsfremme lige tilgængeligt for mænd og kvinder i forskellige alders- og jobgrupper?

>

> **Spørgsmål om sundhedsfremme på arbejdspladsen**

Undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' omfattede et spørgsmål om adgangen til seks forskellige tilbud om sundhedsfremme via arbejdspladsen. Spørgsmålet lød:

- Har du inden for det sidste år fået tilbud om sundhedsfremme via din arbejdsplads – og har du benyttet tilbuddene?
- Rygestop
- Sund kost/kostvejledning
- Motionsfaciliteter eller ugentlige motionstilbud
- Små motionsaktiviteter i dagligdagen (fx elastikøvelser, rygøvelser el.lign.)
- Behandlingsordning (fysioterapi, psykolog el. lign.)
- Sundhedstjek.

Deltagerne kunne svare 'Nej', 'Ja, tilbudt i arbejdstiden' eller 'Ja, tilbudt udenfor arbejdstiden' på spørgsmålet. Resultaterne viser, i hvor høj grad deltagerne svarer, at de ikke har adgang til de forskellige tilbud om sundhedsfremme via arbejdspladsen (dvs. at de svarer 'nej').

Dette er en summarisk, procentuel opgørelse af deltagernes svar på spørgsmålet. Der kan være forskellige årsager til, at en given job- eller aldersgruppe svarer, som de gør. Fx kan deltids- eller timelønnet arbejde forekomme hyppigere eksempelvis blandt unge mellem 18-24 år eller i bestemte jobgrupper.

Resultater om sundhedsfremme på arbejdspladsen

Nedenfor er angivet høj og lav adgang til de enkelte tilbud om sundhedsfremme blandt jobgrupper og indenfor køn og alder.

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Rygestop

Deltagere fra følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om rygestop via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Socialrådgivere
- SOSU'ere
- Fysio- og ergoterapeuter
- Direktions- læge- og advokatsekretærer
- Daglejere og børneomsorgsbeskæftigede.

Deltagere fra følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om rygestop via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Passagerservice (transport)
- Malere
- Kasseassistenter
- Tømrere og snedkere.

Se deltagernes svar om rygestoptilbud fordelt på jobgrupper

>

> Deltagere fra følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om sund kost/kostvejledning via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Militærpersonale
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- SOSU'er
- Laboranter.

Sund kost/kostvejledning

Deltagere fra følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om sund kost/kostvejledning via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Murere, VVS'ere m.fl.
- Tømrere og snedkere
- Malere
- Læger
- Journalister.

Frisører og kosmetologer er også med i denne kategori, men for denne gruppe er den statistiske usikkerhed noget større.

Se deltagernes svar om sund kost/kostvejledning fordelt på jobgrupper

Motionsfaciliteter og motionstilbud

Deltagere fra følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om motionsfaciliteter og ugentlige motionstilbud via arbejdspladsen inden for det seneste år:

- Militærpersonale
- Laboranter
- IT-konsulenter
- Politi- og fængselsbetjente
- Fysio- og ergoterapeuter.

Deltagere fra følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om motionsfaciliteter og ugentlige motionstilbud via arbejdspladsen inden for det seneste år:

- Frisører og kosmetologer
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Malere
- Tømrere og snedkere
- Lastbilchauffører.

Se deltagernes svar om motionsfaciliteter fordelt på jobgrupper

Motionsaktiviteter

Følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om små motionsaktiviteter i dagligdagen via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Militærpersonale
- Farmaceuter, dyrlæger og tandlæger
- Laboranter
- Farmakonomer og bioanalytikere
- Direktions- læge- og advokatsekretærer.

>

> Følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om små motionsaktiviteter i dagligdagen via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Jord- og betonarbejdere
- Mekanikere
- Kasseassistenter
- Tømrere og snedkere
- Murere, VVS'ere m.fl.

Se deltagernes svar om små motionsaktiviteter i dagligdagen fordelt på jobgrupper

Behandlingsordning via arbejdspladsen

Følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om behandlingsordning via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- IT-teknikere
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Passagerservicemedarbejdere
- IT-konsulenter
- Laboranter.

Følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om behandlingsordning via arbejdspladsen inden for det sidste år:

- Læger
- Frisører og kosmetologer
- Gymnasielærere
- Kasseassistenter.

Se deltagernes svar om behandlingsordning via arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

Sundhedstjek via arbejdspladsen

Følgende jobgrupper har oftest fået tilbud om sundhedstjek via arbejdspladsen inden for det seneste år:

- Militærpersonale
- Postbude
- Passagerservicemedarbejdere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Laboranter.

Følgende jobgrupper har mest sjældent fået tilbud om sundhedstjek via arbejdspladsen inden for det seneste år:

- Gymnasielærere
- Specialundervisere
- Undervisere ved erhvervsskoler
- Tømrere og snedkere
- Læger.

Se deltagernes svar om sundhedstjek via arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

>

> **Alder og køn**

- Kvinder får oftere end mænd tilbud om rygestop via arbejdspladsen. Særligt kvinder på 45-64 år får oftere tilbud om rygestop via arbejdspladsen, mens yngre mænd og kvinder på 18-34 år får tilbud om rygestop via arbejdspladsen mere sjældent end gennemsnittet.
- Mænd og kvinder får lige ofte tilbud om sund kost/kostvejledning. Unge mellem 18-34 år får mest sjældent dette tilbud, mens kvinder på 45-64 år oftest får dette tilbud.
- Kvinder får oftere tilbud om at benytte motionsfaciliteter og tilbud om motionsaktiviteter end mænd. Unge mænd og kvinder mellem 18-24 år får mest sjældent dette tilbud.
- Kvinder får oftere tilbud om små motionsaktiviteter i dagligdagen via arbejdspladsen end mænd. Særligt kvinder på 35-64 år får ofte dette tilbud.
- Unge mænd og kvinder på 18-24 år får tilbud om behandlingsordning mere sjældent end gennemsnittet.
- Mænd får oftere tilbud om sundhedstjek end kvinder. Unge mænd og kvinder på 18-24 år får mere sjældent tilbud om sundhedstjek via arbejdspladsen sammenlignet med gennemsnittet.
- 'Motionsfaciliteter eller ugentlige motionstilbud' og 'Behandlingsordning' er de tilbud om sundhedsfremme alle deltagere oftest får via arbejdspladsen. Omvendt er 'Sund kost/ kostvejledning' på arbejdspladsen og 'Små motionsaktiviteter i dagligdagen' de mest sjældne af de her undersøgte tilbud om sundhedsfremme via arbejdspladsen.

Se deltagernes svar om rygestoptilbud fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om sund kost/kostvejledning fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om motionsfaciliteter fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om små motionsaktiviteter i dagligdagen fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om behandlingsordning via arbejdspladsen fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om sundhedstjek via arbejdspladsen fordelt på alder og køn

Symptomer på angst

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om symptomer på angst.

Af seniorforsker Roger Persson

Symptomer på angst er målt ved at stille fire delspørgsmål om at føle sig bange, føle nervøsitet og indre uro, føle rædsel eller panik samt om at bekymre sig for meget.

Hovedkonklusioner

- Deltagernes svar viser generelt, at de har få symptomer på angst.
- Der er små forskelle mellem jobgrupper eller aldersgrupper.
- Svarene viser, at kvinder hyppigere har symptomer på angst sammenlignet med mænd, særligt i de yngre aldersgrupper.

Kort om symptomer på angst

At være urolig, bange, nervøs, bekymret eller føle rædsel eller panik er naturlige reaktioner på situationer, som man oplever som 'farlige'. Angstsymptomer kan skyldes forskellige sygdomme, eller de kan afspejle, at man har øget fokus på normale kropslige reaktioner. Symptomer på angst kan i nogle tilfælde både genere og belaste os. I visse tilfælde er symptomerne så alvorlige, at man bør søge hjælp.

Spørgsmål om symptomer på angst

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik fire spørgsmål om angst. De lød:

- I de sidste 4 uger, hvor meget har du været generet af.
- at du pludselig bliver bange uden grund?
- nervøsitet eller indre uro?
- anfald af rædsel eller panik?
- at bekymre dig for meget?

Svarmulighederne var 'Slet ikke' (0), 'Lidt' (1), 'Noget' (2), 'En hel del' (3) og 'Særligt meget' (4).

På baggrund heraf er der beregnet en samlet score ved at summere antallet af spørgsmål, hvor deltageren svarer enten 'lidt', 'noget', 'en hel del' eller 'særligt meget'. Den samlede score ligger derfor mellem 0 og 4 og tæller således antallet af forskellige symptomer på angst.

De fire delspørgsmål stammer fra den anerkendte Symptom Checklist (SCL)-90. Spørgsmålene er også en del af "Common Mental Disorder Questionnaire" (CMDQ). Symptomerne undersøger tegn på alvorlig angst..

>

> **Resultater om symptomer på angst**

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Resultaterne viser, at deltagere fra følgende jobgrupper har flere symptomer på angst end gennemsnittet:

- Tekniske tegnere
- Specialundervisere
- Gymnasielærere
- Køkkenmedhjælperer*
- Rengøringsassistenter
- Kasseassistenter*
- Specialpædagoger

Resultaterne viser, at deltagere fra følgende jobgrupper har færre symptomer på angst end gennemsnittet:

- Militærpersonale
- Tømrere og snedkere*
- Politi og fængselsbetjente*
- Smede
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter*

* markerer de jobgrupper, hvor deltagernes svar kan skyldes, at de har en anderledes alders- eller kønsfordeling end gennemsnittet. Dvs., at jobgruppen fx næsten kun omfatter unge eller mænd.

Resultaterne viser, at deltagerne generelt har få symptomer på angst. Forskellen på graden af symptomer på angst er lille mellem de forskellige jobgrupper.

[Se deltagernes svar om angst fordelt på jobgrupper](#)

Alder og køn

- Resultaterne viser, at kvinder hyppigere har symptomer på angst end mænd.
- Forskellen på graden af symptomer mellem mænd og kvinder er større i de yngre aldersgrupper.

[Se deltagernes svar om angst fordelt på alder og køn](#)

Læs mere

- Christensen KS, Fink P, Toft T, Frostholt L, Ornbol E, Olesen F. A brief case-finding questionnaire for common mental disorders: the CMDQ (Indsæt pdf). *Fam Pract* 2005;22(4):448–57.
- Derogatis LR. *SCL-90-R. Administration, scoring, and procedures. MANUAL-II*. Towson, MD: Clinical Psychometric Research; 1983.

> Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Af analytiker Sannie Vester Thorsen

Deltagerne har angivet, hvilken alder de vil have ved deres planlagte tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, eller hvis de endnu ikke har planlagt deres tilbagetrækning. Nedenstående analyse omfatter kun svarene fra de 50-59-årige.

Hovedresultater

Jobgrupper

- Ansatte i jobgrupper med hårdt fysisk arbejde og lav socioøkonomisk status planlægger en tidligere tilbagetræningsalder end gennemsnittet.

Køn

- Flere kvinder end mænd planlægger at trække sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet.

Kort om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Undersøgelser om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet kan vise, hvilke faktorer i arbejdsmiljøet der kan fastholde ældre længere tid på arbejdsmarkedet. Aldersfordelingen i samfundet har ændret sig og vil fortsat ændre sig, da vi lever længere og får færre børn end tidligere. Politikerne har besluttet at hæve pensionsalderen til 67 år og at hæve pensionsalderen yderligere i takt med, at danskernes levealder stiger. Dette vil medføre en ændret aldersfordeling i arbejdskraften, og arbejdsmarkedet må derfor tilpasse sig den ændrede aldersfordeling.

Vi afgrænsede undersøgelsen af tilbagetrækningsalder til kun at omfatte de 50 til 59 årige. Tres procent af de 50 til 59 årige besvarede spørgsmålet i skemaet, og ca. 2/3 dele af dem angav en alder for, hvornår de ønskede at trække sig tilbage. Kun dem, som har angivet en alder, indgår i denne analyse. Analysen indeholder 1.884 kvinder og 1.650 mænd.

Spørgsmål om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik et spørgsmål om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Det lød:

- Hvornår planlægger du at trække dig tilbage fra arbejdsmarkedet?

Svarmulighederne var følgende:

- Jeg planlægger at holde op, når jeg er..
'Yngre end 60 år', '60 år', '61 år', '62 år', '63 år', '64 år', '65 år' '66 år eller ældre' og 'Jeg har ikke besluttet mig'.

>

>

Gennemgangen er afgrænset til den del af de 50 til 59 årige, som har svaret med en aldersangivelse på spørgsmålet. Vi har beregnet andelen, som forventer at trække sig tilbage før 65 år.

Resultater om tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Jobgrupper

Den planlagte tilbagetrækningsalder afhænger bl.a. af, hvor fysisk hårdt arbejdet er. Jo hårdere fysisk arbejde desto tidligere planlægger vi at trække os tilbage fra arbejdsmarkedet.

Tilbagetrækningsalderen hænger også sammen med socioøkonomisk status. I jobgrupper med sammenlignelig fysisk belastning viser deltagernes svar ofte en gradient i tilbagetrækningsalderen, som følger deltagernes socioøkonomiske status. Det gælder fx for lærere: Skolelærere planlægger en tidligere tilbagetrækningsalder end gymnasielærere, og gymnasielærere planlægger en tidligere tilbagetrækningsalder end undervisere og forskere ved universiteter.

Køn

Flere kvinder end mænd planlægger at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet før de fylder 65 år. Blandt den andel af de 50 til 59 årige, som har besvaret spørgsmålet og som angiver en bestemt alder, planlægger 71 % af kvinderne og 56 % af mændene at trække sig tilbage, før de bliver 65 år.

Jobgrupper med tidlig tilbagetrækning

Nedenunder giver vi fem eksempler på jobgrupper, hvor mange forventer at trække sig tilbage, før de bliver 65 år. Analysen er foretaget blandt 50 til 59 årige, og kun dem, som har angivet en alder for tilbagetrækning, indgår i analysen:

- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Farmakonomer og bioanalytikere
- Pædagogmedhjælpere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Bygge- og anlægsarbejdere.

Da kvinder trækker sig tilbage tidligere end mænd, vil jobgrupper med mange kvinder ansat alt andet lige have en gennemsnitlig lav tilbagetrækningsalder.

Jobgrupper med sen tilbagetrækningsalder

I det følgende giver vi fem eksempler på jobgrupper, hvor mange forventer at blive på arbejdsmarkedet, til de er mindst 65 år. Analysen er foretaget blandt 50 til 59 årige, og kun dem, som har angivet en alder for tilbagetrækning, indgår i analysen:

- Ingeniører og arkitekter
- IT-konsulenter
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Bibliotekarere og beskæftigede med kultur
- Ledere.

Da mænd bliver længere på arbejdsmarkedet end kvinder, vil jobgrupper med mange mænd ansat alt andet lige have en gennemsnitlig høj tilbagetrækningsalder.

>

>

Læs mere

- Notat 'Fastholdelse af seniormedarbejdere på arbejdsmarkedet. Resultater fra seniorstikprøven af den nationale arbejdsmiljøtværnsundersøgelse (NAT)'
- Seniorer på arbejdsmarkedet. Videncenter for Arbejdsmiljø.

Træthed efter arbejde og søvnkvalitet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om træthed efter arbejde og søvn.

Af seniorforsker Anne Helene Garde

Deltagere har angivet, hvor trætte de er efter en typisk arbejdsdag, om de vågner flere gange om natten og har svært ved at falde i søvn igen, ikke er udhvilede efter søvnen eller er trætte i løbet af dagen.

Hovedkonklusioner

20 % af alle deltagere svarer, at de er 'Meget trætte' eller 'Helt udmattede' efter en typisk arbejdsdag.

Jobgrupper

- Deltagernes svar viser, at følgende jobgrupper er mere trætte efter arbejde end gennemsnittet: Murere, VVS'ere mfl., portører, kasseassistenter, nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere, rengøringsassistenter, gymnasielærere, SOSU'er, lastbilchauffører, pædagoger, kokke og tjenere samt passagerservicemedarbejdere.
- Deltagernes svar viser, at følgende jobgrupper er mindre trætte efter arbejde end gennemsnittet: Tekniske tegnere, ansatte inden for IT og kommunikation, salgs- og indkøbsagenter, militærpersonale, regnskabsmedarbejdere, direktions-, læge-, og advokatsekretærer, ingeniører og arkitekter, revisorer, rådgivere og analytikere, ledere, kontormedarbejdere og sekretærer, bogholdere samt told- og skattemedarbejdere.
- Samlet set er der kun små forskelle på søvnlængden, hvor ofte man vågner om natten, og på 'hvor udhvilet og træt man føler sig mellem de forskellige jobgrupper.

Kort om træthed og søvnkvalitet

Der er mange årsager til, at man kan være træt efter en arbejdsdag. Det kan skyldes forhold i eller uden for arbejdet. Eksempelvis påvirker natarbejde og tidlige mødetidspunkter trætheden. Samtidigt påvirker natarbejde søvnen. Uden for arbejdet påvirkes man af fx små børn, en partner, som snorker eller støj fra gaden.

Dårlig søvnkvalitet viser sig på fire måder:

- Man sover for lidt.
- Man sover for dårligt.
- Man føler sig ikke udhvilet, når man vågner.
- Man er træt i løbet af dagen.

Tilstrækkelig og god søvn er nødvendig for at kroppen kan restituere sig fra dag til dag. Hvis man sover for lidt eller for dårligt, bliver man træt, og det kan øge risikoen for arbejdsulykker samt mindske kvaliteten og produktiviteten i arbejdet.

>

> **Spørgsmål om træthed og søvnkvalitet**

I 'Arbejdsmiljø og helbred 2012' (AH2012) indgik et spørgsmål om træthed efter arbejdet samt tre spørgsmål om søvnkvalitet. Første spørgsmål lød:

- Hvor træt er du efter en typisk arbejdsdag?

Deltagerne kunne her svare 'Ikke træt' (1), 'Lidt træt' (2), 'Noget træt' (3), 'Meget træt' (4) eller 'Helt udmattet' (5).

Svarene fordelte sig på følgende måde:

Træthed	Antal	Procent af deltagerne
Ikke træt	706	4,36
Lidt træt	5.101	31,51
Noget træt	7.095	43,83
Meget træt	3.007	18,58
Helt udmattet	279	1,72

De tre spørgsmål om søvnkvalitet lød:

- Hvor ofte er du vågnet flere gange og har haft svært ved at falde i søvn igen inden for de sidste 4 uger?
- Hvor ofte har du følt, at du ikke var udhvilet, når du vågnede inden for de sidste 4 uger?
- Hvor ofte har du følt dig træt i løbet af dagen inden for de sidste 4 uger?

Deltagerne kunne her svare 'Aldrig' (1), 'Sjældent' (2), 'Sommetider' (3), 'Ofte' (4) eller 'Altid' (5).

Resultaterne er beregnet som den gennemsnitlige score for hvert spørgsmål.

Resultater om træthed og søvnkvalitet

For alle resultater er der taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Træthed efter arbejde

Svarene fra deltagerne fra følgende jobgrupper viser, at de er mere trætte efter arbejde end gennemsnittet af alle deltagere:

- Passagerservicemedarbejdere
- Kokke og tjenere
- Lastbilchauffører
- Gymnasielærere
- Nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere
- Portører mfl.
- Kasseassistenter
- Maskinførere

>

- >
- Køkkenmedhjælpere
  - Pædagoger.

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de er mindre trætte efter arbejde end gennemsnittet af alle deltagere:

- IT-konsulenter
- Tekniske tegnere
- Salgs- og indkøbsagenter
- Militærpersonale
- Regnskabsmedarbejdere
- Direktions-, læge-, og advokatsekretærer
- Ingeniører og arkitekter
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Ledere
- Kontoransatte og sekretærer
- Bogholdere
- Told- og skattemedarbejdere.

Se deltagernes svar om træthed efter arbejde fordelt på jobgrupper

Vågner om natten

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de oftere vågner om natten og har svært ved at falde i søvn igen end gennemsnittet:

- Montører
- Specialpædagoger
- Pædagoger
- Rengøringsassistenter
- Ejendoms- og rengøringsinspektører.

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de sjældnere vågner om natten og har svært ved at falde i søvn igen end gennemsnittet:

- Ledere
- Ingeniører og arkitekter
- Jurister
- Tømrere og snedkere.

Se deltagernes svar om at vågne om natten fordelt på jobgrupper

Føler sig udhvilede

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de oftere end gennemsnittet føler, at de ikke er udhvilede:

- Kasseassistenter
- Pædagoger
- Læger.

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de sjældnere end gennemsnittet føler, at de ikke er udhvilede:

- Klinikassistenter
- Bibliotekarere og beskæftigede med kultur
- Militærpersonale
- Ledere.

>

> Se deltagernes svar om at føle sig udhvilet fordelt på jobgrupper

Træthed i løbet af dagen

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de oftere føler sig trætte i løbet af dagen end gennemsnittet:

- Køkkenmedhjælpere
- SOSU'er
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Pædagoger
- Gymnasielærere
- Skolelærere
- Specialpædagoger
- Rengøringsassistenter.

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de sjældnere føler sig trætte i løbet af dagen end gennemsnittet:

- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Regnskabsmedarbejdere
- Tømrere og snedkere
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Ledere.

Se deltagernes svar om at føle sig trætte i løbet af dagen fordelt på jobgrupper

Alder og køn

Deltagernes svar viser, at

- Kvinder generelt er mere trætte efter en arbejdsdag end mænd.
- Kvinder på 18-24 år er mere trætte efter arbejde end alle andre.
- Mænd sover kortere tid end kvinder.
- Kvinder sover kortere tid, jo ældre de er.
- Mænd vågner oftere om natten, jo ældre de er.
- Kvinder på 45-64 år vågner oftere om natten end alle andre.
- Kvinder oftere ikke er udhvilede og er trætte om dagen sammenlignet med mænd.
- Mænd og kvinder oftere ikke er udhvilede og hyppigere føler sig trætte om dagen, jo ældre de er.

Se deltagernes svar om træthed efter arbejde fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at vågne om natten fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at føle sig udhvilet fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at føle sig trætte i løbet af dagen fordelt på alder og køn

Selvurderet arbejdsrelateret sygdom

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om selvvurderet arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.

Hovedkonklusioner

12 % af deltagerne vurderer, at de inden for de sidste 12 måneder har haft en arbejdsrelateret sygdom.

Jobgrupper

- Ufaglærte og faglærte jobgrupper, der arbejder med transport, maskiner, børneomsorg eller inden for visse håndværksfag vurderer oftere end gennemsnittet, at de har haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.
- Jobgrupper inden for akademiske, tekniske og regnskabsrelaterede fag vurderer sjældnere end gennemsnittet, at de har haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.

Alder og køn

- Kvinder vurderer oftere end mænd, at de har haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.
- Mænd og kvinder fra 45 til 54 år vurderer hver især oftest i forhold til mænd og kvinder i de øvrige aldersgrupper, at de har haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.

Resultater om selvvurderet arbejdsrelateret sygdom

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer oftere end gennemsnittet at have oplevet arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder:

- Postbude
- Jord- og betonarbejdere
- Murere, VVS'ere mfl.
- Mekanikere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere mfl.
- Kokke og tjenere
- Produktionsmedarbejdere
- Specialpædagoger
- Pædagoger
- Maskinførere
- Daglejere og børneomsorgsbeskæftigede.

> Deltagere fra blandt andet følgende jobgrupper vurderer sjældnere end gennemsnittet at have oplevet arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder:

- Jurister
- Naturvidenskabelige akademikere
- Ingeniører og arkitekter
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- IT-konsulenter
- Laboranter
- Læger
- Regnskabsmedarbejdere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Ledere
- Naturvidenskabelige teknikere
- Revisorer, rådgivere og analytikere.

Se deltagernes svar om selvvurderet generel arbejdsevne fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Kvinder vurderer oftere end gennemsnittet blandt alle deltagere at have haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder, mens tallet for mænd samlet set er under gennemsnittet i forhold til gennemsnittet blandt alle deltagere.
- Mænd og kvinder på 45-54 år vurderer oftest i forhold til mænd og kvinder i de øvrige aldersgrupper, at de har haft en arbejdsrelateret sygdom inden for de sidste 12 måneder.

Se deltagernes svar fordelt på alder og køn.

Kort om selvvurderet arbejdsrelateret sygdom

Selvvurderet arbejdsrelateret sygdom kan fx være bevægeapparatsbesvær, hudlidelser, høreskader, hjertekarsygdomme, luftvejslidelser, kræft, reproduktionsskader eller mavesår. Disse sygdomme kan skyldes eller forværres af faktorer i arbejdsmiljøet, men også af livsstilsfaktorer, som fx rygning og alkohol. Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) har tidligere fundet, at arbejdsmiljøets 'ætiologiske fraktion' for sygdom (i form af tolv udvalgte hoveddiagnoser) samlet set udgør mellem 7 og 11 % for kvinder, og mellem 8 og 15 % for mænd. Den ætiologiske fraktion er et udtryk for andelen af sygdomstilfælde, der ville forsvinde, hvis en given risikofaktor blev fjernet.

Spørgsmål om selvvurderet arbejdsrelateret sygdom

For at få indblik i omfanget af selvvurderet arbejdsrelateret sygdom blandt beskæftigede i Danmark fik Arbejdsskadestyrelsen medtaget et spørgsmål i NFA's spørgeskemaundersøgelse 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Det lød:

- Har du inden for de sidste 12 måneder haft en sygdom, som skyldes dit arbejde?

Svarmulighederne var 'Ja' eller 'Nej'.

>

> Svarene fordelte sig således for alle deltagerne:

Selvurderet arbejdsrelateret sygdom	Antal	Procent af deltagerne
Ja	1.895	11,80
Nej	14.159	88,20

Læs mere

Burr H, Bach E & Poulsen OM. Arbejdsmiljøet. I: Kjølner M, Juel K & Kamper F, red. Folkesundhedsrapporten 2007. København: Statens Institut for Folkesundhed; 2007. Kap. 24.

Bach E, Borg V, Hannerz H, Mikkelsen KL, Poulsen OM & Tüchsen F. Sammenhænge mellem arbejdsmiljø og sygdom - Erhverv og hospitalsbehandlingsregister som primær kilde. København: Arbejdsmiljøinstituttet; 2002.

Psykisk arbejdsmiljø

Resultater om oplevelsen af det psykiske arbejdsmiljø blandt beskæftigede i Danmark.

I undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på en lang række spørgsmål om deres psykiske arbejdsmiljø. Resultaterne fremgår af følgende 16 faktaark:

- Engagement i arbejdet
- Føle sig stresset
- Følelsesmæssige krav i arbejdet
- Fysisk vold og trusler om vold
- Indflydelse
- Jobusikkerhed
- Kollegial anerkendelse
- Konflikter mellem arbejde og privatliv
- Kvantitative krav i arbejdet
- Ledelseskvalitet
- Overblik og kontrol
- Retfærdighed
- Rolleklarhed
- Rummelighed
- Samarbejde og kollegial støtte
- Skænderier, konflikter, mobning og seksuel chikane

Engagement i arbejdet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om engagement.

Af professor Karina Nielsen

Engagement omfatter her tre emner, nemlig arbejdets vigtighed ud over indkomsten, veloplagthed på arbejdet og om man bliver opslugt af sine arbejdsopgaver.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Deltagere fra jobgrupper præget af lange uddannelser eller sundheds- og omsorgsarbejde samt frisører og kosmetologer oplever i højere grad end gennemsnittet, at de er engageret i deres arbejde, føler sig veloplagte på arbejdet og føler, at arbejdet er vigtigt for dem.
- Det modsatte er tilfældet for deltagere fra jobgrupper, der hovedsageligt omfatter ufaglærte.

Alder og køn

- Kvinder oplever i højere grad end mænd, at de er engagerede i deres arbejde. Det gælder både, når det drejer sig om, hvorvidt arbejdet er vigtigt for dem (udover indkomsten), og når det drejer sig om at være opslugt af deres arbejde.
- Overordnet set oplever ældre aldersgrupper oftere end yngre aldersgrupper at være engageret i deres arbejde.

Kort om engagement i arbejdet

Medarbejdere, som føler et engagement i arbejdet, har typisk en energisk og følelsesmæssig tilknytning til deres arbejdsopgaver. En række undersøgelser viser, at engagement i arbejdet hænger sammen med kundetilfredshed indenfor serviceerhverv og bedre præstationer i arbejdet, ligesom engagerede medarbejdere opnår bedre økonomiske resultater. På grund af deres positive holdning overfor arbejdet skaber engagerede medarbejdere deres egen positive feedback i form af anerkendelse og succesoplevelser. Selvom de føler sig trætte, når arbejdsdagen er slut, beskriver engagerede medarbejdere typisk denne træthed som positiv, fordi de føler, at trætheden skyldes, at de har opnået noget i deres arbejde. Engagerede medarbejdere er også engagerede i deres fritid. I modsætning til arbejdsnarkomaner, som føler sig presset til at arbejde hårdt, arbejder engagerede medarbejdere hårdt, fordi de nyder deres arbejde.

> **Spørgsmål om engagement i arbejdet**

Undersøgelse 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' omfatter tre spørgsmål om engagement i arbejdet:

- I hvilken grad er dit arbejde vigtigt for dig (udover indkomsten)?
- I hvilken grad føler du dig veloplagt, når du er på arbejde?
- I hvilken grad bliver du opslugt af dine arbejdsopgaver?

Svarmulighederne var: 'I meget høj grad' (1), 'I høj grad' (2), 'I nogen grad' (3), 'I ringe grad' (4) eller 'I meget ringe grad' (5). Resultaterne hviler på en beregning af en gennemsnitlig score.

Resultater om engagement i arbejdet.

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Arbejdet er vigtigt

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever i højere grad end gennemsnittet, at deres arbejde er vigtigt for dem:

- Ledere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Læger
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Frisører og kosmetologer.

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever i lavere grad end gennemsnittet, at deres arbejde er vigtigt for dem:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Kasseassistenter
- Lager- og transportarbejdere
- Produktionsmedarbejdere.

Se deltagerens svar om arbejdet er vigtigt for dem fordelt på jobgrupper.

Veloplagthed

Deltagerne i følgende jobgrupper svarer i højere grad end gennemsnittet, at de er veloplagte, når de er på arbejde:

- Frisører og kosmetologer
- Ledere
- Gartnere og landmænd
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Pædagogmedhjælpere.

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever i lavere grad end gennemsnittet, at de er veloplagte på arbejdet:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Kasseassistenter
- Jord- og betonarbejdere

>

- >
- Lager- og transportarbejdere
  - Montører.

Maskinførere og postbude svarer ligeledes i lavere grad end gennemsnittet, at de er veloplagte på arbejdet, men her er den statistiske usikkerhed større.

Se deltagernes svar om at være veloplagte på arbejde fordelt på jobgrupper.

Opslugt af arbejdet

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever i højere grad end gennemsnittet, at de er opslugt af deres arbejde:

- Ledere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Frisører og kosmetologer
- Specialundervisere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Psykologer
- Ingeniører og arkitekter.

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever, at de i lavere grad end gennemsnittet er opslugt af deres arbejde:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Postbude
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Rengøringsassistenter
- Kasseassistenter
- Lastbilchauffører.

Se deltagernes svar om de er opslugte af deres arbejde fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Kvinder oplever i højere grad end mænd, at arbejdet er vigtigt for dem.
- Unge fra 18-24 år oplever i lavere grad end 25-64-årige, at deres arbejde er vigtigt for dem.
- Mænd og kvinder fra 55 til 64 år oplever i højere grad end andre aldersgrupper, at de er veloplagte på arbejdet.
- Kvinder fra 18-34 år oplever i særligt høj grad, at de føler sig mindre veloplagte på arbejdet.
- Kvinder oplever i højere grad end mænd, at de er opslugt af deres arbejde.
- Unge fra 18-24 år er mindre opslugte af deres arbejdsopgaver, end 25-64-årige.

Se deltagernes svar om arbejdet er vigtigt for dem fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om at være veloplagte på arbejde fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om de er opslugte af deres arbejde fordelt på alder og køn.

>

Læs mere

- Bakker AB and Schaufeli WB. Positive organizational behavior: engaged employees in flourishing organizations. *Journal of Organizational Behavior* 29: 147-154, 2008.
- Bakker AB, Schaufeli WB, Leiter MP and Taris TW. Work engagement: An emerging concept in occupational health psychology. *Work & Stress* 22: 187-200, 2008.
- Salanova M and Schaufeli WB. A cross-national study of work engagement as a mediator between job resources and proactive behaviour. *The International Journal of Human Resource Management* 19: 116-131, 2008.
- Schaufeli WB and Salanova M. Enhancing work engagement through the management of human resources. In: *The individual in the changing working life*, edited by Näswall K, Hellgren J and Sverke M. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, p. 380-402.
- Schaufeli WB and Salanova M. Work engagement: On how to better catch a slippery concept. *European Journal of Work & Organizational Psychology* 20: 39-46, 2011.
- Schaufeli WB, Salanova M, González-Romá V and Bakker AB. The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies* 3: 71-92, 2002.

Føle sig stresset

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang resultaterne fra deltagernes besvarelser om at føle sig stresset.

Seniorforsker Jesper Kristiansen

Deltagerne har angivet om de ofte har følt sig stresset i de sidste 2 uger og om den vigtigste kilde til din stress var arbejde og/eller privatliv.

Hovedkonklusioner

- 15 % af alle deltagere rapporterer, at de har følt sig stresset 'Hele tiden' eller 'Ofte' inden for de sidste 2 uger. Blandt dem angiver 43 % at kilden til stress er både arbejde og privatliv.

Jobgrupper

- Læger, undervisere og forskere ved universiteter, gymnasielærere samt psykologer er blandt de jobgrupper, hvor deltagerne særligt ofte føler sig stresset.
- Flere jobgrupper med håndværkspræget arbejde, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt militærpersonale er blandt de jobgrupper, hvor deltagerne relativt sjældent føler sig stresset.

Alder og køn

- Kvinder føler sig oftere stresset end mænd.
- Kvinder under 44 år føler sig oftere stresset end kvinder over 45 år.
- Mænd over 55 år føler sig sjældnere stresset end de 25-54 årige mænd.

Stresskilde

- Psykologer, jurister samt flere jobgrupper inden for undervisningsområdet er blandt de jobgrupper, hvor flere oplever, at arbejdet er en kilde til stress.
- Militærpersonale, maskinoperatører m.fl., lager- og transportarbejdere samt bus- og taxachauffører, lokoførere m.v. er blandt de jobgrupper, som sjældnere end gennemsnittet oplever, at arbejdet er en kilde til stress.

Kort om at føle sig stresset

Når stress afdækkes ved hjælp af spørgeskemaer, kan det gøres på flere måder. Enten indirekte ved at spørge til symptomer eller reaktioner, som ofte – men ikke altid – ses, når man er stresset. Eller direkte ved – som her – at anvende ordet "stress" i spørgsmålet. Når man spørger om stress, afhænger svaret af, hvad svarpersonen forstår ved stress. De fleste tillægger umiddelbart stress en negativ betydning, dvs., noget der skal undgås. Undersøgelser tyder også på, at arbejdsforhold tillægges relativt stor betydning for stress, fx forbindes stress ofte med at have for meget at lave eller for lidt tid til sit arbejde.

>

- > Spørgsmål om stress er stillet i forskellige variationer i flere andre undersøgelser. Resultaterne viser blandt andet, at det at føle sig stresset er mere udbredt hos kvinder end mænd og blandt personer med høj socioøkonomisk status.

Spørgsmål om at føle sig stresset

I 'Arbejds miljø og Helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om at føle sig stresset. De lød:

- Hvor ofte har du følt dig stresset i de sidste 2 uger?

Svarmulighederne var 'Aldrig' (0), 'Sjældent' (1), 'Sommetider' (2), 'Ofte' (3) og 'Hele tiden' (4).

Svarene på dette spørgsmål fordeler sig således for alle deltagere:

Stress	Antal	Procent af deltagere
Hele tiden	337	2,16
Ofte	2.002	12,85
Sommetider	4.273	27,42
Sjældent	5.334	34,23
Aldrig	3.638	23,34

Det næste spørgsmål lød:

- Hvad var den vigtigste kilde til din stress?

Deltagerne skulle springe dette spørgsmål over, hvis de havde svaret 'Aldrig' til det foregående spørgsmål.

For de 2.424 personer der svarede, at de følte sig stressede 'hele tiden' eller 'ofte', fordeler svarene på spørgsmålet sig således:

Vigtigste kilde til stress	Antal	Procent af deltagerne
Arbejde	1.265	52.19
Privatliv	112	4.62
Både arbejde og privatliv	1.047	43.19

Svarmulighederne var a. 'Arbejde', b. 'Privatliv' og c. 'Både arbejde og privatliv'.

Personerne er delt op efter, om arbejdet har været en vigtig kilde til stress. De to spørgsmål om stress er her kombineret, så personer helt uden stress (dvs. score=0 i det første spørgsmål) og personer med stress, men hvor den vigtig-

>

- > ste kilde til stress er privatlivet (dvs. de har svaret 'b' i det andet spørgsmål), er i den ene gruppe. I den anden gruppe er de personer, som har en stress score over 0, og som har svaret enten 'a' eller 'c' som vigtigste kilde til stress.

I resultaterne præsenteres procent med stress fra arbejdet.

Resultater for at føle sig stresset

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Føle sig særligt ofte stresset

Jobgrupper

Deltagere fra følgende jobgrupper føler sig særligt ofte stresset:

- Psykologer
- Gymnasielærere
- Læger
- Undervisere og forskere ved universiteter

Deltagere fra følgende jobgrupper føler sig relativt sjældnere stresset:

- Tømrere og snedkere
- Malere
- Militærpersonale
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Smede

Se deltagernes svar om at føle sig stresset fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Svarene viser, at kvinder oftere føler sig stresset end mænd.
- Hvor ofte, man føler sig stresset, afhænger af alderen.
- Kvinder føler sig mindre stressede med alderen.
- Dog føler mænd over 55 år sig sjældnere stresset end mænd mellem 25-54 år.

Se deltagernes svar om at føle sig stresset fordelt på alder og køn.

Arbejde som en hovedkilde til stress

Jobgrupper

I følgende jobgrupper oplever en større andel, at arbejdet er en hovedkilde til stress:

- Jurister
- Undervisere og forskere ved universitet
- Klinikassistenter
- Læger
- Journalister
- Specialundervisere
- Psykologer
- Gymnasielærere.
- Farmaceuter, tandlæger, dyrlæger
- Naturvidenskabelige akademikere.

>

- > De fleste af ovennævnte jobgrupper har få deltagere. Det er derfor kun resultatet for psykologer, jurister, undervisning/forskning ved universiteter og gymnasie-lærere, hvor den statistiske usikkerhed er så lille, at den ikke inkluderer gennemsnittet af alle jobgrupper.

I de følgende jobgrupper oplever en relativt lille andel, at arbejdet er en hovedkilde til stress:

- Militærpersonale
- Frisører
- Servicefag i øvrigt
- Maskinoperatører m. fl.
- Malere
- Lager- og transportarbejdere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Passagerservicemedarbejdere
- Pædagogmedhjælpere.

Halvdelen af ovennævnte jobgrupper har få deltagere. Det er derfor kun resultatet for militærpersonale, maskinoperatører m.fl., lager- og transportarbejdere, bus- og taxachauffører, lokoførere samt pædagogmedhjælpere, hvor den statistiske usikkerhed er så lille, at den ikke inkluderer gennemsnittet af alle jobgrupper.

Se svarene om arbejde som en hovedkilde til stress fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- En større procentdel af kvinderne end af mændene oplever, at arbejdet er en hovedkilde til stress.
- Sammenlignet med de ældre aldersgrupper af samme køn er der en særligt lav andel af de 18-24 årige mænd og kvinder, der oplever, at arbejdet er en hovedkilde til stress.

Se svarene om arbejde som en hovedkilde til stress fordelt på alder og køn.

Følelsesmæssige krav i arbejdet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om følelsesmæssige krav i arbejdet.

Af professor Reiner Rugulies

Følelsesmæssige krav er belyst dels ved hvor ofte deltagerne skal tage stilling til fx klienters, patienters eller elevs problemer, dels ved hvor ofte de bliver følelsesmæssigt berørt af arbejdet.

Hovedkonklusioner

Taget stilling til andre menneskers problemer i arbejdet (ikke kollegers)

Jobgrupper

- Specialpædagoger, fysio- og ergoterapeuter samt socialrådgivere er de tre jobgrupper, som oftest tager stilling til andre menneskers problemer i arbejdet.
- Langt hovedparten af de jobgrupper, hvor deltagerne svarer, at de skal tage stilling til andres problemer, arbejder med mennesker.

Alder og køn

- Kvinder svarer i markant højere grad end mænd, at de skal tage stilling til andre menneskers problemer i arbejdet.
- Kvinder på 25-64 år svarer oftere end mænd og kvinder på 18-24 år, at de skal tage stilling til andre menneskers problemer i arbejdet.

Bliver følelsesmæssigt berørt af arbejdet

Jobgrupper

- Daglejere og børneomsorgsbeskæftigede, skolelærere og psykologer er de tre jobgrupper, som oftest bliver følelsesmæssigt berørt af arbejdet.
- De fleste af de jobgrupper, som ligger over gennemsnittet, når det drejer sig om at blive følelsesmæssigt berørt af arbejdet, arbejder med mennesker.

Alder og køn

- Kvinder svarer i markant højere grad end mænd, at de bliver følelsesmæssigt berørt af deres arbejde.
- Graden af følelsesmæssig berøring som følge af arbejdet stiger med alderen, dvs., jo ældre deltagerne er, i jo højere grad bliver de følelsesmæssigt berørt af arbejdet.

>

> **Kort om følelsesmæssige krav i arbejdet**

Følelsesmæssige krav i arbejdet omfatter de aspekter af arbejdet, som kræver en følelsesmæssig indsats af medarbejderen. Det antages, at disse krav oftest forekommer i jobs, hvor man arbejder med mennesker. Kravene formodes at være særligt høje, hvis man arbejder med mennesker, som har store problemer, der er vanskelige at løse. Tidligere forskning fra NFA har vist, at høje følelsesmæssige krav kan have negative sundhedsmæssige konsekvenser. I en undersøgelse, hvor der indgik talrige arbejdsmiljøfaktorer, var følelsesmæssige krav en af de få faktorer, som var stærkt relateret til risikoen for langtidssygefravær. I en anden undersøgelse var høje følelsesmæssige krav relateret til en forhøjet risiko for at få behandling med antidepressiv medicin. Derudover viste undersøgelsen, at sammenhængen mellem at arbejde med mennesker og risikoen for behandling med antidepressiv medicin delvist kunne forklares med høje følelsesmæssige krav.

Spørgsmål om følelsesmæssige krav

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om følelsesmæssige krav i arbejdet. De lød:

- Hvor ofte skal du tage stilling til fx klienters, patienters eller elevers problemer i dit arbejde (ikke dine kollegers problemer)?
- Hvor ofte bliver du følelsesmæssigt berørt af dit arbejde?

Svarmulighederne var: 'Aldrig' (1), 'Sjældent' (2), 'Sommetider' (3), 'Ofte' (4) eller 'Altid' (5). Resultaterne er beregnet ud fra den gennemsnitlige score.

Resultater for følelsesmæssige krav i arbejdet

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Tage stilling til andre menneskers problemer

Det er primært deltagere fra jobgrupper præget af omsorgs-, sundheds- og undervisningsarbejde, der i højere grad end gennemsnittet skal tage stilling til andre menneskers problemer. Det drejer sig om følgende jobgrupper:

- Specialpædagoger
- Fysio- og ergoterapeuter
- Socialrådgivere
- Skolelærere
- Sygeplejersker
- Pædagoger
- Læger
- Undervisere ved erhvervsskoler
- Gymnasielærere
- SOSU'er.

Deltagere i følgende jobgrupper tager i lavere grad end gennemsnittet stilling til andre menneskers problemer:

- Montører
- Maskinførere
- Maskinoperatører m.fl.

>

- >
- Præcisionshåndværkere
  - Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
  - Produktionsmedarbejdere
  - Lastbilchauffører
  - Lager- og transportarbejdere
  - Laboranter
  - Postbude.

Se deltagernes svar om at forholde sig til andre menneskers problemer fordelt på jobgrupper

Følelsesmæssigt berørt af arbejdet

Deltagere i følgende jobgrupper bliver mest følelsesmæssigt berørt af arbejdet sammenlignet med gennemsnittet:

- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Skolelærere
- Psykologer
- Gymnasielærere
- Specialundervisere
- Pædagoger
- Specialpædagoger
- Sygeplejersker
- SOSU'er
- Undervisere ved erhvervsskoler.

Deltagere med manuelt arbejde bliver mindst følelsesmæssigt berørt af arbejdet sammenlignet med gennemsnittet. Det drejer sig om følgende jobgrupper:

- Tømrere og snedkere
- Maskinførere
- Lastbilchauffører
- Produktionsmedarbejdere
- Maskinoperatører m.fl.
- Lager- og transportarbejdere
- Montører
- Mekanikere
- Smede.

Se deltagernes svar om at blive følelsesmæssigt berørt af arbejdet fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Kvinder svarer oftere end mænd, at de skal tage stilling til andre menneskers problemer i arbejdet.
- Der er ingen klar sammenhæng mellem alder og dette spørgsmål.
- Kvinder svarer oftere end mænd, at de bliver følelsesmæssigt berørt af deres arbejde.
- Med stigende alder øges graden af følelsesmæssig berøring som følge af arbejdet for både mænd og kvinder.

Se deltagernes svar om at forholde sig til andre menneskers problemer fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at blive følelsesmæssigt berørt af arbejdet fordelt på alder og køn

>

>

Læs mere om følelsesmæssige krav i arbejdet

Videnskabelige artikler om:

Om følelsesmæssige krav og sygefravær:

- Rugulies R, Aust B & Pejtersen JH. Do psychosocial work environment factors measured with scales from the Copenhagen Psychosocial Questionnaire predict register-based sickness absence of 3 weeks or more in Denmark? *Scandinavian Journal of Public Health* 2010;38(3 Suppl):42-50.

Om personrelateret arbejde, følelsesmæssige krav og risiko for behandling med antidepressiv medicin:

- Madsen IEH, Diderichsen F, Burr H & Rugulies R. Person-related work and incident use of antidepressants: relations and mediating factors from the Danish work environment cohort study. *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health* 2010;36(6):435-444.

Om følelsesmæssige krav og risiko for behandling med antidepressiv medicin Danmark og Sverige:

- Magnusson Hanson LL, Madsen IEH, Westerlund H, Theorell T, Burr H, & Rugulies R. Antidepressant use and associations with psychosocial work characteristics. A comparative study of Swedish and Danish gainfully employed. *Journal of Affective Disorders*; Online First, 6 September 2012. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2012.08.023>

Om måling af følelsesmæssige krav i særnummer om spørgeskemaet 'Copenhagen Psychosocial Questionnaire':

- Pejtersen JH, Kristensen TS, Borg V & Bjorner JB. The second version of the Copenhagen Psychosocial Questionnaire. *Scandinavian Journal of Public Health* 2010;38 (Suppl 3):8-24.

Fysisk vold og trusler om vold

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om fysisk vold og trusler om vold

Af professor Åse Marie Hansen

Deltagerne har i to separate spørgsmål angivet, om de har været udsat for vold eller trusler om vold.

Hovedkonklusioner

- 6 % har været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder.
- 9 % har været udsat for trusler om vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder.

Jobgrupper

- I følgende jobgrupper rapporterer flere end gennemsnittet, at de har været udsat for fysisk vold på arbejdet inden for de sidste 12 måneder: Sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, pædagoger, specialpædagoger, pædagogmedhjælpere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, SOSU'er, portører, politi- og fængselsbetjente samt skolelærere.
- I følgende jobgrupper rapporterer flere end gennemsnittet, at de har været udsat for trusler om vold på arbejdet inden for de sidste 12 måneder: Sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, pædagoger, specialpædagoger, læger, socialrådgivere, SOSU'er, portører, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter samt politi- og fængselsbetjente.

Køn

- Flere kvinder end mænd svarer, at de har været udsat for fysisk vold og trusler om vold på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Kort om fysisk vold og trusler om vold

Når man arbejder med og blandt mennesker, kan der være en øget risiko for, at man bliver udsat for fysisk vold og/eller trusler om vold på sin arbejdsplads. Det er oftest brugere (patienter, klienter, kunder eller elever/studerende), som udsætter medarbejderne for fysisk vold eller trusler om vold. Det kan hænge sammen med, at nogle brugere er demente eller har andre psykiske lidelser, og at de let bliver vrede i situationer, hvor de fx ikke føler sig forstået. Om man som medarbejder bliver udsat for fysisk vold eller trusler om vold, hænger også sammen med, hvor meget tid man tilbringer sammen med brugere, og hvor gode muligheder man har for at forebygge forskellige hverdagskonflikter med brugere. At blive udsat for fysisk vold og trusler om vold er derfor et vilkår i nogle job. Man er derfor også nødt til at overveje, hvordan man forholder sig til det.

>

> **Spørgsmål om fysisk vold og trusler om vold**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om vold. Et spørgsmål om fysisk vold på arbejdspladsen og et spørgsmål om trusler om vold på arbejdspladsen. Spørgsmålene lød:

- Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for fysisk vold på din arbejdsplads?
- Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for trusler om vold på din arbejdsplads?

Svarkategorierne var 'Nej, aldrig', 'Ja, sjældnere', 'Ja, månedligt', 'Ja, ugentligt' og 'Ja, dagligt'.

Resultaterne er opgjort som procentdel der har svaret ja til at have været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder, uanset hvor ofte volden er forekommet inden for denne periode. Det samme gælder for spørgsmålet om trusler om fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder.

Svarene fordelte sig på følgende måde:

Vold	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	19	0,12
Ja, ugentligt	90	0,58
Ja, månedligt	129	0,83
Ja, sjældnere	658	4,22
Nej, aldrig	14.678	94,25

Trusler om vold	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	32	0,21
Ja, ugentligt	114	0,73
Ja, månedligt	197	1,26
Ja, sjældnere	1.025	6,58
Nej, aldrig	14.214	91,22

I alle andre tabeller og figurer på hjemmesiden er vist den andel, som har svaret 'ja', og der er ikke skelnet mellem hvor hyppigt det fremkommer.

>

> **Resultater om fysisk vold og trusler om vold**

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

I følgende jobgrupper rapporterer flere end gennemsnittet, at de har været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen:

- Specialpædagoger
- SOSU'er
- Politi og fængselsarbejde
- Portører mfl.
- Pædagoger
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Pædagogmedhjælpere
- Skolelærere
- Fysio- og ergoterapeuter
- Sygeplejersker.

Se svarene om fysisk vold på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper.

I følgende jobgrupper rapporterer flere end gennemsnittet, at de har været udsat for trusler om vold på arbejdspladsen:

- Politi og fængselsarbejde
- Specialpædagoger
- SOSU'er
- Socialrådgivere
- Fysio- og ergoterapeuter
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Portører mfl.
- Sygeplejersker
- Passagerservicemedarbejdere
- Pædagoger
- Skolelærere
- Læger
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede.

Se svarene om trusler om vold på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Flere kvinder end mænd svarer, at de har været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder (Kvinder 8 %; mænd 4 %).
- Flere kvinder end mænd svarer, at de har været udsat for trusler om vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder (Kvinder 11 %; mænd 7 %).

Se deltagernes svar om fysisk vold fordelt på alder og køn.

Se deltagernes svar om trusler om vold fordelt på alder og køn.

Læs mere

Temaet 'Vold på arbejdspladsen' på Videncenter for Arbejdsmiljø's hjemmeside. 'Værktøjskasse om forebyggelse af trusler og vold' udgivet af BAR Service- og Tjenesteydelser.

Indflydelse

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om indflydelse.

Af professor Karina Nielsen

Indflydelse omfatter her deltagernes indflydelse på, henholdsvis hvornår og hvordan de løser deres arbejdsopgaver.

Hovedkonklusioner

- 89 % af alle deltagere svarer, at de ofte eller altid har indflydelse på, hvordan de løser deres arbejdsopgaver

Jobgrupper

- Ufaglærte og ansatte indenfor akutberedskab oplever ikke så ofte som gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de udfører deres arbejde. Ledere og flere højtuddannede grupper som fx ansatte ved universiteterne oplever oftere end gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de vil udføre deres arbejde.

Alder og køn

- Unge mænd og kvinder mellem 18 og 24 år oplever ikke så ofte som andre aldersgrupper, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de vil udføre deres arbejde.

Kort om indflydelse

Indflydelse handler om den ansattes egen arbejdssituation. Forskning har vist, at indflydelse har betydning i forhold til bl.a. stress. Dette blandt andet fordi indflydelse giver medarbejderne mulighed for at tilpasse arbejdet til egne behov. En lav grad af indflydelse har negativ betydning, hvis den er kombineret med høje krav i arbejdet.

Spørgsmål om indflydelse

Undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' omfattede to spørgsmål om indflydelse i arbejdet:

- Hvor ofte har du indflydelse på, hvordan du løser dine arbejdsopgaver?
- Hvor ofte har du indflydelse på, hvornår du løser dine arbejdsopgaver?

Svarmulighederne var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Resultaterne hviler på en beregning af en gennemsnitlig score for hver af spørgsmålene især.

På spørgsmålet om, hvor ofte man har indflydelse på, hvordan man løser sine arbejdsopgaver, fordelte svarene sig totalt således:

>

>

Indflydelse	Antal	Procent af alle deltagere
Altid	7.936	49.10
Ofte	6.436	39.82
Sommetider	1.432	8.86
Sjældent	281	1.74
Aldrig	79	0.49

Resultater om indflydelse

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Hvordan arbejdet udføres

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever ikke så ofte som gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvordan de løser deres arbejdsopgaver:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Postbude
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Præcisionshåndværkere
- Lastbilchauffører
- Montører
- Læger.

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvordan de løser deres arbejdsopgaver:

- Ledere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Specialundervisere
- Ingeniører og arkitekter
- Frisører og kosmetologer
- Undervisere og forskere ved universiteter.

Se deltageres svar om indflydelse på hvordan de løser arbejdsopgaver fordelt på jobgrupper

Hvornår arbejdet udføres

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever ikke så ofte som gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvornår de løser deres arbejdsopgaver:

- Postbude
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Læger

>

- >
- Passagerservicemedarbejdere
- Præcisionshåndværkere
- Lastbilchauffører
- Montører.

Deltagerne i følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de har mulighed for at bestemme, hvornår de udfører deres arbejde:

- Ledere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Psykologer
- Revisorer, rådgivere og analytikere.

Se deltagernes svar om indflydelse på hvornår de løser arbejdsopgaver fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd og kvinder fra 18 til 24 år oplever ikke så ofte som gennemsnittet, at de har indflydelse på, hvordan og hvornår de udfører deres arbejdsopgaver.

Se deltagernes svar om indflydelse på hvordan de løser arbejdsopgaver fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om indflydelse på hvornår de løser arbejdsopgaver fordelt på alder og køn

Jobusikkerhed

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om jobusikkerhed.

Af professor Reiner Rugulies

Jobusikkerhed omfatter her både bekymring for at blive arbejdsløs og bekymring for mod sin vilje at blive forflyttet til andet arbejde.

Hovedkonklusioner

Bekymret for at blive arbejdsløs:

13 % af deltagerne er 'I meget høj grad' eller 'I høj grad' bekymret for at blive arbejdsløs.

Jobgrupper

- De tre jobgrupper med den højeste bekymring for at blive arbejdsløs er montører, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere samt dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede.
- I hovedreglen bekymrer deltagere fra jobgrupper af ufaglærte sig i højere grad over jobbet og ansættelsen.

Alder og køn

- Kvinder er mere bekymrede for at blive arbejdsløse end mænd.
- Mænd og kvinder på 55-64 år er mindst bekymrede. Kvinder på 25-34 år er mest bekymrede.

Bekymret for mod egen vilje at blive forflyttet til andet arbejde:

Jobgrupper

- Der er stor forskel på de jobgrupper, der har en markant højere grad af bekymring for at blive flyttet til andet arbejde imod deres vilje sammenlignet med gennemsnittet.
- Følgende jobgrupper har den højeste bekymring for at blive flyttet til andet arbejde imod deres vilje: nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, militærpersonale, social- og sundhedsassistenter og postbude.

Alder og køn

- Kvinder er mere bekymrede end mænd for at blive forflyttet til andet arbejde mod deres vilje.
- Mænd på 18-24 år er mindst bekymrede.
- Kvinder på 45-54 år er mest bekymrede.

Kort om jobusikkerhed

Jobusikkerhed beskriver den grad af bekymring ansatte har i forhold til enten at blive arbejdsløs eller at blive flyttet til et andet arbejde imod deres vilje. Tidligere forskning fra NFA har vist, at høj jobusikkerhed er en risikofaktor for at se en forværring i det selvrapporterede helbred. Derudover har NFA fundet, at menne-

>

- > sker med høj jobusikkerhed har en øget risiko for at komme i behandling med antidepressiv medicin sammenlignet med mennesker uden jobusikkerhed. Sammenhængen var især stærk for ansatte, som havde oplevet tidligere episoder af langtidsledighed.

Spørgsmål om jobusikkerhed

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om jobusikkerhed. De lød:

- I hvilken grad er du bekymret for, at du bliver arbejdsløs?
- I hvilken grad er du bekymret for, at du mod din vilje forflyttes til andet arbejde?

Svarmulighederne var 'I meget ringe grad' (1), 'I ringe grad' (2), 'I nogen grad' (3), 'I høj grad' (4) eller 'I meget høj grad' (5).

Svarene fordelte sig totalt således:

Jobusikkerhed	Antal	Procent af deltagere
I meget høj grad	897	5,69
I høj grad	1.202	7,62
I nogen grad	3.680	23,33
I ringe grad	5.440	34,49
I meget ringe grad	4.555	28,88

Øvrige steder er resultaterne baseret på den gennemsnitlige score blandt jobgrupperne.

Resultater om jobusikkerhed

Bekymring for arbejdsløshed

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper er mest bekymrede for at blive arbejdsløse sammenlignet med gennemsnittet:

- Montører
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Passagerservicemedarbejdere
- Rengøringsassistenter
- Lager- og transportarbejdere
- Produktionsmedarbejdere.

>

> Følgende jobgrupper er mindst bekymrede for at blive arbejdsløse i forhold til gennemsnittet:

- Politi- og fængselsbetjente
- Gymnasielærere
- Læger
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Militærpersonale
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- Ledere
- Sygeplejersker
- Skolelærere
- Farmakonomer og bioanalytikere.

Se deltagernes svar om bekymring for at blive arbejdsløs fordelt på jobgrupper

Bekymring for forflyttelse

Følgende jobgrupper er mest bekymrede for mod egen vilje at blive forflyttet til andet arbejde sammenlignet med gennemsnittet:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Militærpersonale
- SOSU'er
- Postbude
- Rengøringsassistenter
- Told- og skattemedarbejdere
- Ejendoms- og rengøringsinspektører
- Pædagoger
- Malere
- Specialpædagoger.

Følgende jobgrupper er mindst bekymrede for mod egen vilje at blive forflyttet til andet arbejde sammenlignet med gennemsnittet:

- Gymnasielærere
- Ledere
- Læger
- Frisører
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Kasseassistenter
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Mekanikere
- Tømrere- og snedkere.

Se deltagernes svar om bekymring for at blive forflyttet mod sin vilje fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Kvinder er mere bekymrede end mænd for at blive arbejdsløse.
- Mænd og kvinder på 55-64 år er mindst bekymrede for at blive arbejdsløse.
- Kvinder på 25-34 år er mest bekymrede for at blive arbejdsløse.
- Kvinder er mere bekymrede end mænd for at blive forflyttet til andet arbejde mod deres vilje.

>

- >
  - Mænd fra 18-24 år er mindst bekymrede for at blive forflyttet til andet arbejde mod deres vilje.
  - Kvinder på 45-54 år er mest bekymrede for at blive forflyttet til andet arbejde mod deres vilje.

Se deltagernes svar om bekymring for at blive arbejdsløs fordelt på alder og køn
Se deltagernes svar om bekymring for at blive forflyttet mod sin vilje fordelt på alder og køn

Læs mere om jobusikkerhed

- NFA Faktaark. Rugulies, 2010: Usikkerhed om jobbet påvirker helbredet

Kollegial anerkendelse

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om kollegial anerkendelse.

Af seniorforsker Vilhelm Borg

Deltagerne har vurderet, hvor ofte kolleger anerkender hinanden i arbejdet.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Deltagere i jobgrupperne postbude samt nærings- og nydelsesmiddelindustri medarbejdere oplever relativt sjældent kollegial anerkendelse.
- Derimod oplever frisører og kosmetologer samt relativt ofte kollegial anerkendelse i arbejdet.
- Der er overordnet ikke stor forskel mellem jobgrupperne

Alder og køn

- De yngste deltagere, både mænd og kvinder, oplever særligt ofte kollegial anerkendelse i arbejdet, mens de mellemste aldersgrupper oplever det noget sjældnere.

Kort om kollegial anerkendelse

Kollegial anerkendelse drejer sig i denne undersøgelse om, hvorvidt deltagerne opfatter, at de og deres kolleger anerkender hinanden. Anerkendelse på arbejdspladsen kan forstås som en ressource, der spiller en afgørende rolle for medarbejderens arbejde og trivsel. Anerkendelse imellem kolleger indbyrdes er et centralt aspekt af at opleve anerkendelse på arbejdspladsen, men der kan også være andre aspekter, som ikke nødvendigvis falder sammen med at anerkende kolleger indbyrdes, nemlig anerkendelse fra ledelsen og/eller anerkendelse fra brugere og borgere. Anerkendelse har stor betydning for medarbejderens trivsel i arbejdet. Tidligere undersøgelser har vist, at lav anerkendelse medfører en lavere tilknytning til arbejdspladsen og ønsker om at skifte arbejde.

Spørgsmål om kollegial anerkendelse

Undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' omfattede et spørgsmål om kollegial anerkendelse:

- Hvor ofte anerkender du og dine kolleger hinanden i arbejdet?

Svarmulighederne var: 'Aldrig' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Resultaterne hviler på en beregning af en gennemsnitlig score.

Resultater for kollegial anerkendelse

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

>

> **Jobgrupper**

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever særligt sjældent kollegial anerkendelse i arbejdet:

- Postbude
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Psykologer
- Journalister
- Specialpædagoger.

Psykologer og maskinførere er to jobgrupper, der ligeledes sjældent oplever kollegial anerkendelse i arbejdet, men her er den statistiske usikkerhed større.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever særligt ofte kollegial anerkendelse i arbejdet:

- Frisører og kosmetologer
- Pædagogmedhjælpere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere mv.
- Mekanikere
- Kokke og tjenere.

Se deltagernes svar om kollegial anerkendelse fordelt på jobgrupper http://www.arbejdsmiljoforskning.dk/da/arbejdsmiljoedata/arbejdsmiljoe-og-helbred-20/arbejdsmiljo-og-helbred-2012/arbejdsmiljoeet-i-tal/sammenligning-af-jobgrupper/diagram?topic=AH2012_Emnegrp_17&question=AH2012_Q9_3

Alder og køn

- Blandt mænd oplever de 35-44 år mest sjældent kollegial anerkendelse.
- Blandt kvinder oplever de 35-54 årige mest sjældent kollegial anerkendelse.
- Mænd og kvinder under 25 år oplever særligt ofte kollegial anerkendelse.

Se deltagernes svar om kollegial anerkendelse fordelt på alder og køn

Konflikter mellem arbejde og privatliv

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om konflikter mellem arbejde og privatliv.

Af seniorforsker Anne Helene Garde og ph.d.-studerende Stine Jacobsen

Deltagerne svarer både på, om arbejdet tager så meget energi og så meget tid, at det går ud over privatlivet.

Hovedkonklusioner

22 % af alle oplever 'Altid' eller 'Ofte', at arbejdet tager så meget energi, at det går ud over privatlivet.

15 % af alle oplever 'Altid' eller 'Ofte', at arbejdet tager så meget tid, at det går ud over privatlivet.

Jobgrupper

- Psykologer, læger, gymnasielærere, samt nærings- og nydelsesmiddelindustriarbejdere oplever oftere end gennemsnittet, at arbejdet tager så meget af deres energi, at det går ud over privatlivet.
- Gymnasielærere, læger, ledere og akademikere inden for samfunds- og naturvidenskab samt lastbilchauffører oplever oftere end gennemsnittet, at arbejdet tager så meget af deres tid, at det går ud over privatlivet.

Alder og køn

- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever sjældnere end gennemsnittet, at arbejdet tager så meget af deres energi og tid, at det går ud over privatlivet.
- Mænd oplever sjældnere end kvinder, at arbejdet tager så meget af deres energi og tid, at det går ud over privatlivet.

Kort om konflikter mellem arbejde og privatliv

Arbejdet kan give anledning til konflikter i privatlivet. Det kan fx skyldes, at arbejdet tager så meget af ens energi, at det går ud over privatlivet. Det kan også være, at det er nødvendigt at arbejde, når man gerne vil være sammen med familien. Især kan lange arbejdsdage og store arbejdsmængder give en oplevelse af konflikter mellem arbejde og privatliv.

Spørgsmål om konflikter mellem arbejde og privatliv

I 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' (AH2012) indgik to spørgsmål om konflikter mellem arbejde og privatliv. De lød:

- Hvor ofte oplever du, at dit arbejde tager så meget af din energi, at det går ud over privatlivet?
- Hvor ofte oplever du, at dit arbejde tager så meget af din tid, at det går ud over privatlivet?

>

- > Svarmulighederne var 'Aldrig' (1), 'Sjældent' (2), 'Sommetider' (3), 'Ofte' (4) eller 'Altid' (5).

Svarene fordeler sig som følger:

Energi	Antal	Procent af deltagerne
Altid	538	3,32
Ofte	2.987	18,46
Sommetider	6.271	38,75
Sjældent	4.966	30,68
Aldrig	1.423	8,79

Tid	Antal	Procent af deltagerne
Altid	381	2,36
Ofte	2.078	12,85
Sommetider	5.188	32,08
Sjældent	6.101	37,72
Aldrig	2.425	14,99

Først tildeles svarene en værdi fra 1 til 5, hvor 'Aldrig' får værdien 1 og 'Altid' får værdien 5. Dernæst udregnes et gennemsnit for jobgrupper, alder og køn. En høj værdi svarer altså til, at jobgruppen samlet set oftere oplever, at arbejdet går ud over privatlivet sammenlignet med gennemsnittet.

Resultater om konflikter mellem arbejde og privatliv

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at arbejdet tager så meget af deres energi, at det går ud over privatlivet:

- Psykologer
- Læger
- Gymnasielærere
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Postbude
- Naturvidenskabelige akademikere
- Pædagoger
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- Skolelærere.

>

- > Se deltagernes svar om hvorvidt arbejdet tager energi fra privatlivet fordelt på jobgrupper
Følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at arbejdet tager så meget af deres tid, at det går ud over privatlivet:

- Gymnasielærere
- Læger
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- Naturvidenskabelige akademikere
- Ledere
- Undervisning/forskning ved universiteter
- Lastbilchauffører
- Skolelærere
- Jurister
- Specialundervisere.

Se deltagernes svar om hvorvidt arbejdet tager tid fra privatlivet fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever sjældnere end gennemsnittet, at arbejdet både tager så meget energi og så meget tid, at det går ud over privatlivet.
- Mænd oplever sjældnere end kvinder, at arbejdet både tager så meget energi og så meget tid, at det går ud over privatlivet.

Se deltagernes svar om hvorvidt arbejdet tager energi fra privatlivet fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om hvorvidt arbejdet tager tid fra privatlivet fordelt på alder og køn

Læs mere

- Jacobsen S, Holt H, Bramming P, Larsen HH: Arbejdslivskvalitet og moderne arbejdsliv. En udredning af samspillet mellem de tre forsknings- og praksisområder: HRM, arbejdsmiljø og velfærd. DEA 2010.
- Albertsen K, Kauppinen K, Grimsmo A, Sørensen BA, Rafnsdóttir GL, Tómasson K: Working time arrangements and social consequences – What do we know? Nordisk Ministerråd, TemaNord 2007: 607.

Kvantitative krav i arbejdet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om kvantitative krav i arbejdet.

Af seniorforsker Vilhelm Borg

Kvantitative krav er belyst ved 6 emner: Tid til arbejdsopgaverne, højt arbejdstempo, tidsfrister som er svære at holde, uventede arbejdsopgaver, være til rådighed uden for normal arbejdstid samt om det er nødvendigt at arbejde over.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Veluddannede jobgrupper som læger, ledere, naturvidenskabelige akademikere, ingeniører og arkitekter, jurister, revisorer, rådgivere og analytikere og journalister oplever relativt ofte høje kvantitative krav i arbejdet.

Alder og køn

- Mænd og kvinders svar viser kun få, større forskelle og kun på enkelte dimensioner. Fx svarer mænd oftere end kvinder, at de oplever højere krav, hvad angår kvantitative krav om at 'Stå til rådighed uden for normal arbejdstid' og 'Overarbejde'.

Kort om kvantitative krav i arbejdet

Kvantitative krav drejer sig om medarbejderens opfattelse af, i hvilken grad de kommer ud for forskellige typer af krav i arbejdet. Kravene kan fx omfatte 'arbejdsomfang', 'arbejdstempo', 'tidsfrister der er svære at holde', 'tidspress ved uventede opgaver', 'rådhed uden for normal arbejdstid' og 'overarbejde'. Resultater af videnskabelige undersøgelser viser, at disse kvantitative krav på arbejdspladsen spiller en afgørende rolle for medarbejderens arbejde og trivsel. Høje krav i arbejdet kan være forbundet med en risiko for at udvikle problemer med helbredet, hvis medarbejderen ikke har tilstrækkelige arbejdsmiljømæssige og personlige ressourcer til at leve op til kravene.

Spørgsmål om kvantitative krav i arbejdet

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik seks spørgsmål (dimensioner) om kvantitative krav i arbejdet. De fire første spørgsmål vedrører især intensiteten af arbejdet, mens de to sidste spørgsmål vedrører arbejdstidens placering og længde. Spørgsmålene lød:

1. Hvor ofte oplever du, at du har nok tid til dine arbejdsopgaver?
2. Hvor ofte er det nødvendigt at holde et højt arbejdstempo?
3. Hvor ofte har du tidsfrister, som er svære at holde?
4. Hvor ofte får du uventede arbejdsopgaver, der sætter dig under tidspress?

>

- >
5. Hvor ofte står du til rådighed uden for normal arbejdstid?
  6. Hvor ofte er det nødvendigt at arbejde over?

Svarmulighederne på det første spørgsmål var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Svarmulighederne på spørgsmål 2-6 var: 'Aldrig' (1), 'Sjældent' (2), 'Sommetider' (3), 'Ofte' (4), eller 'Altid' (5). Resultaterne hviler på beregninger for den gennemsnitlige score.

Resultater for kvantitative krav i arbejdet

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Læger oplever generelt ofte høje kvantitative krav i arbejdet. De ligger blandt de 10 jobgrupper, der oftest oplever høje krav vedrørende intensiteten af arbejdet (spørgsmål 1-4). Lægerne ligger også i top 10 over jobgrupper, der hyppigt er nødt til at arbejde over men ikke i top 10 med hensyn til, hvor hyppigt de står til rådighed uden for normal arbejdstid.

Følgende jobgrupper oplever generelt også høje kvantitative krav i arbejdet og ligger på top 10 for 3 ud af de 4 spørgsmål vedrørende intensitet af arbejdet:

- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Ledere
- Ingeniører og arkitekter
- Naturvidenskabelige akademikere
- Jurister.

For alle disse jobgrupper gælder, at de desuden både ligger i top 10 over de jobgrupper, der i gennemsnit hyppigst skal arbejde over og som i gennemsnit hyppigst står til rådighed uden for normal arbejdstid.

Psykologer er den jobgruppe, der mest sjældent oplever, at de har tid nok til deres arbejdsopgaver, men de ligger ellers ikke i top 10.

Kokke og tjenere er den jobgruppe, der oftest oplever, at det er nødvendigt at holde et højt arbejdstempo, uden at ligge i top 10 for nogen af de andre spørgsmål.

Lignende jobgrupper som slagtere, bagere og køkkenmedhjælpere ligger også i top 10, hvad angår højt arbejdstempo, uden at ligge i top 10 for nogen af de andre spørgsmål.

Læger er den jobgruppe, der ligger øverst for de to sidste spørgsmål om vanskelige tidsfrister og uventede arbejdsopgaver, mens ledere er den jobgruppe, der oftest står til rådighed uden for almindelig arbejdstid og oftest arbejder over.

Se deltageres svar om nok tid til arbejdsopgaverne fordelt på jobgrupper

Se deltageres svar om højt tempo fordelt på jobgrupper

Se deltageres svar om svære tidsfrister fordelt på jobgrupper

Se deltageres svar om uventede opgaver fordelt på jobgrupper

Se deltageres svar om at være til rådighed udenfor normal arbejdstid fordelt på jobgrupper

Se deltageres svar om overarbejde fordelt på jobgrupper

>

> **Alder og køn**

- Mænd står oftere til rådighed uden for normal arbejdstid end kvinder og mænd arbejder oftere over end kvinder. Både mænd og kvinder på 25-54 år arbejder oftere over sammenlignet med mænd og kvinder på hhv. 18-24 år og 55-64 år.
- For både mænd og kvinder oplever de unge på 18-24 år oftere, at de har nok tid til deres arbejdsopgaver. Derefter stiger kravene, så der sjældnere er tid nok. For kvinder topper kravene, når de er 25-34 år. Kravene for mændene stiger lidt langsommere, så mænd og kvinder på 35-44 år har lige sjældent tid nok. Mænd på 45-64 år har oftere tid nok til deres arbejdsopgaver end kvinder på samme alder.
- Kvinder er oftere end mænd nødt til at holde et højt arbejdstempo, og kvinder på 25-34 år er den gruppe, der i gennemsnit oftest er nødt til at holde et højt arbejdstempo. For mændene aftager det jævnt med alderen, hvor ofte det er nødvendigt at holde et højt arbejdstempo.
- Tidsfrister, der er svære at holde, og tidspres på grund af uventede opgaver forekommer sjældnere blandt unge på 18-25 år og sjældnest blandt de unge kvinder. For kvinderne topper disse krav i 25-34-årsalderen, mens de for mændene stiger yderligere indtil 35-44-årsalderen. Fra 45 års-alderen falder kravene noget for begge køn.

Se deltagernes svar om nok tid til arbejdsopgaverne fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om højt tempo fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om svære tidsfrister fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om uventede opgaver fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at være til rådighed udenfor normal arbejdstid fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om overarbejde fordelt på alder og køn

Ledelseskvalitet

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om ledelseskvalitet.

Af professor Karina Nielsen

Ledelseskvalitet er her belyst ved seks emner: Involvering og prioritering, ris og ros, anerkendelse og påskønnelse, hjælp og støtte, information om virksomhedens mål samt om man kan stole på udmeldinger fra ledelsen.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Jobgrupper indenfor transport og ufaglært arbejde som fx bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., maskinførere, lastbilchauffører samt nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere oplever sjældnere end gennemsnittet, at deres leder udøver ledelse af god kvalitet. Det gælder for alle de aspekter af ledelseskvalitet, som er medtaget i denne undersøgelse.
- Modsat oplever fx frisører og kosmetologer oftere end gennemsnittet, at deres leder udøver ledelse af en god kvalitet. Det gælder for alle de aspekter af ledelseskvalitet, som er medtaget i denne undersøgelse.

Alder og køn

- Især yngre medarbejdere oplever en høj grad af ledelseskvalitet for alle aspekter på nær et enkelt parameter om tilstrækkelige beføjelser i arbejdet.

Kort om ledelseskvalitet

Ledelseskvalitet handler om den rolle, som den nærmeste leder påtager sig overfor sine medarbejdere og om, hvordan han eller hun understøtter sine medarbejdere i udførelsen af arbejdet. Der er flere centrale elementer i kvaliteten af ledelse:

- Et element i god ledelseskvalitet er, i hvor høj grad lederen går aktivt ind og involverer medarbejderne i tilrettelæggelsen af arbejdet. Det indebærer, at lederen i samarbejde med medarbejderne prioriterer, hvilke arbejdsopgaver der er vigtige at få gennemført. Det indebærer også, at medarbejderne har mulighed for at tage de nødvendige beslutninger for at gennemføre arbejde.
- Et andet element er, at lederen giver nødvendig ris og ros til sine medarbejdere, da dette giver medarbejderne en forståelse af, hvad de gør godt i deres arbejde, og på hvilke områder de kan forbedre sig. Lederen videregiver på den måde retningslinjer for, hvad medarbejderne bør fokusere på i deres arbejde.
- Et tredje element er, at lederen anerkender og påskønner sine medarbejdere. Anerkendelse og påskønnelse får medarbejderne til at føle sig

>

- >
- værdsat i virksomheden og giver dem en fornemmelse af at bidrage til de overordnede mål i virksomheden.
- Et fjerde element er, at lederen hjælper og støtter sine medarbejdere under udførelsen af arbejdet. Det indebærer også, at nærmeste leder har fokus på den enkelte medarbejders faglige udvikling og yder støtte til, at medarbejderne kan opnå gode resultater.
  - Et femte element er, at lederen gør det klart for medarbejderne, hvilke mål ledelsen i virksomheden forsøger at opnå, og viser sammenhængen mellem disse mål og den enkelte medarbejders arbejdsopgaver.
  - Et sjette element er at sørge for, at medarbejderne har tillid til de udmeldinger, som kommer fra ledelsen.

Ledelseskvalitet har stor betydning for medarbejderens trivsel i arbejdet. En tidligere undersøgelse har vist, at høj ledelseskvalitet hænger sammen med en lavere risiko for hjertesygdom.

Spørgsmål om ledelseskvalitet

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik otte spørgsmål om ledelseskvalitet. De lød:

- Hvor ofte involverer din nærmeste leder dig i tilrettelæggelsen af dit arbejde?
- Hvor ofte giver din nærmeste leder dig den nødvendige ris og ros for dit arbejde?
- Hvor ofte bliver dit arbejde anerkendt og påskønnet af ledelsen?
- Hvor ofte får du den hjælp og støtte, du har brug for fra din nærmeste leder?
- Hvor ofte forklarer din nærmeste leder dig virksomhedens mål, så du forstår, hvad de betyder for dine opgaver?
- Hvor ofte har du tilstrækkelige beføjelser i forhold til det ansvar, du har i dit arbejde?
- Hvor ofte tager din nærmeste leder sig tid til at engagere sig i din faglige udvikling?
- Hvor ofte kan man stole på de udmeldinger, der kommer fra ledelsen?

Svarmulighederne var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4), 'Aldrig' (5) eller 'Har ingen leder' (6). Deltagere, der har svaret 'Har ingen leder', er ikke taget med i beregningerne.

De otte spørgsmål er blevet slået sammen, så de samlet giver et overblik over ledelseskvaliteten. Det er gjort ved at udregne en gennemsnitlig score for de otte udsagn. En høj score afspejler en lav ledelseskvalitet.

Resultater om ledelseskvalitet

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Deltagere i følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at deres leder udøver ledelse af en god kvalitet:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Maskinførere
- Præcisionshåndværkere

>

- > • Lastbilchauffører
- Passagerservicemedarbejdere
- Undervisere ved erhvervsskoler.

Deltagere i følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at deres leder udøver ledelse af en god kvalitet:

- Frisører og kosmetologer
- Ledere
- Revisorer, rådgivere og analytikere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Told- og skattemedarbejdere
- Pædagogmedhjælpere.

Se deltagernes svar om ledelseskvalitet fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever oftere en høj grad af ledelseskvalitet sammenlignet med mænd og kvinder på 25-64 år. Det gælder dog ikke tilstrækkelige beføjelser i arbejdet.

Se deltagernes svar om ledelseskvalitet fordelt på alder og køn

Læs mere

Nyberg A, Alfredsson L, Theorell T, Westerlund H, Vahtera J & Kivimäki M. Managerial leadership and ischaemic heart disease among employees: the Swedish WOLF study. *Occup Environ Med* 2009;66:51–55. doi:10.1136/oem.2008.039362

Overblik og kontrol

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra besvarelser om overblik og kontrol.

Af seniorforsker Jesper Kristiansen

Deltagernes overblik belyses ved spørgsmål om, man har følt sig ude af stand til at styre vigtige ting sit liv og om vanskelighederne på arbejdet hobede sig sådan op, at man ikke kunne klare dem.

Deltagernes kontrol er belyst ved deres evner til at klare vanskeligheder på arbejdet og følingen af, at tingene på arbejdet udviklede sig som ønsket.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Ledere, frisører og kosmetologer, politi- og fængselsbetjente samt gartnere og landmænd er blandt de jobgrupper, hvor deltagernes svar viser, at de oftere end andre jobgrupper føler at have overblik og kontrol.
- Postbude samt nærings- og nydelsesmiddelsindustriarbejdere er de jobgrupper, hvor deltagernes svar viser, at de sjældnere end andre jobgrupper føler at have overblik og kontrol.

Alder og køn

- Mænd føler oftere end kvinder, at de har overblik og kontrol.
- Mænd og kvinder på 55-64 år føler oftere end andre aldersgrupper, at de har overblik og kontrol.
- Kvinder på 25-34 år føler sjældnere end andre, at de har overblik og kontrol.

Kort om overblik og kontrol

Når man har overblik og kontrol, føler man, at man er i stand til at håndtere vanskeligheder på arbejdet og i privatlivet. Man føler, at livet er forudsigeligt og til at kontrollere. De spørgsmål, der er anvendt i denne undersøgelse, afviger en smule fra dem, der tidligere er anvendt i andre danske undersøgelser (se spørgsmålene herunder). Med det forbehold så viser resultater af de tidligere undersøgelser, at personer, der for nyligt har været udsat for negative begivenheder, i lavere grad føler overblik og kontrol end andre. Undersøgelser viser også, at en lav følelse af overblik og kontrol hænger sammen med personlighedstræk som tendens til at føle bekymring og ængstelse. En lav følelse af overblik og kontrol hænger også sammen med depressive symptomer.

Spørgsmål om overblik og kontrol

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik fire spørgsmål om overblik og kontrol. De to første spørgsmål lød:

- >
- Hvor ofte inden for den sidste måned har du ....
  - følt, at du var ude af stand til at styre vigtige ting i dit liv?
  - følt, at vanskelighederne på arbejdet hobede sig sådan op, at du ikke kunne klare dem?

Svarmulighederne til spørgsmålene var (den tilsvarende score er vist i parentes):, 'Aldrig' (0), 'Sjældent' (1), 'Sommetider' (2), 'Ofte' (3) eller 'Altid' (4).

De to sidste spørgsmål lød:

- Hvor ofte inden for den sidste måned har du ....
- følt dig sikker på dine evner til at klare vanskeligheder på arbejdet?
- følt at tingene på arbejdet udviklede sig, som du ønskede det?

Svarmulighederne til spørgsmålene var: 'Altid' (0), 'Ofte' (1), 'Sommetider' (2), 'Sjældent' (3) eller 'Aldrig' (4).

Resultaterne beror på en samlet score beregnet som gennemsnittet af scorerne for alle 4 spørgsmål – dvs. der er tale om et kombineret mål for 'Føler overblik og kontrol'. En lav værdi afspejler at man i høj grad føler at have overblik og kontrol, mens en høj værdi afspejler at man i ringe grad føler at have overblik og kontrol.

Spørgsmålene er inspireret af den korte version af Cohen's 'Perceived Stress Scale' (PSS-4) og tilpasset spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' af forskere fra NFA. Cohen's 'Perceived Stress Scale' er udviklet til at måle 'stress' og bruges i forskningen som et mål for stress. NFA har valgt at kalde skalaen for 'føle overblik og kontrol' i stedet for 'stress', fordi det mere præcist afspejler indholdet af de spørgsmål, deltagerne svarer på i NFA's undersøgelse.

Resultater om overblik og kontrol

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de særligt ofte føler at have overblik og kontrol:

- Ledere
- Frisører og kosmetologer
- Politi- og fængselsbetjente
- Gartnere og landmænd

Svarene fra deltagere fra følgende jobgrupper viser, at de relativt sjældent føler at have overblik og kontrol:

- Postbude
- Nærings- og nydelsesindustrimedarbejdere.

* markerer de jobgrupper, hvor jobgruppens placering kan skyldes alder og/eller køn. Dvs., at jobgruppen fx næsten kun omfatter unge eller mænd.

Se svarene om overblik og kontrol fordelt på jobgrupper.

>

> **Alder og køn**

- Svarene viser, at mænd oftere end kvinder føler, at de har overblik og kontrol.
- Mænd og kvinder på 55-64 år føler oftere end yngre aldersgrupper, at de har overblik og kontrol.
- Kvinder på 25-34 år føler sjældnere end andre, at de har overblik og kontrol.

Se svarene om at føle overblik og kontrol fordelt på alder og køn.

Læs mere

- Cohen S, Kamarck T & Mermelstein R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 386-396.

Retfærdighed

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om retfærdighed.

Af seniorforsker Vilhelm Borg

Retfærdighed belyses her ved om medarbejdere, der påvirkes af en given beslutning, bliver hørt og om alle medarbejdere bliver behandlet retfærdigt på arbejdspladsen.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Deltagernes svar om retfærdighed varierer til en vis grad imellem forskellige jobgrupper.
- Især ledere (der i denne forbindelse er en særlig jobgruppe, hvor mangel på retfærdighed falder tilbage på dem selv), frisører og pædagogmedhjælpere oplever en højere grad af retfærdighed, når man tager begge de to indikatorer i betragtning, som indgår i begrebet i denne undersøgelse.
- Især politi og fængselsbetjente, nærings- og nydelsesmiddelindustri-medarbejdere samt postbude oplever mangel på retfærdighed.

Alder og køn

- Deltagernes svar om retfærdighed varierer betydeligt i forhold til deltagernes alder
- Yngre deltagere oplever oftere end ældre, at alle medarbejdere, der berøres af beslutninger, bliver hørt, og at alle bliver behandlet retfærdigt.
- Kvinder oplever oftere end mænd, at alle bliver inddraget i beslutninger, der berører dem.
- Mænd oplever oftere end kvinder, at alle bliver behandlet retfærdigt på arbejdspladsen.

Kort om retfærdighed

Retfærdighed drejer sig om medarbejderens opfattelse af nogle kvaliteter ved de sociale relationer på arbejdspladsen. De sociale relationer på arbejdspladsen kan forstås som ressourcer, der spiller en afgørende rolle for medarbejderens arbejde og trivsel. To centrale aspekter af retfærdighed på arbejdspladsen er, at medarbejderen oplever, at de bliver inddraget i de beslutninger, der træffes, og at alle bliver behandlet på en retfærdig måde. Retfærdighed har stor betydning for medarbejderens trivsel i arbejdet. Tidligere undersøgelser har vist, at lav retfærdighed medfører en lavere tilknytning til arbejdspladsen og ønsker om at skifte arbejde.

>

> **Spørgsmål om retfærdighed**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om retfærdighed. De lød:

- Hvor ofte bliver alle medarbejdere, der påvirkes af en given beslutning, hørt?
- Hvor ofte bliver alle medarbejdere behandlet retfærdigt på arbejdspladsen?

Svarmulighederne var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5).

Resultaterne hviler på beregninger af den gennemsnitlige score.

Resultater om retfærdighed

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Medarbejdere bliver hørt

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at alle medarbejdere, der påvirkes af en given beslutning, bliver hørt:

- Frisører
- Pædagogmedhjælpere
- Pædagoger
- Ledere
- Portører
- Gartnere og landmænd
- Klinikassistenter.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at alle medarbejdere, der påvirkes af en given beslutning, bliver hørt:

- Politi- og fængselsbetjente
- Bus- og taxachauffører, lokoførere mfl.
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Told- og skattemedarbejdere
- Passagerservicemedarbejdere
- Maskinførere
- Journalister
- IT-konsulenter
- Postbude.

Se deltagernes svar om at blive hørt om beslutninger fordelt på jobgrupper

Medarbejdere bliver retfærdigt behandlet

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at alle medarbejdere bliver behandlet retfærdigt på arbejdspladsen:

- Frisører
- Ledere
- Pædagogmedhjælpere

>

- >
- Kokke og tjenere
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at alle medarbejdere bliver behandlet retfærdigt på arbejdspladsen:

- Præcisionshåndværkere
- Postbude
- Politi- og fængselsbetjente
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Journalister
- Montører
- Told- og skattemedarbejdere
- Undervisere ved erhvervsskoler
- Maskinførere.

Se deltagernes svar om at blive behandlet retfærdigt fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd og kvinder på 18-24 år, oplever oftere end andre aldersgrupper, at alle medarbejdere, der berøres af beslutninger, bliver hørt, og at alle bliver behandlet retfærdigt.
- Kvinder oplever oftere end mænd, at alle medarbejdere, der bliver påvirket af en beslutning, bliver hørt.
- Mænd oplever oftere end kvinder, at alle blive behandlet retfærdigt på arbejdspladsen.

Se deltagernes svar om at blive hørt om beslutninger fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om at blive behandlet retfærdigt fordelt på alder og køn

Rolleklarhed

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om rolleklarhed.

Af forsker Thomas Clausen

Rolleklarhed omfatter her 4 emner: Den nødvendige information for at udføre arbejdet, den nødvendige vejledning og instruktion, helt klart at vide hvad der er ens arbejdsopgaver samt modsatrettede krav i dit arbejdet

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Deltagernes svar viser, at der er en vis forskel på forskellige jobgruppers oplevelse af rolleklarhed. Der er ingen entydige mønstre for, hvilke jobgrupper der i særlig grad oplever rolleklarhed eller mangel på rolleklarhed. Overordnet set er frisører dog et eksempel på en jobgruppe, der i høj grad oplever rolleklarhed, mens postbude oplever en lav grad af rolleklarhed.

Alder og køn:

- Deltagernes svar viser, at rolleklarhed varierer betydeligt i forhold til deltagernes alder og køn. Yngre deltagere svarer oftere end ældre deltagere, at de i høj grad har fået den information, vejledning og instruktion, der har brug for. Mænd og yngre deltagere svarer oftere end kvinder og ældre deltagere, at der stilles modsatrettede krav til dem i arbejdssituationen.

Kort om rolleklarhed

Rolleklarhed drejer sig om medarbejderens forståelse af sin rolle i arbejdet, dvs. af arbejdsopgavernes indhold og de forventninger, der knytter sig til arbejdets udførelse. Et centralt aspekt af rolleklarhed er, at medarbejderen har fået tilstrækkelig information, vejledning og instruktion til at varetage sine arbejdsopgaver. Et andet centralt aspekt af rolleklarhed er, at medarbejderen oplever ensartede krav og forventninger fra fx kolleger, kunder eller klienter. Når disse to centrale aspekter er opfyldt, har medarbejderen en klart defineret forståelse af sin rolle i arbejdet. Tidligere undersøgelser viser, at medarbejderen har nemmere ved at forholde sig til omgivelsernes forventninger til udførelsen af arbejdet, når han/hun har en høj grad af rolleklarhed. Ligeledes ved man, at en høj grad af rolleklarhed har stor betydning for, om medarbejderen trives i arbejdet. Tidligere undersøgelser viser også, at en lav grad af rolleklarhed i form af usikkerhed om jobbet indhold, ansvarsområder og modsatrettede forventninger til udførelsen af arbejdet øger risikoen for stress og udbrændthed. Og at lav rolleklarhed i form af oplevelsen af modsatrettede forventninger til opgaveløsningen øger risikoen for langvarigt sygefravær.

>

> **Spørgsmål om rolleklarhed**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik fire spørgsmål om rolleklarhed. De lød:

- Hvor ofte får du den information, du behøver for at udføre dit arbejde?
- Hvor ofte får du den vejledning og instruktion, du behøver for at udføre dit arbejde?
- Hvor ofte ved du helt klart, hvad der er dine arbejdsopgaver?
- Hvor ofte bliver der stillet modsatrettede krav til dig i dit arbejde?

Svarmulighederne på de første 3 spørgsmål var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Svarmulighederne på det sidste spørgsmål var ligeledes (men med omvendt score): 'Aldrig' (1), 'Sommetider' (2), 'Sjældent' (3), 'Ofte' (4), eller 'Altid' (5). Resultaterne hviler på beregninger for den gennemsnitlige score.

Resultater om rolleklarhed

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Får nødvendig information

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de får den information, de behøver for at udføre deres arbejde:

- Frisører og kosmetologer
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Ledere
- Gartnere og landmænd.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at de får den information, de behøver for at udføre deres arbejde:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Maskinførere
- Postbude
- Specialundervisere
- Ejendoms- og rengøringsinspektører.

Se deltagernes svar om nok information fordelt på jobgrupper

Får nødvendig vejledning og instruktion

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de får den vejledning og instruktion, som de har brug for, for at klare deres arbejde:

- Frisører og kosmetologer
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Klinikassistenter
- Laboranter
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Pædagogmedhjælpere
- SOSU'er.

>

- > Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at de får den vejledning og instruktion, som de har brug for, for at klare deres arbejde:
- Specialundervisere
  - Ejendoms- og rengøringsinspektører
  - Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
  - Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
  - Bygge- og anlægsarbejdere
  - Postbude.

Se deltagernes svar om nok vejledning og instruktion fordelt på jobgrupper

Ved klart, hvad arbejdsopgaven er

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de helt klart ved, hvad der er deres arbejdsopgaver:

- Frisører og kosmetologer
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.
- Klinikassistenter
- Lastbilchauffører
- Produktionsmedarbejdere
- Ledere.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at de helt klart ved, hvad der er deres arbejdsopgaver:

- Psykologer
- Samfundsvidenskabelige akademikere
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Naturvidenskabelige akademikere
- Specialpædagoger
- Elektrikere
- Militærpersonale.

Se deltagernes svar om ens arbejdsopgaver er klare fordelt på jobgrupper

Modsatrettede krav i arbejdet

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at der stilles modsatrettede krav til dem i arbejdet:

- Psykologer
- Postbude
- Poliiti og fængselsbetjente
- Militærpersonale.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever sjældnere end gennemsnittet, at der stilles modsatrettede krav til dem i arbejdet:

- Bibliotekarere og beskæftigede med kultur
- Gartnere og landmænd
- Laboranter
- Bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl.

Se deltagernes svar om modsatrettede krav fordelt på jobgrupper

>

> **Alder og køn**

- Mænd og kvinder på 18-24 år svarer hyppigere end andre aldersgrupper, at de får den information, vejledning og instruktion de behøver for at kunne udføre arbejdet.
- Mænd og kvinder på 55-64 år svarer hyppigere end andre aldersgrupper, at de helt klart ved, hvad der er deres arbejdsopgaver.
- Mænd på 25-44 år og kvinder på 25-34 år svarer sjældnere end andre aldersgrupper, at de helt klart ved, hvad der er deres arbejdsopgaver.
- Mænd svarer oftere end kvinder, at der bliver stillet modsatrettede krav til dem i arbejdet. Dette gælder især mænd på 18-44 år.

Se deltagernes svar om nok information fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om nok vejledning og instruktion fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om klare arbejdsopgaver fordelt på alder og køn

Se deltagernes svar om modsatrettede krav fordelt på alder og køn

Rummelighed

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om rummelighed.

Af seniorforsker Vilhelm Borg

Rummelighed omfatter her, hvor ofte der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter (fx ældre eller syge) på arbejdspladsen.

Hovedkonklusioner

Jobgrupper

- Lastbilchauffører, nærings- og nydelsesmiddelindustriarbejdere, jurister samt postbude oplever ikke så ofte, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter.
- Modsat oplever ledere, gartnere og landmænd, ejendoms- og rengøringsinspektører, fysio- og ergoterapeuter, pædagogmedhjælpere samt pædagoger lidt oftere end øvrige jobgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter.

Alder og køn

- Både mænd og kvinder på 18-24 år oplever lidt oftere end øvrige aldersgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter.

Kort om rummelighed

Arbejdspladsens rummelighed i forhold til medarbejdere med færre kræfter på grund af fx alder eller sygdom afhænger både af ledelsen og af den kollegiale opbakning. Her er rummeligheden vurderet ud fra, hvor ofte der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter.

Spørgsmål om rummelighed

Undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' omfattede et spørgsmål om arbejdspladsens rummelighed. Det lød:

- Hvor ofte tages der hensyn til medarbejdere med færre kræfter (fx ældre eller syge) på din arbejdsplads?

Svarmulighederne var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Resultaterne hviler på en beregning af den gennemsnitlige score.

Resultater om rummelighed

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

>

> **Jobgrupper**

Deltagerne fra følgende jobgrupper oplever ikke helt så ofte som de øvrige jobgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter på deres arbejdsplads:

- Lastbilchauffører
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Jurister
- Postbude.

Svarpersonerne fra følgende jobgrupper oplever lidt oftere end de øvrige jobgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter på deres arbejdsplads:

- Ledere
- Gartnere og landmænd
- Pædagogmedhjælpere
- Ejendoms- og rengøringsinspektører
- Fysio- og ergoterapeuter
- Pædagoger.

Frisører og kosmetologer oplever også ofte, at der tages hensyn til svagere medarbejdere, men her er den statistiske usikkerhed noget større.

Se deltagernes svar om hensyn til medarbejdere med færre kræfter fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Kvinder oplever oftere end mænd, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter på deres arbejdsplads.
- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever oftere end andre aldersgrupper, at der tages hensyn til medarbejdere med færre kræfter på deres arbejdsplads.

Se deltagernes svar om hensyn til medarbejdere med færre kræfter fordelt på alder og køn

Samarbejde og kollegial støtte

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om samarbejde og kollegial støtte.

Af seniorforsker Vilhelm Borg

Deltagerne har angivet, hvor ofte kolleger hjælper hinanden med at opnå det bedst mulige resultat og hvor ofte kolleger samarbejder, når der opstår problemer, der kræver løsninger.

Hovedkonklusioner

- 84 % af alle deltagere svarer, at de altid eller ofte samarbejder med deres kolleger, når der opstår problemer, der kræver løsninger.

Jobgrupper

- Frisører, pædagogmedhjælpere og mekanikere oplever oftest af alle jobgrupper, at de selv og deres kolleger samarbejder og får kollegial støtte (dvs., når resultaterne fra begge spørgsmål om samarbejde og kollegial støtte ses samlet).
- Modsat oplever postbude, lastbilchauffører, gymnasielærere og forskere/undervisere ved universiteter mest sjældent af alle jobgrupper, at de selv og deres kolleger samarbejder og får kollegial støtte.
- Der er generelt ikke en meget stor forskel mellem jobgrupperne.

Alder og køn

- De yngste deltagere, både mænd og kvinder, oplever særligt ofte, at de selv og kollegerne samarbejder og får kollegial støtte.
- Blandt mænd oplever aldersgruppen 35-44 år mest sjældent samarbejde og kollegial støtte, mens kvinder over 45 år sjældnere oplever samarbejde og kollegial støtte end yngre kvinder.

Kort om samarbejde og kollegial støtte

Samarbejde og kollegial støtte omfatter to aspekter af sociale relationer på arbejdspladsen:

1. om kollegaer hjælper hinanden indbyrdes for at opnå det bedste resultat
2. om der samarbejdes, når der opstår problemer, der kræver løsninger.

De to aspekter kan forstås som ressourcer, der spiller en afgørende rolle for medarbejderens arbejde og trivsel. Tidligere undersøgelser har vist, at samarbejde og kollegial støtte også har betydning for medarbejdernes helbred.

Spørgsmål om samarbejde og kollegial støtte

Undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' omfattede to spørgsmål om samarbejde og kollegial støtte:

>

- > • Hvor ofte hjælper du og dine kolleger hinanden med at opnå det bedst mulige resultat?
- Hvor ofte samarbejder du og dine kolleger, når der opstår problemer, der kræver løsninger?

Svarmulighederne var: 'Altid' (1), 'Ofte' (2), 'Sommetider' (3), 'Sjældent' (4) eller 'Aldrig' (5). Resultaterne hviler på beregninger for den gennemsnitlige score.

Svaret på spørgsmålet 'Hvor ofte samarbejder du og dine kolleger, når der opstår problemer, der kræver løsninger, fordelte sig totalt således:

Samarbejde	Antal	Procent af deltagerne
Altid	6.059	37,51
Ofte	7.546	46,72
Sommetider	2.102	13,01
Sjældent	340	2,11
Aldrig	104	0,64

Resultater om samarbejde og kollegial støtte

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Hjælper hinanden til det bedst mulige resultat

Svarpersonerne fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de selv og deres kolleger hjælper hinanden med at opnå det bedst mulige resultat:

- Frisører og kosmetologer
- Pædagogmedhjælpere
- Jord-, og betonarbejdere
- Mekanikere
- Kokke og tjenere
- Tømrere og snedkere.

Deltagere fra følgende jobgrupper oplever ikke helt så ofte som gennemsnittet, at de selv og deres kolleger hjælper hinanden med at opnå det bedst mulige resultat:

- Psykologer
- Postbude
- Lastbilchauffører
- Gymnasielærere
- Undervisning/forskning ved universitet
- Journalister.

Se deltageres svar om at hjælpe hinanden til det bedste resultat fordelt på jobgrupper.

>

> **Samarbejder om problemløsning**

Deltagerne fra følgende jobgrupper oplever oftere end gennemsnittet, at de selv og deres kolleger samarbejder, når der opstår problemer, der kræver løsninger:

- Frisører og kosmetologer
- Pædagogmedhjælpere
- Sundhedsarbejde uden nærmere angivelse
- Mekanikere
- Militærpersonale
- Ledere
- IT-konsulenter.

Klinikassistenter samt jord- og betonarbejdere oplever også oftere end gennemsnittet, at de selv og deres kolleger samarbejder, når der opstår problemer, der kræver løsninger, men her er den statistiske usikkerhed noget større.

Omvendt viser resultaterne, at følgende jobgrupper ikke helt så ofte som gennemsnittet oplever, at de selv og deres kolleger samarbejder, når der opstår problemer, der kræver løsninger:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Postbude
- Lastbilchauffører
- Rengøringsassistenter
- Undervisere og forskere ved universiteter
- Undervisere ved erhvervsskoler
- Gymnasielærere.

Servicefag i øvrigt, psykologer og journalister oplever også sjældnere end gennemsnittet, at de selv og deres kolleger samarbejder, når der opstår problemer, der kræver løsninger, men her er den statistiske usikkerhed noget større.

Se deltageres svar om at samarbejde ved problemer fordelt på jobgrupper.

Alder og køn

- Mænd og kvinder på 18-24 år oplever oftere end andre aldersgrupper, at der er samarbejde og kollegial støtte på deres arbejdsplads.
- Mænd på 35-44 år oplever mindst samarbejde og kollegial støtte på deres arbejdsplads.
- Kvinder over 45 år oplever i mindre grad samarbejde og kollegial støtte på deres arbejdsplads end kvinder i aldersgrupperne under 45 år på 18-44 år.

Se deltageres svar om at hjælpe hinanden til det bedste resultat fordelt på alder og køn.

Se deltageres svar om at samarbejde ved problemer fordelt på alder og køn.

Skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagerne besvarelser om skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen.

Af professor Åse Marie Hansen

Deltagerne har besvaret fire selvstændige spørgsmål om udsættelse for skænderier eller konflikter, om de selv har været udsat for eller har været vidne til mobning samt om de har været udsat for seksuel chikane.

Hovedkonklusioner

16 % af alle deltagerne svarer, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet en gang om måneden eller oftere inden for de sidste 12 måneder.

12 % af alle deltagerne svarer, at de har været udsat for mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

29 % af alle deltagerne svarer, at de har været vidne til mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

3 % af alle deltagerne svarer, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Jobgrupper

- Specialpædagoger, kokke og tjenere, butikssælgere, politi og fængselsbetjente samt slagtere og bagere svarer oftest, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet en gang om måneden eller oftere inden for de sidste 12 måneder.
- Specialpædagoger, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere og produktionsmedarbejdere svarer oftest, at de har været udsat for mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.
- Specialpædagoger, psykologer, socialrådgivere, postbude, SOSU'er, portører, brandmænd og reddere, nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere, maskinførere og produktionsmedarbejdere svarer oftest, at de har været vidne til mobning på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.
- Sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, specialpædagoger, passagerservicemedarbejdere og SOSU'er svarer oftest, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Alder

- Kvinder på 18-34 år svarer hyppigere end andre kvinder, at de har været udsat for seksuel chikane.
- Kvinder på 45-64 år er dem, der hyppigst af alle svarer at de har været udsat for eller vidne til mobning.

>

- >
- Mænd på 25-44 år og kvinder på 35-44 år svarer hyppigere end gennemsnittet af alle mænd og kvinder, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Køn

- Kvinder svarer hyppigere end mænd, at de er blevet mobbet og udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de sidste 12 måneder.

Kort om skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen

Når man arbejder med og blandt mennesker, kan risikoen stige for at blive udsat for skænderier og konflikter, mobning og seksuel chikane på sin arbejdsplads. Skænderier og konflikter er handlinger mellem kolleger, ledere og kolleger, klienter, borgere etc., som opfattes negativt af medarbejderen. Mobning og seksuel chikane er handlinger mellem kolleger og mellem ledere og medarbejdere, klienter, borgere etc., der kan opfattes negativt af modtageren.

En generel definition af mobning er, når en person regelmæssigt og over længere tid udsættes for ubehagelige og/eller nedværdigende handlinger, som han eller hun ikke kan forsvare sig imod. Mobning kan medføre dårlig trivsel, øget sygefravær og helbredsproblemer. På længere sigt kan mobning virke psykisk nedbrydende og i sidste ende invalidere ofrene.

Mobning opstår ofte som et resultat af almindelige mellem menneskelige konflikter, der får lov til at eskalere på en arbejdsplads. En anden type af mobning er kendetegnet ved, at offeret er tilfældig udvalgt fx som syndebug for frustrationer i en arbejdsgruppe eller for en person, der skal demonstrere sin magt. Et dårligt psykisk arbejdsmiljø kan bidrage til, at der forekommer mobning på en arbejdsplads. Der kan fx være:

- et dårligt socialt klima
- dårlig kommunikation
- høj grad af rolleklarhed og konflikter
- en uklar, svag eller autoritær ledelse.

Endvidere er organisationens kultur og værdier sandsynligvis en afgørende faktor for, om mobning og negativ adfærd opstår og accepteres.

Seksuel chikane er en form for mobning. Der findes ikke nogen objektive grænser for, hvad der er acceptable omgangsformer, og hvad der er seksuel chikane. Grænsen for seksuel chikane er flydende, fordi opfattelsen kan være forskellig fra person til person og fra arbejdsplads til arbejdsplads. Seksuel chikane defineres som en seksuel handling, som er uønsket og derfor ubehagelig.

Spørgsmål om skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik et spørgsmål med fire underspørgsmål om skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen. Spørgsmålene lød:

- Har du inden for de sidste 12 måneder haft skænderier eller konflikter med nogen på din arbejdsplads?

>

- >
- Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for mobning på din arbejdsplads (dvs., når en eller flere personer regelmæssigt og over længere tid – eller gentagne gange på grov vis – udsætter en eller flere personer for krænkende handlinger, som vedkommende opfatter som sårende eller nedværdigende)?
  - Har du inden for de sidste 12 måneder været vidne til, at nogen på din arbejdsplads er blevet udsat for mobning?
  - Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for seksuel chikane på din arbejdsplads?

Svarkategorierne til alle fire spørgsmål var 'Nej, aldrig', 'Ja, sjældnere', 'Ja, månedligt', 'Ja, ugentligt' og 'Ja, dagligt'.

Resultaterne beror på procenttal for, hvor mange deltagere der månedligt eller oftere har oplevet skænderier eller konflikter, mobning, været vidne til mobning eller oplevet seksuel chikane. Dvs. deltagere der har svaret 'Ja, månedligt', 'Ja, ugentligt' eller 'Ja, dagligt' inden for hvert spørgsmål. Undtagelsen er her nedenunder, hvor svarfordelingen er vist på alle kategorier:

Skænderier eller konflikter	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	169	1,04
Ja, ugentligt	857	5,30
Ja, månedligt	1.609	9,94
Ja, sjældnere	6.623	40,93
Nej, aldrig	6.924	42,79

Udsat for mobning	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	105	0,65
Ja, ugentligt	230	1,42
Ja, månedligt	318	1,97
Ja, sjældnere	1.310	8,10
Nej, aldrig	14.213	87,86

>

>

Vidne til mobning	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	217	1,35
Ja, ugentligt	567	3,52
Ja, månedligt	725	4,50
Ja, sjældnere	3.188	19,78
Nej, aldrig	11.420	70,86

Seksuel chikane	Antal	Procent af deltagerne
Ja, dagligt	9	0,06
Ja, ugentligt	42	0,26
Ja, månedligt	49	0,30
Ja, sjældnere	323	2,00
Nej, aldrig	15.687	97,37

Resultater om skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Skænderier eller konflikter

Jobgrupper

Følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdet månedligt eller oftere:

- Specialpædagoger
- Kokke og tjenere
- Butikssælgere
- Politi og fængselsbetjente
- Slagtere og bagere.

Se svarene om skænderier eller konflikter på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Mænd mellem 25 og 44 år og kvinder mellem 35 og 44 år svarer oftere end andre aldersgrupper, at de har haft skænderier eller konflikter på arbejdspladsen.

Se svarene om skænderier eller konflikter på arbejdspladsen fordelt på alder og køn

>

> **Mobning**

Jobgrupper

Følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet, at de er blevet mobbet:

- Specialpædagoger
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Produktionsmedarbejdere
- SOSU'er
- Portører

Se svarene om mobning på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

Følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet, at de har været vidne til mobning:

- Specialpædagoger
- Psykologer
- Socialrådgivere
- Postbude
- SOSU'er
- Portører
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Maskinførere
- Produktionsmedarbejdere
- Sygeplejersker
- Socialrådgivere.

Se svarene om vidne til mobning på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Flere kvinder end mænd svarer, at de er blevet mobbet på arbejdspladsen. Især svarer flere ældre kvinder på 45-64 år, at de er blevet mobbet sammenlignet med det totale gennemsnit for mænd og kvinder.
- Unge mænd og kvinder på 18-24 år svarer sjældnere end ældre aldersgrupper at de har været vidne til mobning.

Se svarene om mobning på arbejdspladsen fordelt på alder og køn

Se svarene om vidne til mobning på arbejdspladsen fordelt på alder og køn

Seksuel chikane

Jobgrupper

Følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet:

- Passagerservicemedarbejdere
- SOSU'er
- Sygeplejersker
- Fysio- og ergoterapeuter
- Specialpædagoger.

Passagerservice og transport samt SOSU'er ligger særligt højt sammenlignet med de tre øvrige jobgrupper.

>

> Se svarene om seksuel chikane på arbejdspladsen fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Flere kvinder end mænd svarer, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdspladsen (kvinder 4,0 %; mænd 0,9 %)
- Yngre kvinder i aldersgruppen 18-34 år har oftere været udsat for seksuel chikane end andre kvinder.

Se svarene om seksuel chikane på arbejdspladsen fordelt på alder og køn

Læs mere

- Temaet 'Mobning på arbejdspladsen' på Videncenter for Arbejdsmiljø's hjemmeside.
- Temaet 'Sexchikane' på Videncenter for Arbejdsmiljø's hjemmeside.

Støj

Resultater for oplevelsen af støj på arbejdspladsen blandt beskæftigede i Danmark

I undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' har 16.300 beskæftigede personer svaret på spørgsmål om deres udsættelse for støj på arbejdet. Resultaterne fremgår af følgende to faktaark:

- Forstyrrende støj
- Meget høj støj

Forstyrrende støj

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om forstyrrende støj.

Af seniorforsker Søren Peter Lund

Deltagerne har angivet om de er udsat for støj, der forstyrrer i arbejdet, fx andre menneskers tale, ventilation eller trafik.

Hovedkonklusioner

42 % af alle deltagere i undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' svarer, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Jobgrupper

- I følgende jobgrupper er en særlig stor andel udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden: Passagerservicemedarbejdere, pædagoger, pædagogmedhjælpere, skolelærere, brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter.

Alder

- De 25-34 årige er oftere end gennemsnittet udsat for forstyrrende støj. Herefter falder den procentvise andel, der er udsat for forstyrrende støj med stigende alder.
- De 18-24 år er i gennemsnit tæt på samme udsættelse for forstyrrende støj som deltagere mellem 35-64 år.

Køn

- 46 % af alle kvinder i undersøgelsen svarer, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af tiden.
- Rapporteringen af forstyrrende støj varierer aldersmæssigt mest blandt kvinder.

Kort om forstyrrende støj

Som tommelfingerregel gælder, at jo højere lyden omkring os er, jo mere har lyden karakter af at være støj, som forstyrrer. Men lyd behøver ikke være særlig høj for at forstyrre. Forstyrrende støj, er lyd, der generer, fordi den forstyrrer vores samtale med fx en kollega (kommunikationsforstyrrende støj) eller vores koncentrationsevne, når vi fx arbejder på computer eller læser (koncentrationsforstyrrende støj). Forskning tyder på, at især tale forstyrrer både kommunikation og koncentrationsevne.

> **Spørgsmål om forstyrrende støj**

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik følgende spørgsmål om forstyrrende støj:

- Hvor stor en del af din arbejdstid er du udsat for støj, der forstyrrer dig i dit arbejde (fx andre menneskers tale, ventilation, trafik)?

Svarmulighederne omhandlede, hvor stor en del af den daglige arbejdsdag, deltageren var udsat for støjen. Det kunne være 'Aldrig', 'Sjældent', 'Ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden' eller 'Næsten hele tiden'.

Svarene fordelte sig på følgende måde:

Forstyrrende støj	Antal	Procent af deltagere
Næsten hele tiden	946	5,86
Ca. 3/4 af tiden	932	5,77
Ca. 1/2 af tiden	1.744	10,80
Ca. 1/4 af tiden	3.197	19,80
Sjældent	6.248	38,70
Aldrig	3.077	19,06

I tabellerne er opgjort hvor stor en procentdel, som er udsat for forstyrrende støj i mindst 1/4 af arbejdstiden.

I 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' indgik også et spørgsmål om udsættelse for støj, der er så høj, at man må råbe for at tale med en, der står lige ved siden af. [Læs faktaarket om 'Meget høj støj'](#)

Resultater om forstyrrende støj

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende jobgrupper svarer oftere end gennemsnittet, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst 1/4 af arbejdstiden:

- Passagerservicemedarbejdere
- Pædagoger
- Pædagogmedhjælpere
- Skolelærere
- Brandmænd, reddere og sikkerhedsvagter
- Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger
- Fysio- og ergoterapeuter
- Sygeplejersker
- Maskinførere
- Laboranter
- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere.

>

- > De mest udsatte jobgrupper er passagerservicemedarbejdere og pædagoger. Mere end to tredjedele af deltagerne fra disse to jobgrupper svarer, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden. Hos resten af de nævnte jobgrupper angiver ca. halvdelen af medarbejderne, at de er udsat for forstyrrende støj. Kilden til støjen kan fx være børn eller forskellige former for maskiner.

Se deltagernes svar om forstyrrende støj fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Andelen af 25-34-årige kvinder, der er udsat for forstyrrende støj, er markant højere end andelen blandt 18-24-årige. Herefter falder andelen jævnt med stigende alder. Mønsteret er det samme for mænd, selvom det er mindre udtalt.
- Relativt få 18-24-årige svarer, at de er udsat for forstyrrende støj i mindst ¼ af arbejdstiden.
- Flere kvinder end mænd er udsat for forstyrrende støj. Totalt set svarer 38 % af mændene og 46 % af kvinderne, at de er udsat for forstyrrende støj i deres arbejde i mindst ¼ af arbejdstiden.

Se deltagernes svar om forstyrrende støj fordelt på alder og køn

Læs mere om forstyrrende støj

I rapporten 'Støj fra menneskelig aktivitet – et udredningsarbejde' (Indsæt PDF) findes flere kapitler om forstyrrende støj. Rapporten er udgivet af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, NFA.

Meget høj støj

16.300 beskæftigede har udfyldt spørgeskemaet 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012'. Her er en gennemgang af resultaterne fra deltagernes besvarelser om meget høj støj.

Af seniorforsker Søren Peter Lund

Deltagerne angiver, om de er udsat for så høj støj, at de må råbe for at tale sammen med en, der står lige ved siden af.

Hovedkonklusioner

17 % af alle deltagere i undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' svarer, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Jobgrupper

- Deltagere, som er ansat i fremstillingsindustrien, jord- og betonarbejdere, håndværkere, pædagoger, pædagogmedhjælpere og ansatte i transportindustrien, svarer oftere end andre, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Alder

- Blandt mænd på 18-24 år er en stor andel udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Køn

- Flere mænd end kvinder svarer, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Kort om meget høj støj

Det er velkendt, at kraftig støj kan give høreskade, samt at meget kraftige lyde som fx pistolskud er særligt skadelige for hørelsen. Det er mindre velkendt, at risikoen for høreskade hænger sammen med den samlede lydenergi, der rammer øret i løbet af en hel arbejdsdag – den daglige støjbelastning. Det betyder, at en begrænset udsættelse for støj ikke øger risikoen for høreskade, hvis den samlede daglige støjbelastning ikke overskrides. Det er også ligegyldigt, om man kan lide lyden eller ej, så musik kan være lige så høreskadende som støj fra et samlebånd eller en maskine.

Spørgsmål om meget høj støj

I 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' indgik to spørgsmål om støj på arbejdspladsen. Det ene spørgsmål drejede sig om udsættelse for meget høj støj. Det lød:

- Hvor stor en del af din arbejdstid er du udsat for støj, der er så høj, at du må råbe for at tale sammen med en, der står lige ved siden af dig?

>

- > Svarmulighederne omhandlede, hvor stor en del af den daglige arbejdsdag deltageren var udsat for støjen. Svarkategorierne var 'Aldrig', 'Sjældent', 'Ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden' eller 'Næsten hele tiden'.

Svarene fordeler sig som følger:

Meget høj støj	Antal	Procent af deltagerne
Næsten hele tiden	275	1,70
Ca. 3/4 af tiden	362	2,24
Ca. 1/2 af tiden	627	3,88
Ca. 1/4 af tiden	1.432	8,87
Sjældent	6.098	37,76
Aldrig	7.357	45,55

Resultaterne beror på, hvor stor en procentandel, som har svaret at de er udsat for meget høj støj i mindst 1/4 af arbejdstiden (dvs. har svaret 'Ca. 1/4 af tiden', 'Ca. 1/2 af tiden', 'Ca. 3/4 af tiden' eller 'Næsten hele tiden').

Det andet spørgsmål drejede sig om forstyrrende støj. [Læs faktaarket om 'Forstyrrende støj'](#).

Det skal bemærkes, at en angivelse af, at en person er udsat for meget høj støj, ikke nødvendigvis behøver at betyde, at støjbelastningerne er store nok til at give risiko for høreskade (~80-85 dB(A)). Mennesker vil normalt rent reflektorisk hæve stemmen for at overdøve andre, indtil lydniveauet nærmer sig 80 dB(A).

Resultater om meget høj støj

For alle resultater gælder, at der er taget hensyn til den statistiske usikkerhed.

Jobgrupper

Følgende er blandt de jobgrupper, hvor deltagerne oftere end gennemsnittet, er udsat for meget høj støj i mindst 1/4 af arbejdstiden:

- Nærings- og nydelsesmiddelindustrimedarbejdere
- Jord- og betonarbejdere
- Tømrere og snedkere
- Pædagogmedhjælpere
- Mekanikere
- Smede
- Murere, VVS'ere m.fl.
- Pædagoger
- Maskinførere
- Passagerservicemedarbejdere

>

- > De mest støjbelastede deltagere er primært beskæftiget i fremstillingsindustrien, inden for bygge- og anlægssektoren (fx håndværkere), indenfor transportsektoren, pædagoger, skolelærere samt ansatte inden for serviceerhverv som kokke og tjenere.

Se svarene om meget høj støj fordelt på jobgrupper

Alder og køn

- Flere mænd end kvinder er udsat for meget høj støj. Totalt set svarer en femtedel af mændene og en syvendel af kvinderne, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.
- Næsten en tredjedel af de 18-24 årige mænd svarer, at de er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden. Dette er en del højere end gennemsnittet.
- Der er ingen store forskelle i mellem hvilke aldersgrupper af kvinder, der er udsat for meget høj støj i mindst ¼ af arbejdstiden.

Se svarene om meget høj støj fordelt på alder og køn

Læs mere om meget høj støj:

- Bekendtgørelsen 'Beskyttelse mod udsættelse for støj i forbindelse med arbejdet' (Støjbekendtgørelsen) findes på Arbejdstilsynets hjemmeside.
- I rapporten 'Støj fra menneskelig aktivitet - et udredningsarbejde' (Indsæt PDF) er der afsnit om støj i arbejdsmiljøet, herunder et afsnit om høreskadede støj. Rapporten er udgivet af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, NFA.

Arbejdsmiljøet i tal

Hvordan vurderer beskæftigede personer i Danmark deres fysiske og psykiske arbejdsmiljø samt ulykkesrisiko? Det kan man se i en række tabeller, som viser data fra NFA's undersøgelse om arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012. Det er den første måling i en ny serie af målinger, som vil blive gentaget hvert andet år frem til 2020.

Fire sæt af tabeller

Data bliver vist i fire forskellige sæt af tabeller:

- Sammenligning af jobgrupper for de enkelte spørgsmål
- Sammenligning af køn/aldersgrupper for de enkelte spørgsmål
- Arbejdsmiljøprofiler for de enkelte jobgrupper
- Arbejdsmiljøprofiler for de enkelte køn/aldersgrupper

Metoden bag undersøgelsen 'Arbejds- miljø og helbred i Danmark 2012'

Stikprøve blandt erhvervsaktive udtrukket af Danmarks Statistik

Undersøgelsen 'Arbejds miljø og helbred i Danmark 2012' (AH2012) er baseret på en stikprøve af den erhvervsaktive del af befolkningen – i alt 50.000 personer i alderen fra 18 til 64 år med bopæl i Danmark. Stikprøven er sammensat af to delstikprøver: 35.000 er baseret på en tilfældig stikprøve af alle erhvervsaktive i alderen fra 18 til 64 år, mens de 15.000 er udtrukket således, at de er ansat på 1.000 udvalgte arbejdspladser. Nærværende analyser omhandler alene de 35.000, der er tilfældigt udtrukket. Stikprøven blev udtrukket i starten af april 2012.

16.300 beskæftigede valgte at svare på spørgeskemaet

De tilfældigt udtrukne 35.000 personer fik i april 2012 et brev med en opfordring om at deltage i AH2012 og med et link til et elektronisk spørgeskema. Spørgeskemaet indeholdt 55 hovedspørgsmål om arbejds miljø og helbred samt nogle få spørgsmål om personen og personens vaner. De, der ikke reagerede på første henvendelse, fik senere en ny henvendelse både med et link og med en papirudgave af spørgeskemaet vedlagt. Hvis de stadig ikke reagerede, blev de forsøgt kontaktet telefonisk af et analysebureau, der opfordrede til deltagelse og tilbød at sende nyt spørgeskema. Godt 16.300 personer i beskæftigelse valgte at besvare spørgeskemaet.

Nuværende analyser omfatter personer i job

Svarene fra de 16.300 personer i alderen fra 18 til 64 år, der valgte at besvare spørgeskemaet, giver et øjebliksbillede af, hvordan arbejds miljø og helbred op-leves i Danmark i 2012. I alt godt 50 % besvarede spørgeskemaet. Nærværende analyser omfatter kun de personer, der var i arbejde og besvarede spørgeskemaet.

De oplysninger, NFA kendte på forhånd om de udtrukne personer, var deres alder og køn, samt at de var i arbejde ifølge de nyeste eksisterende registeroplysninger. NFA har efterfølgende fået oplysninger om personernes job og branche. Disse oplysninger stammer fra Danmarks Statistiks registre.

Aggregerede grupper baseret på Danmarks Statistiks fagklassifikation

Joboplysningerne er baseret på den såkaldte DISCO-08 kode, hvilket er Danmarks Statistiks fagklassifikation. Da denne klassifikation er meget detaljeret, har det at praktiske grunde været nødvendigt at samle job i jobgrupper. NFA har i de deskriptive analyser valgt så vidt muligt at samle job i grupper med nogenlunde ensartet arbejds miljø. Jobgrupperingen er derefter diskuteret med medlemmer i Arbejds miljørådets overvågningsudvalg, og deres input er så vidt muligt indarbejdet i den anvendte gruppering. Vi har brugt den samme opdeling i jobgrupper, uanset om spørgsmålet i spørgeskemaet drejer sig om fysisk, kemisk eller psykisk arbejds miljø eller om helbred.

> **Grupper uden for fagklassifikationen**

Enkelte jobgrupper præsenteres ikke i opgørelserne over jobgrupper, fordi sammenlægning på basis af fagklassifikationen var problematisk. De drejer sig om grupperne 'sundhedsarbejdere uden nærmere angivelse', 'servicearbejdere i øvrigt' samt 'manuelt arbejde uden nærmere angivelse'. For nogle personer kunne Danmarks Statistik ikke oplyse nogen fagklassifikation. Disse personer indgår derfor kun i analyser, hvor deres joboplysninger ikke skal bruges, nemlig i analyser, hvor data alene belyser køns- og aldersforskelle for alle i beskæftigelse. Det betyder, at der kan være små forskelle i gennemsnitstal og procenter for hele den population, der har svaret, og de gennemsnitstal og procenter, der fremgår af figurer og tabeller med joboplysninger, hvor lidt færre personer indgår.

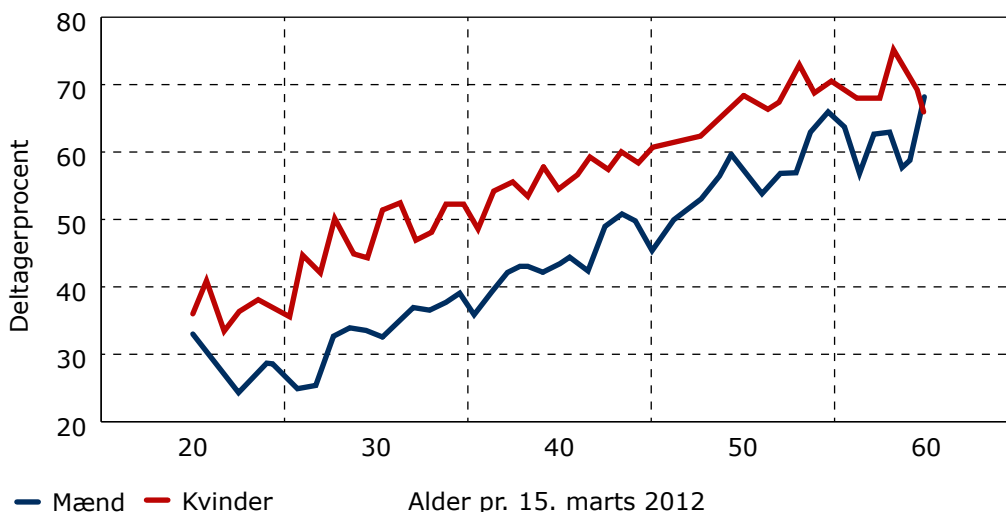
Bortfaldsanalyser

I alt 35.039 personer blev tilfældigt udtrukket blandt alle danskere, der var i beskæftigelse ifølge Danmarks Statistik i starten af april 2012. Senere opdatering af populationen i Danmarks Statistik viste, at 60 var døde eller udvandrede, dvs., populationen blev reduceret til 34.979.

Forsøg på kontakt til denne population viste, at for 229 personer var adressen ubekendt. Ved telefonisk rykker fik vi yderligere oplyst, at 5 var døde, 329 var flyttet til udlandet eller bortrejst i længere tid, 49 kunne ikke svare på grund af sygdom (for eksempel indlæggelse) eller handicap, og 278 meddelte, at de ikke var i beskæftigelse, da de modtog spørgeskemaet, og derfor ikke skulle besvare spørgeskemaet.

Blandt de resterende 34.089 personer var der i alt 17.387 (51 %), som besvarede spørgeskemaet.

Andelen af deltager afhængigt af alder og køn

Nogle af besvarelsene var fra personer, der ikke var i beskæftigelse, dette gjaldt for i alt 615 kvinder og 335 mænd. I præsentationen af svarene på spørgeskemaet indgår derfor kun data fra de resterende 8.828 kvinder og 7.609 mænd, i alt 16.357 personer.

Ovenstående figur viser, at svarprocenten afhæng af køn og alder. Der var en højere svarprocent blandt kvinder (57 %) end blandt mænd (45 %). Svarprocenten voksede med alderen, bortset fra de 18-19 årige mænd, der havde en relativt høj >

- > svarprocent (32 %), mens den laveste svarprocent var blandt de 21-årige mænd (24 %). Den højeste svarprocent var blandt de 62-årige kvinder (75 %).

Jobgrupper med højest svarprocent	Procent
Fysio- og ergoterapeuter	70,8
Sygeplejersker	69,8
Direktions-, læge- og advokatsekretærer	67,8
Samfundsvidenskabelige akademikere	67,6
Socialrådgivere	67,5
Læger	67,4
Gymnasielærere	67,1
Farmaceuter, tandlæger og dyrlæger	65,0

Jobgrupper med lavest svarprocent	Procent
Kokke og tjenere	32,9
Kasseassistenter	36,5
Lager- og transportarbejdere	38,9
Butikssælgere	40,6
Murere, VVS'ere m.fl.	41,7
Tømrere og snedkere	42,3
Malere	42,4
Elektrikere	42,9

Ovenstående tabeller viser, at vi fandt højere svarprocenter for mange jobgrupper med lange uddannelser samt for jobgrupper, der typisk er ansat i det offentlige. Sideløbende var der lavere svarprocenter for nogle håndværkere og ufaglærte. Disse hovedtræk gælder også, selvom man tager hensyn til forskellene i køn og alder for de forskellige jobgrupper.

Spørgeskemaet kunne besvares enten på papir eller på internettet. For papirversionen var der tydelig forskel på kvinder og mænd, og svarprocenterne var stort set konstante for personer under 25 år og voksede derefter med alderen

>

- > for begge køn. For internetversionen var der ikke nær så stor forskel på kvinder og mænd, og svarprocenterne steg ikke helt så klart med alderen, idet internetvarprocenten dels faldt fra 18 til 24-års- alderen for begge køn, og dels faldt for kvinder fra 58 års-alderen. Kvinderne foretrak generelt papirversion frem for internetbesvarelse, især de ældste kvinder. For mændene var der ikke så stor aldersforskel, hvor der kun var en svag tendens til at foretrække at bruge internettet blandt mænd under 45 år.

Præsentationen af svarene på spørgeskemaet for jobgrupper i faktaarkene viser de faktiske besvarelser blandt deltagerne. For at vurdere om alders- og kønsforskelle kan forklare eventuelle forskelle på de forskellige jobgrupper, er der er udført nogle interne robusthedsvurderinger. I faktaarkene om de forskellige emner inden for arbejdsmiljø er det kommenteret, hvis der var væsentlige ændringer i forskellene mellem jobgrupper, når der tages hensyn til forskellene i alder og køn i de forskellige jobgrupper.

Tidsudvikling

Da AH2012 er basisundersøgelsen i en ny handlingsplan, der går frem til 2020, så er sammenligning tilbage i tiden ikke prioriteret. For enkelte af spørgsmålene/parametrene i AH2012 er det dog muligt at sammenligne med resultaterne fra en tilsvarende undersøgelse i 2010.

Se særskilt notat om tidsudviklingen fra 2010.

Datatilsynets journalnummer

Undersøgelsens anmeldelse til Datatilsynet har journalnummer 2007-54-0059.

Yderligere oplysninger

Analytiker Jesper Møller Pedersen, chefanalytiker Birthe Lykke Thomsen, og analysechef Elsa Bach, alle NFA.

Læsevejledning til faktaark

De 36 faktaark beskriver, hvordan danskere i beskæftigelse vurderer deres eget arbejdsmiljø og helbred. Resultaterne er fordelt på jobgrupper, alder og køn. De grupper, der fremhæves, ligger enten særligt højt eller særligt lavt.

Faktaarkene beskriver resultaterne for de enkelte spørgsmål for et emne ad gangen. Resultaterne er de 'rå' tal, dvs. de er ikke justeret for en eventuel skæv alders- eller kønsmæssig fordeling. Men hvis mere detaljerede analyser, end de viste peger på, nemlig at alders- og kønsfordelingen i en jobgruppe har afgørende betydning for resultaterne, så er det nævnt og kommenteret i faktaarket.

Resultaterne bygger på tværsnitsdata

Resultaterne fra undersøgelsen 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012' bygger på tværsnitsdata. Det betyder, at data alene siger noget om deltagernes oplevelse af deres arbejdsmiljø og helbred på det tidspunkt, hvor de bliver spurgt. Vi kan konkludere, at nogle jobgrupper ligger højere eller lavere end andre, fx at mennesker med rengøringsarbejde har et dårligere psykisk velbefindende end øvrige jobgrupper. Men vi kan ikke afgøre, om det er arbejdsvilkårene, arbejdsmiljøet eller noget helt andet, der er årsag til denne forskel.

Resultater for små jobgrupper fremgår ikke af faktaarkene

Resultater for jobgrupper med få deltagere er mere usikre end resultater for jobgrupper med mange deltagere. Vi har derfor grupperet deltagerne i generelle jobgrupper for at få et tilstrækkeligt antal besvarelse i hver gruppe.

I nogle få tilfælde er der jobgrupper, der alligevel ikke fik et tilstrækkeligt antal deltagere, og som vanskeligt kan grupperes med andre. Vi offentliggør ikke resultater, hvor færre end 30 personer fra samme jobgruppe har besvaret spørgeskemaet. Vi offentliggør heller ikke resultater for beskæftigede, hvor joboplysningerne er så mangelfulde, at de har været vanskelige at klassificere. Sådanne indgår alene i resultater for køns- og aldersgrupper, men ikke i resultater for jobgrupper.

Du kan læse uddybende beskrivelser af de enkelte jobgrupper i tabellerne med data fra undersøgelsen.

Links til data

I faktaarkene er der links til de relevante data. Bruger du disse links, kan du se, hvordan spørgsmålene om arbejdsmiljø og helbred, der er med i 'Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012', scorer for forskellige jobgrupper, alder og køn. Det omfatter både figurer og tabeller med de beregnede tal.

Hvis du er interesseret i hvilke jobtyper, som jobgrupperne er sammensat af, så kan du i de elektroniske figurer og tabeller dobbeltklikke på jobgruppen, hvorefter der fremkommer en detaljerede jobkode (DISCO-08) og beskrivelse af de jobtyper, der indgår i jobgruppen.

Udviklingen i Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2010-12

Arbejdsmiljø og helbred 2012

Arbejdsmiljø og Helbred 2012 (AH2012) er basismåling i den nye handlingsplan for arbejdsmiljøet frem til 2020. Ved gennemførelse af AH2012 har vi lagt vægt på det fremadrettede frem for at kunne sammenligne med tidligere undersøgelser om arbejdsmiljø og helbred. Vi har udviklet et nyt spørgeskema til overvågning af danskernes arbejdsmiljø. Spørgeskemaet skal ligge til grund for en ny række af målinger, der er planlagt til at blive udført hvert andet år frem til 2020, dvs. første opfølgning bliver foretaget i år 2014.

Sammenligninger mellem 'Arbejdsmiljø og Helbred 2012' og den 'Nationale Arbejdsmiljø Kohorte 2010'

Mange emner er belyst både i 2010 og i 2012, men eftersom der er udviklet nye spørgsmål, kan vi kun i begrænset omfang foretage analyser af udviklingen fra sidste undersøgelse til nuværende. Allerede i 2014 kan vi begynde at lave tidsudviklinger indenfor de fleste emner igen.

Vi har udført analyser af udviklingen fra 2010 til 2012 for de spørgsmål, der er helt enslydende (Tabel 1a), og for de spørgsmål, hvor vi vurderer, at sammenligning er forsvarlig med et vist forbehold (Tabel 1b).

Metoden til sammenligningen

NAK-2010 bestod af personer i alderen 18 til 59 år. AH-2012 bestod af personer i alderen 18 til 64 år. AH2012 er derfor afgrænset til de 18 til 59 årige, før sammenligningen er gjort. Det betyder, at resultaterne for 2012 kan afvige fra de resultater, vi ellers præsenterer for AH2012. Ved analysen på tilbagetrækningsalder er populationen afgrænset til personer mellem 50 og 59 år.

I de viste resultater indgår i alt 10.605 personer i NAK2010-populationen, og 15.058 personer i AH2012-populationen. I sammenligningen indgår både lønmodtagere og selvstændige.

Vi har udregnet p-værdier med chi-square test (χ^2 -test) ved binære variable (ja/nej – variable) og t-test ved kvantitative variable. Disse p-værdier er justerede for antallet af test, der er foretaget (Bonferroni justering).

Sammenligningerne er foretaget på de rå tal, dvs. der er ikke korrigeret for eventuelle forskelle i køns-, alders- og jobsammensætningen i de to forskellige stikprøver. De viste ændringer er for alle deltagere under ét, og ændringer inden for enkelte jobgrupper kan være markant anderledes.

Stikprøverne for 2010 og 2012 er begge tilfældige stikprøver og er trukket uafhængigt af hinanden, dvs. der kan alene pga. tilfældigheder være en lidt forskellig fordeling på jobgrupper. Det er desværre ikke muligt at korrigere for en eventuel forskel i jobsammensætningen, da den anvendte kode i Danmarks Statistik i 2010 var DISCO-88 og i 2012 var DISCO-08. Vi har derfor foretaget nogle bagvedliggende robusthedsvurderinger der viser, at de p-værdier, der ved standardmetoder beregnes ud fra de foreliggende tal, er usikre (er for små). Bemærk også, at da spørgeskemaundersøgelserne er udført på meget store stikprøver, kan en ændring være statistisk signifikant på 5 % niveau, selvom ændringen er

>

- > uden praktisk betydning. Derfor kommenteres kun ændringer af en vis størrelse, og med en beregnet p-værdi under 0,001 (0,1 %), som er markeret med en stjerne i nedenstående tabeller.

Udvikling fra 2010 til 2012

Fra 2010 til 2012 er der kun sket mindre ændringer indenfor de undersøgte arbejdsmiljøområder.

Sammenligninger baseret på identiske spørgsmål

- Lidt flere oplever at være udsat for meget høj støj (støj så høj, at man skal råbe for at tale med en person, der står ved siden af).
- Den selv vurderede fysiske arbejdsevne blandt beskæftigede er lidt lavere i 2012 sammenlignet med 2010.
- Lidt flere får tilbud om behandlingsordning på arbejdspladsen.

Sammenligninger baseret på sammenlignelige men ikke ens spørgsmål

- Flere angiver at have været vidne til mobning. Der er dog ikke flere som selv har været udsat for mobning).
- Lidt færre angiver at være udsat for vold og trusler.
- Der er sket et fald i andelen, som bliver udsat for våde og fugtige hænder mindst $\frac{1}{4}$ af arbejdstiden

> **Tabel 1a. Udviklingen i selvrapporeret arbejdsmiljø fra 2010 til 2012-enslydende spørgsmål de to år**

	2010		2012		Ændring fra 2010 til 2012
	Antal besvarelser	Resultat	Antal besvarelser	Resultat	
Fysisk arbejdsmiljø					
Armene løftet i eller over skulderhøjde mindst ¼ af tiden	10.181	15,7 %	14.757	17,3 %	1,6 %
Ensidige gentagne armbevægelser mindst ¼ af tiden	10.083	17,9 %	14.762	20,0 %	2,1 %
Træk og skub mindst ¼ af tiden	10.264	17,2 %	14.729	18,8 %	1,6 %
Bærer og løfter mindst ¼ af tiden	10.396	27,1 %	14.702	28,7 %	1,7 %
Hugsiddende mindst ¼ af tiden	10.011	14,5 %	14.771	15,9 %	1,4 %
Støj					
Forstyrrende støj mindst ¼ af tiden	10.331	42,0 %	14.804	43,2 %	1,1 %
Meget høj støj mindst ¼ af tiden	10.252	13,8 %	14.813	16,8 %	3,0 %*
Arbejdstid					
Samlet ugentlig arbejdstid (timer)	10.034	37,0	14.500	37,3	0,3
Helbred					
Fysisk arbejdsevne (score 1-5, svarende til fra fremragende til dårlig)	10.269	2,0	14.795	2,2	0,2*
Mentalt helbred (score 0 - 100)	10.354	80,2	14.817	79,7	-0,5
Depression	10.343	7,1	14.772	8,4	1,3*
Vitalitet (score 1 - 100)	10.346	65,6	14.819	63,5	-2,1*
Sundhedsfremme tilbudt					
Rygestop	9.228	17,5 %	14.491	17,3 %	-0,23 %
Behandlingsordning	9.634	34,5 %	14.640	38,8 %	4,3 %*
Sundhedstjek	9.258	18,6 %	14.638	20,6 %	2,0 %*

* p-værdi mindre end 0,1 %

>

> **Tabel 1b. Udviklingen i selvrapporteret arbejdsmiljø fra 2010 til 2012- sammenlignelige men ikke ens spørgsmål de to år**

	2010		2012		Ændring fra 2010 til 2012
	Antal besvarelser	Resultat	Antal besvarelser	Resultat	
Pludselige hændelser:					
Mobning seneste år	10.301	12,5 %	14.833	12,1 %	-0,4 %
Vidne til mobning seneste år	10.282	21,4 %	14.776	29 %	7,6 %*
Udsat for vold seneste år	10.292	7,5 %	14.769	6,0 %	-1,6 %*
Udsat for trusler	10.316	10,6 %	14.773	9,0 %	-1,6 %*
Normalt med mindre ulykker (score 1-4, svarende til fra meget uenig til meget enig)	7.942	3,2	11.160	3,1	0,1*
Arbejdstid					
Overarbejde (score 1 – 5, svarende til fra aldrig til altid)	10.313	2,7	14.823	2,9	0,25 *
Natarbejde	9.945	7,2 %	14.476	6,9 %	-0,4 %
Fysisk arbejdsmiljø					
Tunge løft over 30 kg.	10.377	4,5 %	14.686	4,6 %	0,13 %
Våde eller fugtige hænder mindst ¼ af tiden	10.293	23,2 %	14.802	14,4 %	-8,8 %*
Sidder mindst ¾ af tiden	10.325	39,7 %	14.768	38,9 %	-0,8

* p-værdi mindre end 0,1 %

